

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

RESERVILÄISJOHTAJIEN KOULUTUS 2020-LUVULLA

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Toni Viljakainen

Sotatieteiden maisterikurssi 9
Maasotalinja

Huhtikuu 2020

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Toni Viljakainen	
Tutkielman nimi Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla	
Oppiaine johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 76 Liitesivuja 8
TIIVISTELMÄ <p>Tässä tutkimuksessa tutkitaan reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsityksiä ja näkemyksiä 2020-luvun reserviläisjohtajien koulutuksen sisällöistä ja koulutusmenetelmistä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää reserviläisjohtajien keskeisiä osaamistarpeita nykyaikaisissa sodan ja taistelunkentän toimintaympäristöissä, jolloin näistä osaamistarpeista pyritään tässä tutkimuksessa muodostamaan reserviläisjohtajille annettavan koulutuksen laadullisia sisältöjä ja koulutusmenetelmiä 2020-luvun reserviläisjohtajien koulutukseen. Tutkimuksen johtopäätöksissä pyritään esittämään niitä opetusmenetelmiä, välineitä, koulutusaiheita ja -tapoja, joilla tulevaisuudessa kyettäisiin aktivoimaan reserviläisjohtajia, sekä tarjoamaan heille omaan sodanajan tehtävään soveltuvaa ammatillista koulutusta. Tutkimuksessa pyritään myös tunnistamaan haasteita nykyaikaisissa opetus- ja koulutusmenetelmissä, mikäli reserviläisjohtajien koulutusta jatkettaisiin samoin keinoin ja menetelmin myös tulevaisuudessa.</p> <p>Tämä tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja siinä on noudatettu fenomenografista lähestymistapaa aineiston analysoimiseksi. Tutkimuksen teoreettinen osuus on kirjallisuuskatsaus nykyaikaista reserviläiskoulutusta kuvaavasta kirjallisuudesta, jota on täydennetty oppimisen ja koulutuksen teoriaa käsittelevällä kirjallisuudella. Tutkimuksen empiirinen aineisto hankittiin puolistrukturoidulla verkkokyselyllä, joka kohdennettiin reserviläisjohtajille ja Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle. Kyselyyn vastasi 23 henkilöä, joista 13 (56,52%) oli reserviläisiä ja 10 (43,48%) Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan edustajaa.</p>	

Vuonna 2019 toteutettuun kyselyyn vastasi Porin prikaatin kouluttamia reserviläisjohtajia KAAKKO19 -pääsotaharjoituksen päätteeksi, sekä Maanpuolustuskorkeakoulun tehtäväkohtaisen kertausharjoituksen reserviläisjohtajia ja Päijät-Hämeen maakuntakomppanian reserviläisjohtajia. Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan osalta vastauksia saatiin Utin jääkäriyrykmentistä, Porin Prikaatista, Panssariprikaatista, Maanpuolustuskorkeakoulusta, sekä Maasotakoulusta. Saadut vastaukset analysoitiin fenomenografista analyysimenetelmää hyödyntäen. Aineiston analyysissä muodostui neljä abstraktimpaa kategoriaa, jotka olivat: Sodan kuva, henkilökohtaiset taidot, ammatilliset taidot ja opetusmenetelmät. Ammatilliset taidot olivat sisällöllisesti laajin kategoria, mutta tutkimuksen tuloksen perusteella nämä kategoriat ovat reserviläisjohtajien koulutuksen tulevaisuutta tutkiessa vahvasti linkittyneet toisiinsa.

Tämän tutkimuksen keskeisinä tuloksina todettiin, että reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsitykset nykyaikaisen sodan ja taistelun kuvan osalta ovat hyvinkin yhteneviä. Kuitenkin niistä johdettavien koulutussisältöjen osalta vastauksista on löydettävissä eroavaisuuksia. Käsityksien perusteella keskeisimmät reserviläisjohtajan henkilökohtaiset osaamisvaatimukset muodostuvat luovuudesta, ongelmanratkaisu- ja organisointikyvystä. Ammatillisten taitojen osalta keskeiset osaamisvaatimukset muodostuivat taktiikan, johtaja- ja kouluttajakoulutuksen, sekä kalustokoulutuksen kokonaisuuksien mukaisesti.

Tutkimuksen keskeisimpinä johtopäätöksinä tulevaisuuden koulutusmenetelminä tulisi hyödyntää käytännönläheisiä, elämyksellisiä, ongelmalähtöisiä case-harjoituksia ja tuoda simulaattoreita, sekä simulaattoriharjoituksia osaksi opetusta ja koulutusta. Taktiikan ja taistelunjohtamisen opetus tulee tulevaisuudessa olla reserviläisjohtajien koulutuksen keskiössä, jossa reserviläisjohtajaa aktivoivilla opetus- ja koulutusmenetelmillä luodaan perusteet reserviläisjohtajan henkilökohtaisien ja ammatillisten taitojen kehittymiselle. Reserviläisjohtajat kokivat itsensä motivoituneiksi sitoutumaan enenevässä määrin maanpuolustukseen, jolloin reserviläisjohtajien itseohjautuvuutta ja omaehtoista oppimista tulisi hyödyntää verkko-oppimisympäristöjä, sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen koulutuskokonaisuutta hyödyntäen.

AVAINSANAT

Reserviläisyys, reserviläisjohtaja, reservin koulutus, reservin johtajakoulutus, 2020-luku, sotilaspedagogiikka, koulutus, fenomenografia

RESERVILÄISJOHTAJIEN KOULUTUS 2020-LUVULLA

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN METODOLOGISIA PERUSTEITA	4
2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	4
2.2 Aiempia tutkimuksia	5
2.3 Tutkimuksen viitekehys ja tutkimusprosessi.....	7
2.4 Fenomenografia koulutuksen tutkimisessa	9
2.5 Tutkimuksen tieteenfilosofiset perusteet.....	8
2.6 Tutkimuksen empiirisen aineiston hankintamenetelmä	9
2.6.1 Pilottikysely.....	13
3. RESERVILÄISKOULUTUKSEN NYKYTILA	15
3.1 Sodan kuva 2000-luvulla.....	15
3.2 Suomalaisen puolustusratkaisun perusteet - reserviläisarmeija	23
3.3 Reserviläiskoulutuksen toteutustavat 2010-luvulla.....	27
3.3.1 Kertausharjoitukset.....	28
3.3.2 Vapaaehtoiset harjoitukset	30
3.3.3 Maanpuolustuskoulutusyhdistys	31
3.3.4 Reserviläisjärjestöt	33
3.4 Koulutuksesta oppimiseen.....	35
3.5 Reserviläisjohtajan ominaisuudet oppaissa ja ohjesäännöissä	42
4. TULOKSIA.....	49
4.1 Aineistonkeruun toteutus.....	49
4.1.1 Tutkimusaineiston keruu	49
4.1.2 Yleiskuvaus aineistosta	50
4.1.3 Aineiston analyysiprosessin toteutus ja tulosavaruus	51
4.2 Sodan ja taistelun kuva	52
4.3 Henkilökohtaiset taidot.....	56
4.4 Ammatilliset taidot	59
4.5 Sotilaallisen koulutuksen sisältö ja opetusmenetelmät.....	62
4.6 Yhteenveto.....	68
5. POHDINTA	70
5.1 Johtopäätöksiä	70
5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys	74
5.3 Jatkotutkimustarpeita.....	75
LÄHTEET	77
LIITTEET.....	85

RESERVILÄISJOHTAJIEN KOULUTUS 2020-LUVULLA

1. JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkemyksiä 2020-luvun reserviläisjohtajien koulutuksen sisällöistä ja menetelmistä. Viimeisimmät käsitykset nykyajan sodan kuvasta ja taistelukentän toimintaympäristöistä tulisi määrittää millaisia menetelmiä ja sisältöjä rauhan ajan koulutuksessa tulisi käyttää. Rauhan ajan koulutuksen tavoitteena on luoda ja ylläpitää suorituskkyä, jolla luodaan valtioneuvoston puolustusselonteon (2017, 14) mukaan ennaltaehkäisevä vaikutus sotilaalliselle voimankäytölle sekä muille turvallisuushkille. Sotilaallisesti liittoutumattomana maana on turvallisuusjärjestelmän ydin luotava uskottavan sotilaallisen suorituskyyvyn ympärille, jolloin asevelvollisuuteen pohjautuvan puolustusratkaisun mukainen reserviläisarmeijan kehittäminen edellyttää jatkuvaa osaamisen ylläpitoa (Valtioneuvosto 2012, 94). Puolustusjärjestelmän perustuessa koko maan alueelliseen puolustamiseen, asevelvollisuus on nähty säilyvän kustannustehokkaimpana ja luonnollisimpana puolustusratkaisuna sen toteuttamiseksi (Valtioneuvosto 2017, 26).

Georgian ja Ukrainan kriisit ovat osoittaneet sodan ja taistelun kuvan muuttuneen, jonka seurauksena sotatilan määrittämisen vaikeus ja konfliktien monimutkaistuminen edellyttävät monitahoista osaamista kaikilta sotilasjohtamisen tasoilta (Valtioneuvosto 2017, 10). Puolustusvoimat ovat ottaneet kantaa muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen kehittäessään joukkorakenteitaan sekä valmiuslakia, jolla kyetään vastaamaan nopeasti kehittyviin konflikteihin. Nopeasti tapahtuneet turvallisuusympäristön muutokset, sotakaluston ja käytettävien taktiikkojen kehittyminen ovat muodostaneet haasteen 2000-luvun alussa koulutetun reservin osaamiselle. Puolustusministeriö (2010, 21) on todennut raportissaan jatkuvan kehityksen johtavan tilanteeseen, jossa varustuksen, taktiikan ja liikekannallepanon näkökulmasta reserviläisten valmiuksien olevan riittämättömät kriisiajanolosuhteisiin ilman jatkuvaa sotilaallisten valmiuksien kehittämistä.

Valtioneuvosto (2012, 8) oli jo vuonna 2012 määrittänyt, että erilaisten toimijoiden vaikutus on myös tulevaisuudessa keskeinen tekijä turvallisuusympäristön muokkaajana. Ei-valtiolliset toimijat, valtiolliset toimijat, globaalitasolla tapahtuva väestönkasvu ja ilmastomuutoksen seuraukset ihmismassojen liikuttajina vaikuttavat tulevaisuudessa valtioiden ja kansalaisten

turvallisuuteen sitä heikentävällä tavalla. Sotilaallisen ja laajamittaisen voimankäytön nähdään vähentyneen, mutta sotilaallisen uhkan on nähty säilyvän edelleen vaihtoehtona. Sotilaallista voimaa ei enää pyritä käyttämään laajojen alueiden haltuun ottamiseen, vaan tavoitteet pyritään saavuttamaan rajattujen maa-alueiden haltuunotolla ja hallinnalla. Yllätyksestä on tullut tavoitteiden saavuttamisen kannalta tehokkain tapa saavuttaa haluttu lopputulos, jolloin aika puolustajan ennakkovaroituksen antamiseen ja valmiuden kohottamiseen lyhenee merkittävästi. (Valtioneuvosto 2012, 36; Valtioneuvosto 2017, 10.)

Toimintaympäristön jatkuva muutos ja Suomen asevelvollisuuteen pohjautuva puolustusratkaisu ovat olleet ratkaisevassa asemassa Pro gradu- tutkielmani aiheen valinnassa. Otto Pekkarisen (2015) mukaan Suomalaisen asevelvollisuuden pitkäkestoisin osuus reserviläisyys ja reserviläisjohtajien kouluttaminen ovat aiheina vähän tutkittuja. Tutkijan oma mielenkiinto kohdistui ennen kaikkea toimintaympäristön muutoksen luomaan paineeseen tutkia muuttuneen sodan ja taistelun kuvan tuomien osaamisvaatimusten vaikutusta reserviläisjohtajien koulutukseen 2020-luvulla.

Puolustusvoimien tarjoaman johtajakoulutuksen tavoitteena on luoda edellytykset oman sodan ajan joukon itsenäiselle kouluttamiselle ja johtamiselle poikkeusolojen toimintaympäristöihin (Pääesikunta 2019a, 4). Sotilaan käsikirja (2020, 20) kuvaa Puolustusvoimien johtajakoulutuksen muodostavan varusmiespalveluksessa teorian ja käytännön harjoitteiden kokonaisuudesta, jota myöhemmin tuetaan kertausharjoituksilla. Sodan ajan johtajiksi koulutetaan vuosittain noin 30% palveluksensa aloittaneista varusmiehistä (Pääesikunta 2020, 20-21), jolloin oleelliseksi tämän tutkimuksen kannalta tuleekin pohtia, millaisin keinoin tuon 30% reserviläisjohtajan joukon koulutus tulevaisuudessa toteutetaan? Puolustusvoimat markkinoivat johtajakoulutustaan elinikäisenä oppimisena, jonka tulisi kertausharjoituksin ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen turvin luoda johtajakoulutukselle jatkumo. Puolustusvoimien pyrkiessä jatkuvasti kehittämään koulutustaan vastaamaan nykypäivän sodan kuvaa ja turvallisuussuhkia, reservissä sijoitettujen sotilaiden koulutusta ei voida pitää ajantasaisena, kun käsitykset sodankäynnistä muuttuvat (Puolustusministeriö 2010, 21). Vaatimukset sotilasjohtajille voidaan siis nähdä osin muuttuvan toimintaympäristön muutoksen myötä, joka asettaa haasteita sotilasjohtamisen elinikäisen oppimisen jatkumolle.

Kertausharjoituksilla, jotka ovat nimensä mukaisesti tarkoitettu reservissä olevan sodan ajan joukon sotilaallisten valmiuksien kehittämiseen on tarkoituksena jatkaa reserviläisjohtajan kehittymistä joukkotuotetun joukon koulutuksessa ja johtamisessa sodanajan kokoonpanossa. Kertausharjoitukset ovat Puolustusvoimien keino kehittää reserviläisten osaamista vastaamaan

muuttuneisiin sodan ja taistelun kuvan tuomiin haasteisiin. Sodan ja taistelun kuvasta johdetut koulutuksen sisällöt näyttelevät tällöin merkittävää roolia osana sodan ajan johtajilla muodostettavaa suorituskkyä.

Kertausharjoitusten määrä riippuu reserviläisen sodan ajan sijoituksesta ja vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta tuottavat organisaatiot kykenevätkin kouluttamaan vain vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta kiinnostuneita reserviläisiä. Reserviläisten ja ennen kaikkea reserviläisjohtajien mahdollisuudet oman osaamisen kehittämiseen sotilaskontekstissa ovat Puolustusvoimien toimesta rajalliset, jolloin myös vapaaehtoisuuteen perustuva kouluttautuminen tulee nähdä merkittävänä osana reserviläiskoulutusjärjestelmää.

Tulevaisuuden koulutuksen sisältöjen ja menetelmien tutkiminen erilaisien käsityksien valossa vaatii laajamittaisempaa tarkastelua sodan kuvasta, oppimisesta ja 2010-luvun reserviläiskoulutuksen toteutustavoista. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja aineisto on hankittu Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle ja reserviläisjohtajille kohdennetulla puolistrukturoidulla kyselyllä. Tutkimuksen aineiston analysoimiseksi käytetään fenomenografista analyysiä, jolla aineistosta ilmenevät käsitykset kyetään tekemään ymmärrettäviksi. Tutkimuksen tulokset ovat tutkijan oman päättelyketjun tulos, joiden muodostumiseen on vaikuttanut myös tutkijan omat ennakkokäsitykset tutkittavasta aiheesta.

2. TUTKIMUKSEN METODOLOGISIA PERUSTEITA

2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Puolustusvoimien koulutustoimialan seminaarijulkaisussa (2015) Otto Pekkarinen käsittelee suomalaisen reserviläiskoulutuksen tutkimuskenttää ja aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä. Pekkarinen (2015, 125) toteaaakin jo artikkelinsa alkuvaiheessa reserviä ja sen koulutusta käsittelevän tutkimuskentän olevan hyvinkin suppea ja hajanainen. (ks. Kanninen 2019, 67.) Tutkimuskentän suppeutta Pekkarinen perustelee Maanpuolustuskorkeakoulun kirjaston vuonna 2014 tekemän otannan kattavan vain 24 eri tason opinnäytettä. Tutkimuskentän suppeuden lisäksi opinnäytteiden ja kirjallisuuden hajanaisuus ei muodosta reserviläistutkimuksiin selkeää jatkumoa. Tutkimuskentän hajanaisuus vaihtelee reserviläisten fyysisistä vaatimuksista pienien erillisryhmien koulutukseen, jolloin tutkimuskentästä on tunnistettavissa reserviläiskoulutusta tutkiville opinnäytteille tilausta. Tutkimuskentän suppeus ja hajanaisuus ohjasivat voimakkaasti oman tutkimuksen tutkimusongelmien työstämistä. Tutkimuskentässä vähän käsitelty ”reserviläisjohtajien koulutus ja reserviläisjohtajien osaamistarpeet nykyaikaisessa toimintaympäristössä” ovat aiheena ajankohtaisia ja täyttävät selvästi aukkoja reserviläiskoulutuksen tutkimuskentässä.

Tutkimuksen pääongelmana on selvittää, **miten reserviläisjohtajien koulutus voitaisiin toteuttaa 2020-luvulla.**

Tämän tutkimuksen **alaongelmia** ovat:

1. Miten reserviläistenjohtajien koulutus toteutetaan nykyhetkellä?
2. Mitkä ovat painopisteet reserviläisjohtajien kouluttamisessa 2020-luvulla?
3. Minkälaiseksi reserviläisjohtajat kokevat omat valmiutensa toimia omassa sodan ajan tehtävässään?
4. Miten reserviläisjohtajien koulutus voisi kehittyä 2020-luvulla?

Tämän tutkielman alkuperäisen aiheen käsitellessä reserviläisyyttä 2020-luvulla, on tutkija päätenyt rajaamaan tutkimuksen kohteeksi reserviläisjohtajien koulutuksen 2020-luvulla. Reserviläisyys tulisi nähdä varusmiespalveluksen luonnollisena jatkumona, mutta toteutuuko se missä määrin reserviläisjohtajien osalta? Varusmiespalveluksen aikainen johtajakoulutus on pyritty rakentamaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, jossa teoria ja käytäntö toimivat hyvinkin vahvassa symbioosissa. Varusmiespalveluksen aikainen johtajakoulutus mahdollistaakin varusmiesjohtajien käytännön harjoittelun sotilaskontekstissa oman sodan ajan joukkonsa johtajana ja kouluttajana, mutta voidaanko vain tässä tietyssä kontekstissa johtaja ja kouluttajataitojen kehittäminen nähdä osittain päättyvän varusmiehen kotiutumiseen? Toki tutkijan tulee myös huomioida reserviläisjohtajien ammatin ja opintojen tukevan kehittymistä myös näissä kahdessa osa-alueessa, jolloin Puolustusvoimilta ulkoistettu koulutus, kuten ammatilliset ja yliopistolliset opinnot tukevat myös reserviläisjohtajien kehittymistä johtamisen ja kouluttamisen osalta. Käskeyt kertausharjoitukset ja vapaaehtoiset maanpuolustuksen kurssit voidaankin nähdä ainoana asevelvollista velvoittavana tai vapaaehtoisena tapana harjaantua sotilasjoukon kouluttajana ja johtajana. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa edellä mainitut kokonaisuudet voivat kokea inflaation sotilaskontekstin osalta.

Tutkimusongelma luo tämän tutkimuksen rungon ja se jakaantuu alaongelmien osalta teoreettiseen ja empiiriseen osuuteen. Tutkimuksen teoriaosuudessa pyritään selvittämään reserviläiskoulutuksen nykytilaa, jonka ymmärtäminen on edellytys pohtiessa tulevaisuuden reserviläisjohtajien koulutusta. Teorian pohjautuessa oppimiseen, koulutukseen ja 2020-luvun sodan kuvaan, luo teoria luku pohjan koko tutkimustyölle. Tutkimuksen empiirisen osan muodostaa reserviläisjohtajille ja Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle toteutettu kysely. Kyselyllä pyritään selvittämään reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkemyksiä siitä, millaisia asiakokonaisuuksia reserviläisjohtajille tulisi tulevaisuudessa kouluttaa, sekä millaisia menetelmiä opettamisessa voitaisiin hyödyntää.

2.2 Aiempia tutkimuksia

Edellisessä kappaleessa todettiin reserviläisyyteen liittyvän tutkimuskentän olevan hyvinkin suppea (ks. Pekkarinen 2015) ja tutkimukset ovat käsitelleet vain hyvin spesifioituja osa-alueita reserviläisten kouluttamiseen liittyen. Kapteeni Matti Kuokkanen on tutkinut esikuntaupseerikurssin tutkielmassaan *”Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen käytettävyyden puolustusvoimien reservin koulutuksessa - Reserviläinen opettaa reserviläiselle”* (2014), miten Puolustusvoimat ovat hyödyntäneet maanpuolustuskoulutusyhdistyksen palveluita

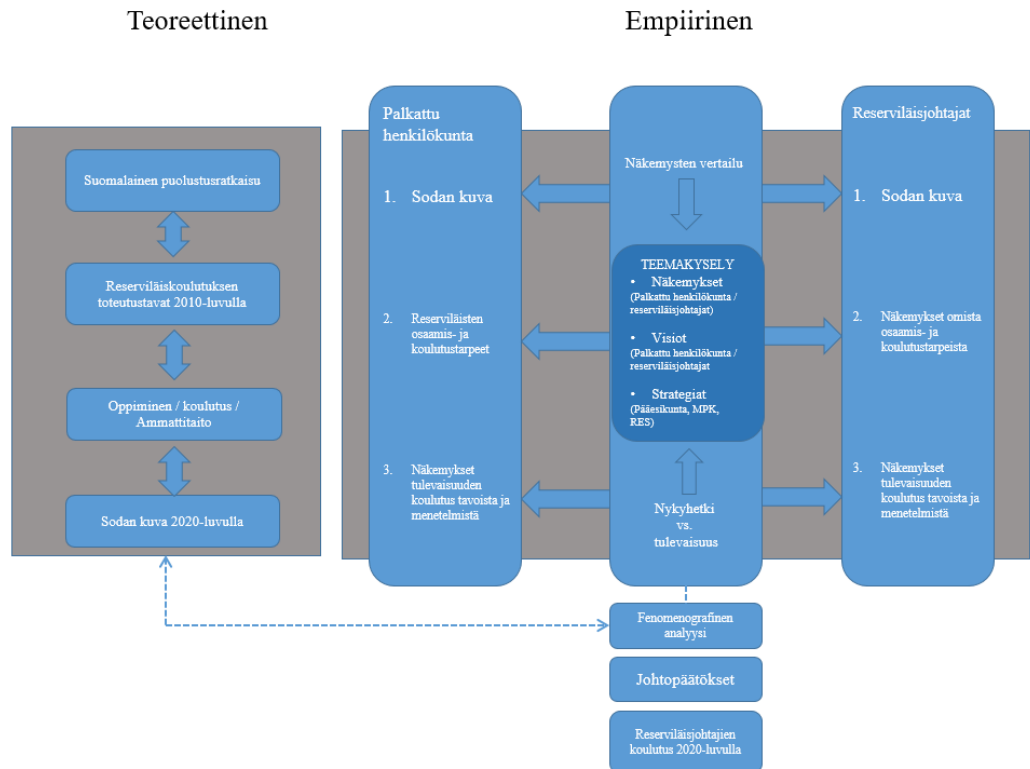
reservinsä kouluttamiseksi. Tutkimuksessa päädyttiin johtopäätöksiin, jossa reserviläiskouluttajien käytettävyyttä tulisi parantaa, koska tämä myös omalta osaltaan parantaa kyseisiin tehtäviin kouluttautuneiden reserviläisten maanpuolustustahtoa.

Muut aiheeseen liittyvät tai sitä sivuavat tutkimukset ovat luutnantti Tomi Huttusen pro gradu- tutkielma *”Monimuoto-opetuksen hyödyntäminen reserviläiskoulutuksessa”* (2011). Vaikka tutkimus on vain 9 vuotta vanha, se ei enää ole IT-teknologian ja monimuoto-opetuskulttuurin yleisen kehityksen johdosta täysin validi, koska 2020-luvun ymmärryksessä verkko-opetusta pidetään hyvinkin normaalina opetusmenetelmänä. Tutkimuksessa Huttunen on selvittänyt, miten verkko-opetusta voitaisiin hyödyntää reservinpäällystön koulutuksessa. Tämän tutkimuksen rajaukset vastaavat osittain tämän tutkimuksen tutkimustehtävää, mutta Huttusen tutkimus on rajattu käsittelemään verkko-opetusta ja siinä on käsitelty Reserviupseerikoulun toteuttamia reservinpäällystön kertausharjoituksia. Huttunen toteaa tutkimuksessaan monimuoto-opetuksen olevan erinomainen tapa valmistaa reservinjohtajat muun muassa tulevaan kertausharjoitukseen sen sisällöstä riippumatta. Ennakkotehtävien ja opintojen etäjaksojen aikana toteutettavat tehtävät paransivat tulosten perusteella kertausharjoitusten laatua.

Kapteeni Sami Rautio on diplomityössään *”Reserviläisten henkilökohtaisen puolustustahdon motiivit 2010-luvulla”* (2017) tutkinut mitkä asiat vaikuttavat reserviläisten henkilökohtaiseen maanpuolustustahtoon ja miten reserviläisten henkilökohtaiset taustat vaikuttavat siihen. Rautio on diplomityössään myös pyrkinyt selvittämään, miten reserviläiset kokevat, mitä maanpuolustustahdon kehittämiseksi voitaisiin tehdä. Tutkimustuloksissaan Rautio (2017) toteaa maanpuolustustahtoon negatiivisesti, positiivisesti tai neutraalisti vaikuttavien motiivien olevan sidoksissa voimakkaasti reserviläisen siviilielämään. Tällöin reserviläisten motiiveihin on vaikea kyetä vaikuttamaan ulkoisesti, mutta henkilökohtaiseen maanpuolustustahtoon vaikuttaminen on kuitenkin osin mahdollista.

Mielenkiintoiseksi tämän tutkimuksen kannalta tekee viimeisimpien reserviläisjohtajien konkreettista koulutusta käsittelevien tutkimuksien ajoittuvan 1990-luvulle. Pekkarinen (2015) totesikin näiden tutkimuksen keskittyvän vain tiettyjen aselajijohtajien kouluttamiseen, jolloin tutkimuskentässä voidaan todeta olevan merkittävä aukko nykyaikaisen reserviläisjohtajien koulutuksen osalta. Tämän tutkimuksen muodostaessa ajatuksia reserviläisjohtajien koulutuksen sisältöjen ja menetelmien tulevaisuudesta, kyetään tutkijan mielestä tämän tutkimuksen avulla elvyttämään mielenkiinto reserviläisjohtajien koulusta käsitteleville tutkimuksille.

2.3 Tutkimuksen viitekehys ja tutkimusprosessi

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys

Tämän tutkimuksen toteutus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, joka kuvaa myös tutkimuksen viitekehystä. (Kuva 1.) Tämä tutkimus on pyritty rakentamaan ajatuksellisesti yhdeksi kokonaisuudeksi, jonka taustalla on tämän tutkimuksen tutkimusongelma. Tutkimusongelma on pyritty rakentamaan teoreettisten lähtökohtien mukaisesti, johon tutkijan omat käsitykset tutkittavasta aiheesta ovat myös vaikuttaneet (Ahonen 1994, 149). Tutkimuksen teoreettinen osuus voidaan nähdä reserviläiskoulutuksen nykytilan tarkasteluna, joka on toteutettu kirjallisuuskatsauksena luvussa 3. Reserviläiskoulutuksen nykytila muodostaa tämän tutkimuksen teorian ja se tulee nähdä tärkeänä osakokonaisuutena tutkielman kannalta, koska näkemys tulevaisuudesta vaatii syvempää ymmärrystä nykyhetkestä. Merkittävän osan teoriaa tässä tutkielmassa muodostaa kirjallisuuskatsaus sodan kuvaan 2000-luvulla. Koulutuksellisten sisältöjen lähtökohdat on oltava johdettuja viimeisimmästä ymmärryksestämme siitä, millaista sota nyt ja tulevaisuudessa on. Eri toimijoiden tavat toteuttaa reserviläisjohtajien koulutusta, muodostaa reserviläiskoulutuksen nykytilaa taustottavan luvun, jossa pääkoulutuksen tuottajana voidaan nähdä olevan Puolustusvoimat, sekä vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen järjestäjänä Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja muut reserviläisjärjestöt.

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa, jota käsitellään luvussa 4, pyritään löytämään vastaus, miten reserviläisjohtajien koulutus voisi reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsityksien mukaisesti kehittyä 2020-luvulla. Empiirisen osuuden aineisto muodostuu reserviläisjohtajille ja palkatulle henkilökunnalle toteutetulla puolistrukturoidulla kyselyllä, joka antaa reserviläisjohtajille mahdollisuuden pohtia omia johtaja- ja kouluttajavalmiuksiaan, sekä mahdollistaa syvällisen pohdinnan tulevaisuuden koulutuksen sisältöjen ja menetelmien osalta. Palkatun henkilökunnan osalta kysely mahdollistaa heidän näkemyksensä siitä, millaista koulutusta reserviläisjohtajat tulevaisuudessa tarvitsevat ja kuinka näitä osaamistarpeita voitaisiin tulevaisuudessa kouluttaa. Reserviläisjohtajia ja palkattua henkilökuntaa ei pyydetä siis ennustamaan tulevaisuutta, vaan pohtimaan kriittisesti, mitä osaamista reserviläisjohtajalta tulevaisuudessa vaaditaan ja kuinka näitä osaamisvaatimuksia koulutettaisiin. Kyselyn tulosten perusteella pyrin tutkijana tarkastelemaan tulosten ja teorian yhteyksiä toisiinsa (Niikko 2003, 11). Lopputuloksena tutkimuksen tulisi vastata tutkimukselle asetettuun ongelmaan, miten reserviläisjohtajien koulutus voitaisiin toteuttaa 2020-luvulla.

Tutkimuksen johtopäätökset voidaan siis sanoa pohjautuvan tutkimuksen teoreettisen ja empiirisen osuuden vertailuun, jonka avulla pyritään löytämään erilaisia ratkaisuja 2020-luvun reserviläisjohtajien koulutuksen sisältöihin ja toteutustapoihin. Johtopäätöksissä pyritään pohtimaan, miten kahden eri lähtökohdista olevan vastaajakunnan näkemykset tulevaisuuden osaamistarpeista kohtaavat tämänhetkisen koulutuksen kanssa. (ks. Niikko 2003, 11.) Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset ovat tutkijan omaa päättelyä teorian ja empiirisen osuuden vertailusta. Tuloksilla on tarkoitus pyrkiä ymmärtämään, kuinka reserviläisjohtajat kokevat saamansa sotilaskoulutuksen hyödyttävän heitä, jotta he kehittyisivät omassa sodan ajan tehtävässään. Toisin sanoen, jotta kykenisimme ymmärtämään, kuinka reserviläiset kokevat saamansa koulutuksen hyödyttävän heitä, on meidän ymmärrettävä heidän tapaansa käsitellä ja tiedostaa saamaansa koulutusta. (Niikko 2003, 8.)

2.5 Tutkimuksen tieteenfilosofiset perusteet

Tutkimukseni käsityksistä 2020-luvun koulutuksesta voidaan nähdä kuuluvan aristoteeliseen tutkimusperinteeseen ja se lukeutuu laadullisten tutkimusten joukkoon. Tutkimusta voidaan pitää sosiaalisen ontologian mukaisesti rakentuneiden käsitysten kokonaisuutena ja tutkimuksella pyritään luomaan lukijalle syvempi ymmärrys tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksella pyritään kuvaamaan reserviläisjohtajien ja palkatun henkilökunnan käsityksiä

2020-luvun koulutuksen sisällöstä ja toteutustavoista, jolloin fenomenografinen aineistonanalyysi vastaa tutkimusmenetelmällisesti tämän tutkimuksen tutkimusongelmiin parhaiten. (Sirén & Pekkarinen 2017, 1; Sirén 2018.)

Käsitykset ja näkemykset voidaan nähdä sosiaalisena ontologiana, jossa käsityksien summasta pyritään muodostamaan kokonaisuus (Sirén & Pekkarinen 2017, 4). Sosiaalisen ontologian perusominaisuuksina voidaan nähdä tutkittavan kohteen olevan jatkuvassa muutoksessa. Tällöin tutkittava kohde on heikosti mitattavissa. Fenomenografian pohjautuessa näkemyksiin ja oletuksiin niitä ei voida pitää mitattavina tietoina, koska tiedon lisääntyessä näkemykset voivat myös muuttua. (Gröhn & Jussila 1993, 8; Sirén & Pekkarinen 2017, 4.)

Sosiaalista ontologiaa myötäillen fenomenografia ei ole ihmisten käsityksistä riippumaton kokonaisuus, vaan tutkittavaa kohdetta kyetään kuvailemaan reserviläisjohtajien näkemyksien kautta laadullisen tutkimusfilosofian mukaisesti mahdollisimman monipuolisesti (Sirén & Pekkarinen 2017, 4). Tutkimuksen tuloksilla on tarkoitus esittää näkökulmia, kuinka reserviläisjohtajien koulutusta voidaan toteuttaa tulevaisuudessa, jolloin tutkija tulkitsee tutkielmaa pragmatismisen epistemologian tieteenfilosofian mukaisesti. Sirénin ja Pekkarisen (2017, 5) mukaan pragmatismi voidaan nähdä perustuvan kokemuksista pohjautuvaan parhaaseen käytäntöön, joka voidaan nähdä parhaana totuutena. Pragmatismia voidaan pitää monen epistemologisen elementin kokonaisuutena, jolloin tutkijalla on mahdollisuus muodostaa käsityksistä tai käytänteistä kokonaisuus, jota voidaan myös luonnehtia parhaaksi totuudeksi. Voidaan siis myös todeta, että pragmatistinen tutkimus pyrkii keskittymään konkreettisiin toimintakäytänteisiin kehittämällä niitä. (Sirén & Pekkarinen 2017, 9; Sirén 2010, 21; Pekkarinen 2014, 189–203.)

2.4 Fenomenografia koulutuksen tutkimisessa

Tutkimuksessani ei olla kiinnostuneita reserviläisjohtajien opetuksen määrästä, vaan näkemyksistä sen laadullisista sisällöistä ja menetelmistä, jolloin Gröhnin & Jussilan (1993, 5) mukaan fenomenografinen analyysi tukee tutkimukseni toteutusta parhaiten. Fenomenografisen tutkimuksen luonteen mukaisesti pyrin tutkimuksessani tarkastelemaan reserviläisjohtajien koulutusta toisen asteen näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan sitä, millaista koulutusta reserviläisjohtajat kokevat tarvitsevansa tulevaisuudessa ja millaista koulutusta Puolustusvoimien palkattu henkilökunta kokee reserviläisjohtajien tarvitsevan nykyisessä, sekä tulevaisuuden turvallisuusympäristössä. (Gröhn & Jussila 1993, 12; Niikko 2003, 24.)

Koulutus jakaa aina mielipiteitä, johtuen opiskelijoiden kyvyistä ja valmiuksista oppia. Reserviläiskoulutuksen tutkimisessa fenomenografia mahdollistaa molempien osapuolien, kouluttajien, sekä koulutettavien reserviläisjohtajien näkemysten vertailun, jota voidaan tutkijan mielestä pitää tämän tutkimuksen kannalta oleellisena. (ks. Niikko 2003, 22–25.) Fenomenografian mukaisesti eri lähtökohdista tulevien ihmisten näkemykset, kokemukset ja ymmärrys tutkittavasta aiheesta voi vaihdella hyvinkin paljon, jota voidaan pitää tämän tutkimuksen kannalta merkittävänä (Gröhn & Jussila 1993, 8). Toisin sanoen fenomenografialla pyritään tässä tutkimuksessa hankkimaan syvempää ymmärrystä reserviläisjohtajien oppimisesta ja osaamistarpeista tutkimalla heidän tapojaan kokea saamansa koulutuksen hyödyllisyys (Niikko 2003, 11).

Fenomenografian voidaan sanoa muodostuvan sanoista ”ilmiö” ja ”kuvata”, jotka kuvastavat sitä, miten fenomenografia tutkii ympäröivää maailmaa. Lisäksi, miten maailma rakentuu ihmisen tietoisuudessa. Käsitykset samasta ilmiöstä tai asiasta vaihtelevat henkilöstä toiseen, jolloin käsitysten erilaisuus voidaan sanoa riippuvan enemmän kokemustaustasta, kuin henkilön iästä. Käsitykset tulevaisuuden koulutuksesta ovat vastaajista riippuen sisällöllisesti, mutta myös laadullisesti erilaisia, joita tässäkin tutkimuksessa tavoitellaan. Tämän voidaan sanoa johtuvan juuri ihmisten kokemustaustasta tai esikäsityksestä uudesta asiasta. (Ahonen 1994, 114; Niikko 2003, 8.)

Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsitykset tulevaisuuden koulutuksesta voidaan sanoa olevan asiantuntijoiden käsityksiä, joiden taustalla tulee ymmärtää vaikuttavan upseerin ammatti ja tätä varten saatu koulutus. Tässä professionissa elävät kulttuurilliset vaikutteet ja saatu koulutus on syytä huomioida palkatun henkilökunnan käsityksiä lukiessa, koska sotilaille perinteisenä ominaisuutena pidetään heidän tapansa varautua aina pahimpaan. Reserviläisjohtajien käsityksiä tulevaisuuden koulutuksesta voidaan pitää niin sanottuna esikäsityksenä, mutta näinkin voimakkaaseen yleistykseen tulee tutkijan mielestä suhtautua varauksella. Suomalaisella asevelvollisuudella tavoitetaan läpileikkaus aina ikäluokasta kerrallaan, jolloin reserviläisien elämäntilanteissa, tiedoissa ja taidoissa on voinut tapahtua merkittäviäkin muutoksia varusmiespalveluksen jälkeen. Tällöin tietyissä tapauksissa myös reserviläisien näkemyksiä tulisi käsitellä asiantuntijoiden käsityksinä. Tällöin on tärkeää koulutusta tuottavana organisaationa ymmärtää reserviläisiä ja heidän lähtökohtiaan, jotta koulutuksella kyetään vaikuttamaan heidän käsityksiinsä, eli toisin sanoen opettamaan ja kouluttamaan heitä sotilaille ominaisessa kontekstissa. Tällöin fenomenografisen tutkimuksen voidaankin nähdä mahdollistavan kouluttajan ja koulutettavan käsitysten avoimen

vuorovaikutuksen, joka luo mahdollisuuden uudistaa koulutuksen sisältöä. (Ahonen 1994, 114–115; Niikko 2003, 8.)

Tämän tutkimuksen osalta on tärkeää ymmärtää, että käsityksien ei voida sanoa tarkoittavan samaa kuin mielipide, vaan käsitykset ovat kokemusten ja tiedon myötä syntynyttä lujempaa ajattelua. Käsityksien voidaan siis sanoa olevan kuin konstruktio, jonka avulla ihminen muodostaa käsityksen uutta asiaa sisältävästä informaatiosta. (Ahonen 1994, 117.)

Fenomenografiaa hyödynnetään usein opetuksen tai oppimisen tutkimiseen. Fenomenografian voidaan todeta olevan empiirinen tutkimus juuri käsityksistä muodostuvan empiirisen aineiston johdosta. Fenomenografia kuuluukin vahvasti humanistisen tutkimuksen traditioon, joka asemoituu tutkimuskentässä laadullisten tutkimusten joukkoon. (Ahonen 1994, 122; Marton 1988, 141-161; Niikko 2003, 8-9.) Teorialla voidaan nähdä olevan fenomenografisessa tutkimuksessa suuri merkitys, koska se luo tutkimuksen empiiristä osaa selittävän rungon. Ilman teoriaa fenomenografinen tutkimus olisi kuihtunut sitaattikokoelma, mutta tulee myös ymmärtää, että teoriaa ei fenomenografiassa käytetä ennakolta käsitysten luokitteluun tai teoriasta johdettujen olettamusten testaamiseen. (Ahonen 1994, 123.)

Laadullisen tutkimuksen mukaisesti, fenomenografinen analyysi pyrkii tekemään tämän tutkimuksen empiirisen aineiston käsitykset ymmärrettäviksi. Tällöin voidaan todeta aineiston analyysillä olevan suuri merkitys tutkimuksen johtopäätöksiin, jossa pyritään ilmentämään eroja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan ja reserviläisjohtajien käsityksistä tulevaisuuden koulutuksesta. Tutkimuksen aineiston analysoinnissa tutkijalla on merkittävä rooli yhtenä tutkimuksen instrumenttina, jossa tulee huomioida tutkijan subjektiivisetkin käsitykset tutkittavaa aihetta kohtaan. Käsitykset ja niiden eroavaisuutta pyritään supistamaan merkitysluokilla ja kategorioilla. Merkitysluokilla tuetaan fenomenografista tutkimusta ja helpotetaan ihmisten käsitysten ymmärtämistä. Kategorioilla tarkoitetaan suurempaa kokonaisuutta, joka laadullisesti pitää sisällään jopa useita merkitysluokkia. Kategoriat voivat jakaantua useammalle tasolle ja kategorioiden supistuessa niistä muodostuu universaaleja ja entistä laaja-alaisempia. (Ahonen 1994, 127, Niikko 2003, 25.)

Fenomenografia voidaan nähdä kvalitatiivisena tutkimusmenetelmänä, jossa analysoidaan ihmisten käsityksiä jostakin tietystä ilmiöstä. Tämän tutkimuksen kannalta fenomenografisella analyysillä pyritään kuvaamaan, sekä ymmärtämään käsityksiä tulevaisuuden koulutuksen sisällöstä. Tutkija ei voi sanoa käsityksien muodostettavien johtopäätöksiä olevan suoria vastauksia haasteisiin toteuttaa reserviläisjohtajien koulutusta,

mutta niillä on tarkoitus laajentaa lukijan ymmärrystä siitä, millaista koulutus voisi tulevaisuudessa olla. Käsitykset tulevaisuuden koulutuksesta ja sen sisällöstä voidaan nähdä tämän tutkimuksen osalta abstrakteina käsitteinä, mutta tutkimuksen edetessä niistä kyetään muodostamaan kokonaisuuksia, joista voidaan päätellä, miten näkemykset ja käsitykset koulutustarpeista eroavat toisistaan (Niikko 2003, 26–27, 39; Ahonen 1994, 118–119.)

Tämän tutkimuksen kannalta tulee huomioida tutkimuksen kyselyyn vastanneiden henkilöiden taustojen vaikutukset kyselyn tuloksia tarkasteltaessa. Vaikka käsitykset tulevaisuuden koulutuksesta perustuvatkin vastaajien omien henkilökohtaisten lähtökohtiensa mukaisesti, kokemuksilla ja henkilökohtaisilla ajatusmalleilla tulee nähdä syntyvän vastauksiin eroavaisuuksia vastaajien koulutustaustan vuoksi. Tällä tarkoitetaan Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan sotilaskonteksti sidonnaisempaa ymmärrystä ja ajattelua tutkimuksen aiheesta, kuin reserviläisellä. Reserviläisten näkemyksen tutkimuksen aiheesta perustuvat heidän henkilökohtaisiin kokemuksiin ja näkemyksiin, jolloin eroja sotatieteitä opiskelleiden upseerien näkemysten kanssa voidaan pitää tämän tutkimuksen tuloksien kannalta merkittävänä. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 57; Niikko 2003, 47.)

2.6 Tutkimuksen empiirisen aineiston hankintamenetelmä

Laadullisien tutkimuksien yleisimpinä aineistonkeruumenetelminä pidetään haastatteluja ja kyselyitä. Aineistonhankintamenetelminä niitä pystytään myös tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti yhdistelemään, mutta tutkimuksen kannalta haluttu loppuasetelma määrittää, mikä menetelmä aineistonkeräämiseksi on soveliaim. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71; Ahonen 1994, 136–141, Niikko 2003, 31.) Tutkimukseni näkökulman perustuessa reserviläisjohtajien tarpeisiin sodan ajan toimintaympäristöissä, molemmat menetelmät voidaan todeta valideiksi.

Tutkimuksen empiirinen aineisto hankittiin reserviläisjohtajille ja Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle toteutetulla puolistrukturoidulla kyselyllä. Menetelmän valintaan vaikutti kyselyn avoimien kysymyksien laajuus, joiden perusteella vastaajille halutaan mahdollistaa riittävä aika pohtia omia näkemyksiään. Tutkimusta varten laaditun kyselyn kysymykset ovat johdettuja tämän tutkimuksen tutkimusongelmasta ja teoriasta, johon tutkijan omat käsitykset aiheesta ovat myös vaikuttaneet. Tällä varmistetaan tämän tutkimuksen validiteetti, jolloin kyselyssä pyritään välttämään vastaajien niin sanottuja ”naiiveja” ja tutkijaa miellyttäviä näkemyksiä tutkittavasta aiheesta. (Ahonen 1994, 132–134, 154.)

Tutkijan päätökseen toteuttaa tutkimuksen empiirisen aineiston hankinta puolistrukturoidulla kyselyllä, vaikutti pyrkimykseni olla ohjaamatta vastaajien vastauksia. Tutkimusta varten toteutettiin pilottikysely, joka sisälsi 9 avointa kysymystä. Pilottikyselyllä pyrittiin testaamaan kysymysten muotoilua ja niiden tuomien vastauksien hyödynnettävyyttä tutkimuksen toteuttamiseksi.

2.6.1 Pilottikysely

Tutkimuksen pilottikysely toteutettiin reserviläisjohtajille Maanpuolustuskorkeakoululla huhtikuussa 2019 Sotataidon laitoksen järjestämän kertausharjoituksen yhteydessä. Pilottikysely aloitettiin tutkimuksen tekijän toimesta esittelemällä tutkimuksen aihe, sekä tutkimusongelma ja -menetelmä. Pilottikyselyssä käyttämäni kyselylomake (Liite 1) koostui 9 avoimesta kysymyksestä, joihin vastaaminen ohjeistettiin kyselyyn vastaajille. Pilottikyselyyn vastanneiden määrä oli 17 reserviläisjohtajaa, jotka kaikki olivat reservinupseereita. Pilottikyselyn vastausaika oli yksi tunti, jolla pyrittiin selvittämään vastaamiseen kuluva aikaa.

Pilottikyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan omat näkemyksensä tämän hetken sodan kuvasta ja sen vaatimista osaamistarpeista. Pilottikyselyllä pyrittiin selvittämään reserviläisjohtajien näkemyksiä oman osaamisen riittävydestä edellä mainittuihin kysymyksiin. Kyselyn viimeisissä kysymyksissä pyrittiin selvittämään reserviläisten näkemyksiä koulutusaiheista, - tapahtumista ja -menetelmistä jotka tukisivat heidän kehittymistään kuvaamassaan sodan kuvassa. Pilottikyselyyn vastanneiden reserviläisjohtajien vastaukset tuottivat merkittävää apua kyselyn kehittämiseksi. Pilottikyselyyn vastanneiden reserviläisten vastauksista kävi ilmi, että kysymykset 8 ja 9 koettiin liian raskaiksi niiden laajuuden vuoksi. Pilottikyselyn johtopäätöksinä kyselylomakkeen kysymyksiä yksinkertaistettiin, jotta niistä saatuja vastauksia kyettäisiin hyödyntämään tämän tutkimuksen toteutuksessa.

Pilottikyselyyn osallistui myös samassa kertausharjoituksessa palvelleita kantahenkilökuntaan kuuluneita upseereita. Kantahenkilökunnalle toteutettu pilottikysely (Liite 2) toteutettiin sähköpostin välityksellä ja siihen saatiin vastaukset neljältä upseerilta. Kantahenkilökunnan kyselyyn vastanneiden tulokset osoittivat myös, että kysymysten muotoilulla on suuri merkitys saatujen vastausten laatuun. Pilottikyselyyn osallistuneiden reserviläisten ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan vastaukset vahvistivat käsitystäni siitä, että näkemykset reserviläisjohtajien koulutuksesta ovat hyvin monialaiset ja vaihtelevat. Kyselyn vastauksista voitiin päätellä, että kysymysten asettelu on toimiva useamman kysymyksen osalta, mutta muutaman kysymyksen muotoilua tulisi muuttaa. Kysymyksillä kyettiin saavuttamaan tutkimuksen toteutuksen kannalta merkittävää aineistoa, jolloin pilottikyselyn aineistoa oli myös mahdollista hyödyntää tässä tutkimuksessa.

3. RESERVILÄISKOULUTUKSEN NYKYTILA

Reserviläiskoulutuksen nykytilaa tarkastellessa tulee huomioida valtiollinen puolustusratkaisun peruskysymys, joka määrittää miten henkilöstö Suomen asevoimiin hankitaan. Puolustusratkaisun kysymystä ohjaa uhkien, suojelun ja suojautumisen logiikka, jolla pyritään määrittelemään, miten, millä keinoin ja kuinka laajamittaisesti uhkiin halutaan valtiollisesti varautua. (Sipilä 2013, 17.) Tämän kappaleen tarkoitus on luoda teoreettinen runko tälle tutkimukselle, jolloin tulee pohtia mistä kaikesta reserviläisjohtajien koulutus koostuu ja millaiseksi sota mielletään 2000-luvulla. Tutkimuksen teoreettinen osuus koostuu pohjustuksesta, jonka tarkoituksena on selittää nykykäsitys 2000-luvun sodan kuvasta, Suomen asevoimien henkilöstöhankinnan perustasta, sekä avata tutkimuksen kannalta merkittävää käsitteistöä oppimisen ja koulutuksen osalta. Lopulta jotta voisimme pohtia tulevaa, tulee ymmärtää nykyhetken tapaa toteuttaa reserviläiskoulutusta Suomessa ja niitä seikkoja mihin kaikki koulutus perustuu.

3.1 Sodan kuva 2000-luvulla

Sodan ja taistelukentän kuva tulee asettamaan sotilaan toimintakyvyille uusia vaatimuksia tulevaisuudessa, jolloin tärkeäksi muodostuu ymmärtää ero rauhan ajan ja sodan ajan toimintaympäristöjen välillä. Tulevaisuuden muokatessa sodan ajan toimintaympäristöä, tulee koulutusta kehitettäessä huomioida tämänkin tutkimuksen kannalta oleellinen periaate, jossa ymmärrys sodan ja taistelukentän kuvasta määrittävät keskeisiä vaatimuksia sotilaille. Puolustusvoimissa fyysinen toimintakyky on ollut keskiössä useiden vuosien ajan, joka on näkynyt erilaisten fyysisen toimintakyvyn kehitysohjelmien lisääntymisenä. (Saarelainen & Savonen 2009, 138-139.) Vaikka fyysinen toimintakyky koetaankin sotilaan tehtävissä tärkeänä, on Saarelainen ja Savonen (sama, 139) tunnistanut jo ennen 2010-lukua psyykkisen, sosiaalisen ja eettisen toimintakyvyn osa-alueen korostuvan tulevaisuudessa. Taistelijan mieli ja -keho osana Puolustusvoimissa käynnissä olevaa koulutus uudistusta pyrkii kehittämään taistelijan toimintakykyä psykofyysisenä kokonaisuutena, jolloin Puolustusvoimien toimintakykykoulutuksella kyettäisiin muodostamaan taistelijan toimintakyvyn eri osa-alueita kehittävä kokonaisuus. (Puolustusvoimat 2020)

Tulevaisuuden sodan kuvassa tilannekuvan ja tilannetietoisuuden merkitys tulee kasvamaan merkittävästi taistelukentän hajanaisuuden vuoksi. Nykyisessä tietoyhteiskunnassa tiedon määrän lisääntyessä, reserviläisjohtajan tulee myös kyetä tunnistamaan eri tiedoista ja lähteistä rakentuvasta informaatiotulvasta oleellinen tieto. Tietovirta on nopeaa ja informaatio

sodankäynnin vuoksi myös harhaanjohtavaa. Sen koetaankin asettavan reserviläisjohtajalle psyykkisiä paineita kestää niin sanottua epävarmuutta. (Saarelainen & Savonen 2009, 139; Iivonen ym. 2009, 188.)

Vuonna 2009 Ari Lehmuslehti on artikkelissaan koonnut Sirénin verkkoavusteinen puolustus kirjaan mittavan määrän useiden eri kirjoittajien artikkeleita liittyen alueelliseen puolustukseen 2030-luvulla, jotka perustuivat tuon ajan käsitykseen sodan kuvan kehityksestä. Kyseisessä artikkelissa (Iivonen ym. 2009, 148-149) todetaan viimeaikaisten konfliktien kasvavana trendinä olleen niiden kesken jääminen. Kantavana ajatuksena konflikteissa on ollut strateginen voitto, käymättä sotaa loppuun. Tällöin haasteeksi muodostuu nykyisten eri maiden asevoimien kyky lopettaa sota, jolloin niiden kapasiteetti riittää ajalliseen ja aikaan sidottuun strategiseen sodankäyntiin, muttei sodan jälkitilan haasteisiin. Nämä ”ennustukset” ovat konkretisoituneet sittemmin epäsymmetrisen sodankäynnin lisääntymisenä, johon on oleellisesti liittynyt iskuosastomainen toiminta ja erikoisjoukkojen käyttö. Iskuosastomainen toiminta ja hajautetusti taisteleva nähdään yleensä alivoimaisen taktiikkana, jolloin se pakottaa myös vahvemman hyökkäävän joukon taistelemaan hajautettuna. Tulevaisuuden taistelukenttä koettiin siis jo vuonna 2009 pirstaleisena ja pienien osastojen yksittäisinä taisteluina osana suurempaa konfliktia.

Pekka Toveri (2018, 77) luonnehti Suomen puolustuksen uhkia 2010-luvun lopulla monialaisiksi ja globaaleiksi. Toveri ei enää nähnyt vain lähialueiden konfliktien ja kriisien luovan uhkaa Suomen puolustukselle, vaan maailmanlaajuinen turvallisuusjärjestyksen horjuttaminen tulee huomioida laajoja konflikteja käynnistävänä tekijänä. Yhteiskunnan digitalisoituessa, sen haavoittuvuus muun muassa kyberuhkille on kasvanut. Samassa artikkelissa Toveri kuvaa Euroopan lähialueiden, Pohjois-Afrikan, Lähi-idän ja Itä-Eurooppaan tilanteiden lisänneen Suomalaisen yhteiskunnan todennäköisyyttä altistua hybriditoiminnalle. Toveri kuitenkin haluaa artikkelissaan erottaa kaksi käsitettä hybriditoiminnasta ja hybridivaikuttamisesta toisistaan. Hybridisodankäyntiin palataan myöhemmin tässä luvussa.

Tämän tutkielman aikana on jo useasti todettu sodankuvan muuttuneen monimutkaisemmaksi ja näin on edelleen todettava. Vaikuttamisen nopeus on muuttanut Puolustusvoimien toimintalinjaa valmiudellisempaan suuntaan, jolla on myös merkittävä vaikutus sotilaalliseen koulutukseen. Nykyiset suoritusvaatimukset tämän päivän taistelukentällä vaativat puolustushaarojen välistä operointia, jolloin yhteistoiminnan ja koordinoinnin merkitys taistelukentällä kasvaa (Toveri 2018, 79; Hanska 2018, 89). Taistelukentän monipuolistuessa,

myös reservin fyysisen kunnon kehittämiseen ja muuhun koulutukseen kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota. Liikkuvuus on nykyaikaisen taistelukentän perusedellytys, jolloin se asettaa fyysisempiä ja vaativampia haasteita yksittäiselle sotilaalle. (ks. Valtioneuvosto 2017.)

Vaikka sodankäynti onkin jatkanut kehittymistään ja teknologia, sekä kaukovaikutteiset aseet lisänneet läsnäoloaan taistelukentillä pidetään maavoimia edelleen puolustuksemme keskeisimpänä puolustushaaranä (Toveri 2018, 86). Myös Jan Hanska (2018, 91) toteaa maasodankäynnin roolin olevan tulevaisuudessakin keskeinen. Tulevaisuuden sodankäynnissä korostuukin Hanskan mukaan kuitenkin puolustushaarojen väliset yhteisoperaatiot, jolla kyetään paikkaamaan eri puolustushaarojen vajavaisuuksia. Toisaalta maavoimien merkitystä Hanska ei voi olla korostamatta liikaa, koska vain näillä joukoilla kyetään Suomen asevoimienkin näkökulmasta konkreettisesti valtaamaan ja pitämään maa-alueita. On toki myös ymmärrettävä, että vain yksin maavoimilla ei kyetä saavuttamaan tulevaisuudessa menestystä ilman yhteisoperaatioita muiden puolustushaarojen kanssa. (Hanska 2018, 91.)

Nopeasti perustettavien ja toimeenpantavien joukkojen merkitys on kasvanut Ukrainan ja Krimin kriisin myötä, jolla on ollut merkittäviä ja pysyviä vaikutuksia myös Puolustusvoimien joukkorakenteisiin (ks. Ruotuväki 2019). Jan Hanska (2018, 90) onkin nostanut joustavuuden, sopeutuvuuden ja ketteryyden olevan sotavoimien elinehtoja elää alati kehittyvän sodan kuvan muutoksen mukana. Toisaalta edellä mainittuihin termeihin uusina sodankäynnin ”selviytymisratkaisuuksina” tulee suhtautua kriittisesti, sillä Hanskan (sama, 90) mukaan ne on ollut tunnistettavissa jo ensimmäisen Persianlahden sodan aikana ja ne ovatkin aina vaikuttaneet asevoimien kehittämiseen.

Krimin valtauksesta on myös saatu esimerkkejä sodan kuvan monimutkaisuudesta. Epäsymmetrinen sodankäynti ei ole terminä uusi, mutta se on saanut nykyaikaisessa keskustelussa uuden merkityksen. Pekka Toveri (2018, 95) kuvaa osuvasti epäsymmetrisen sodankäynnin osalta, että tulevaisuudessa hyökkääjää on vaikea tunnistaa ja kohdentaa jonkin maan edustamaksi joukoksi. Uhka erikoisjoukkojen käytöstä operatiivisesti tai strategisesti merkittäviin kohteisiin lisääntyy tulevaisuudessa ja niiden käyttöön tulee vahvasti liittymään psykologiset operaatiot ja informaationsodankäynti (Iivonen ym. 2009, 217; Maavoimien esikunta 2019, 11). Erikoisjoukkojen ja informaatiovaikuttamisen käytön tulee perustua operoivan maan voimassa olevaan doktriiniin, jolloin sillä on maan poliittinen hyväksyntä (Iivonen ym. 2009, 217). Maavoimien esikunnan (2019, 11) tuottamassa paikallispataljoonan oppaassa on jo kiinnitetty huomiota Krimin kaltaisiin tilanteisiin, jossa ei-valtiolliset toimijat

eli niin sanotut vihreät miehet luokitellaan erikoisjoukkotoiminnaksi. Samalla oppaassa (sama 2019) tunnistetaan muut ei-valtiollisten toimijoiden tuomat vaikutukset tulevaisuuden sodan kuvaan, joista esimerkkinä käytetään turvapaikanhakijoiden ihmismassan ohjaamista Suomen rajoille, jotka kuormittavat esimerkiksi kuntien toimijoiden resursseja.

Tulevaisuuden hämärtäessä turvallisuuden tunnetta ja rajoja voimankäytöstä, korostuukin epäsymmetrisyys tulevaisuuden sodan kuvassa. Epäsymmetrisen sodankäynnin saavuttaessa uusia ulottuvuuksia on terrorismi ja rikollisuus liitetty tänä päivänä voimakkaammin hybridivaikuttamisen muodoiksi. Epäsymmetrinen sodankäynti onkin laajamittaista sodankäyntiä kustannustehokkaampi keino saavuttaa halutut tavoitteet, koska nykyaikana epäsymmetrisen vaikuttamisen keinoja on vaikea tunnistaa. (Iivonen ym. 2009, 221.) Epäsymmetrisiin uhkiin varautuminen vaatii kohteena olevalta maalta vahvuudellisen ylivoiman saavuttamista, mikä puolestaan sitoo joukkoja pienien erikoisoperaatioiden torjuntaa. Suomen Puolustusvoimat pyrkivätkin vastaamaan tähän uhkaan paikallispuolustusjoukoilla, joiden tehtävänä on kriisien alkuvaiheessa joukkojen perustamisen suojaaminen, kriittisten alueiden valvonta, kohteiden suojaaminen ja erikoisjoukkojen vastainen toiminta. Paikallisjoukkojen toimintaan konfliktien alkuvaiheessa kuuluu vahva yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa. (Maavoimien esikunta 2019, 7.)

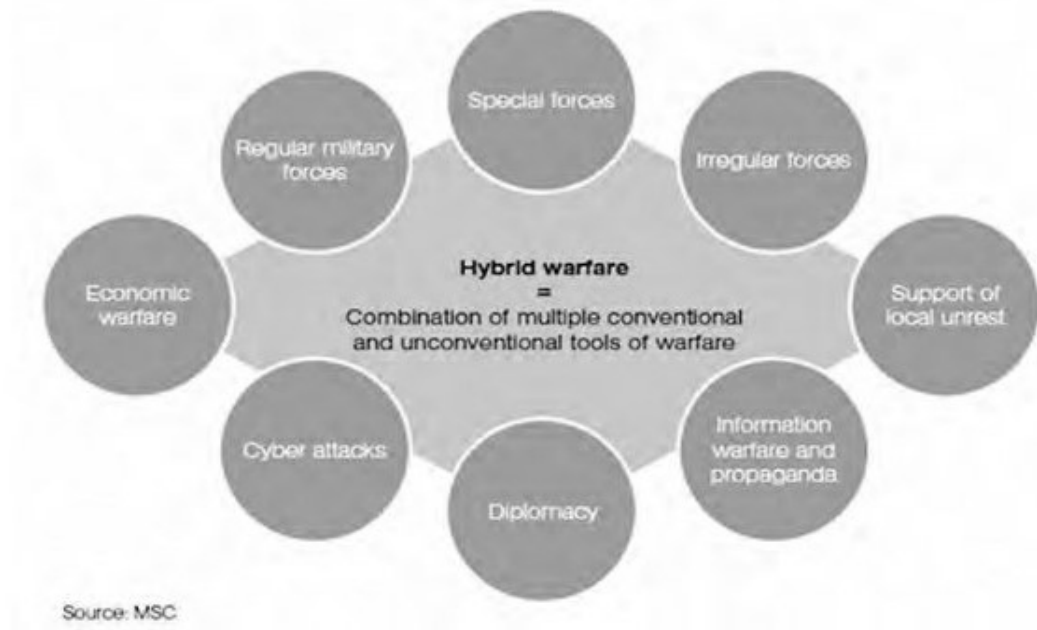
Alati kehittyvä teknologia ja puolustusmateriaali ovat pysyvästi muuttaneet tapaa käydä sotaa. Näitä elementtejä ei tule kuitenkaan nähdä irrallisina kokonaisuuksina vaan sodankäynti tulee nähdä kompleksisempänä kokonaisuutena, jossa poliittiset, geostrategiset tekijät, talous ja kriisien kauaskantoisuus vaikuttavat tapaan miten sodankäynti jatkaa muutostaan. (Halonen 2007, 20.) Toisaalta Iivonen (ym. 2009, 149) on todennut artikkelissaan, että lopulta sodankäynti ei ole kuitenkaan muuttunut perustavasti. Sodankäynnissä on edelleen tunnistettavissa samoja elementtejä, mutta jatkuva teknologian ja ihmiskunnan kehittymisen seurauksena siihen on vain muodostunut uusia ulottuvuuksia. Verkostokeskeisyys (informaatiosota) on sodankäynnin uusimpia ulottuvuuksia, minkä teknologian voimakas kehitys on mahdollistanut. Verkostokeskeisyys on toiminut uusimpien vaikutusperäisten doktriinien mahdollistajana, jolloin informaatio-, globalisaatio- ja verkostoituneisuus muodostavat yhdessä sodankäyntiin uuden tason (hybridi), joka voisi länsimaalaisen ajattelutavan mukaan sijaita jopa muiden perinteisen sodankäynnin tasojen yläpuolella. (Iivonen ym. 2009, 149.)

Tietokoneet ja internet ovat Hyytiäisen (2018, 133) mukaan muuttaneet todellisuuden käsitystä sodasta ja informaatiovaikuttamisesta. Informaatiosodankäynti on alkanut jo 2010-

luvulla vakiinnuttaa paikkaansa sodankäynnin menetelmänä, jolloin Heiskanen (2018, 181) korostaakin informaatio- ja kybersodan liittyvän vahvasti toisiinsa. Vaikkakin niitä on vuonna 2014 Krimin tapahtumien aikoihin pyritty käsittelemään erillisinä kokonaisuuksina, korostaa Heiskanen (sama, 181) näiden olevan toisiaan hyödyttäviä ja täydentäviä keinoja. Kyber- ja informaationsodankäynnistä on saatu kauaskantoisia esimerkkejä (esim. Yhdysvaltojen presidenttivaalit; Brexit), joilla on kyetty vaikuttamaan toisen maan toimintaan pysyvästi, julistamatta kuitenkaan sotaa. Näin ollen nykyaikaisessa informaatioyhteiskunnassa, informaatio- ja kybersodan kuva on hämärtänyt käsitystämme siitä, milloin sotaa todellisesti käydään (Heiskanen 2018, 180-181; Hyytiäinen 2018b, 23).

Toisen maailmansodan suuria maa-armeija hyökkäyksiä ei koeta enää 2020-luvulla todellisina uhkina. Nopeat ja yllättävät pienemmillä joukoilla toteutetut hyökkäykset strategisesti tärkeisiin kohteisiin (lentokentät, sähköverkot, tietoverkot, hallinto, infrastruktuuri) koetaan todennäköisimmiksi sotilaallisiksi uhkiksi, joilla kyettäisiin lamauttamaan kansallinen puolustus. (Kanniainen 2019, 19.) Tästä nopeasta 2010-luvun sodankäynnin kehityksestä, toteutuksesta ja menetelmien yhdistelmästä on alettu käyttää nimitystä hybridisota. Potomac instituutin tutkija Frank Hoffman (2007, 8) onkin tarjonnut yhden tunnetuimmista hybridisodankäynnin määritelmistä, jossa hän kuvaa hybridisodan olevan koonnos erilaisista sodankäynnin menetelmistä. Menetelmät eivät ole vakiintuneita, mutta niihin tyypillisesti kuuluu perinteinen sodankäynti, epäsuora tai epäsymmetrinen sodankäynti ja niihin kuuluvat taktiikat. Osaltaan Hoffman myös kuvaa hybridisodankäynnin tunnusomaiseksi osaksi informaatiovaikuttamista, joka liitetään edellä mainittuihin kokonaisuuksiin. Sanalla hybridi siis viitataan eri menetelmien yhdistelmään. Hybridisodankäynti on siis erilaisten sodankäynnin menetelmien yhdistelmä, jossa yhdistyvät niin sotilaallinen voimankäyttö, informaatiovaikuttaminen, taloudellinen vaikuttaminen ja muut uuden vuosituhannen aikana kehittyneet sodan muodot. (Hoffman 2007, 23; Hyytiäinen 2018a, 116.)

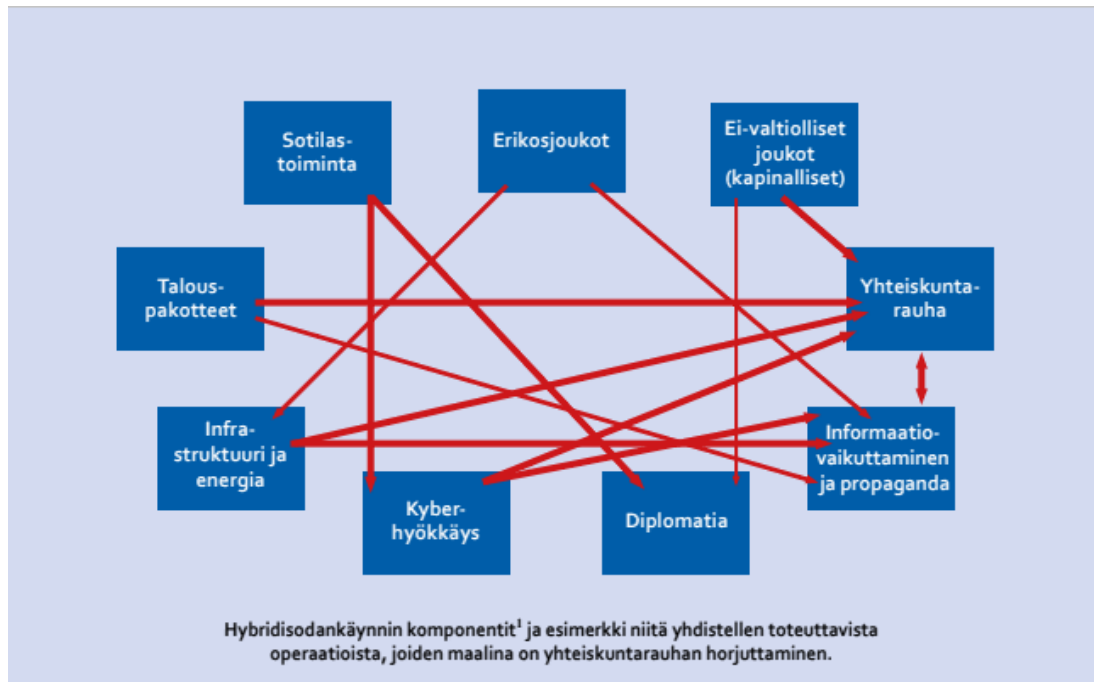
Hybridisodankäyntiä ja sen menetelmiä on lähes mahdotonta tiivistää oppikirjamaisesti muutamaksi ranskalaiseksi viivaksi, vaan sen monimuotoisuus tekee siitä monialaisen ja -ulotteisen ”sodankäynnin verkoston”. Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa (kuva 2.) kuvataan, kuinka länsimaalaisittain hybridisodankäynnin eri ulottuvuudet ymmärrettiin vuonna 2015.

Kuva 2: Länsimaiden vuonna 2015 käyttämä hybridisodankäynnin kuvaus (Munich security report 2015, 36)

Turvallinen Suomi (2018) kirjassa hybridisodankäyntiin perehtynyt tutkija Mika Hyytiäinen on kuitenkin täydentänyt Natonkin vuonna 2015 käyttämää hybridisodankäynnin kuvausta (kuva 2.), tuomalla infrastruktuurin ja energian yhdeksi hybridisodankäynnin muodostavaksi komponentiksi. (kuva 3). Infrastruktuurin ja energian tuominen yhdeksi hybridisodankäynnin komponentiksi perustellaan sen suoralla vaikutuksella valtion talouteen ja kansalaisiin, jossa huomioidaan Suomen valtiollinen sähköriippuvuus, pitkät energian siirtoyhteydet ja kasvava tietoliikenneriippuvuus. (Hyytiäinen 2018b, 20.) Kaupungistumista voidaan pitää yhtenä merkittävä syynä infrastruktuurin ja energian kiinnostavuuden kasvuun osana sodankäyntiä. Näin on myös Jan Hanska (2018) todennut artikkelissan tuleva sota kirjasarjassa. Hanska (2018, 92) toteaaakin kaupungistumisen olevan Suomessa kovassa kasvussa ja nykyään kaupungeissa asuukin enemmän ihmisiä kuin maaseudulla. Tällöin se nostaa myös kaupunkien merkitystä sodankäynnin näkökulmasta. Kaupungit infrastruktuureineen ja niiden merkitys sodankäynnin toiminta-alueina kasvaa tulevaisuudessa ja vastaavasti tavanomainen metsäsodankäynti tulee vähenemään merkittävästi. Tätä toiminta-alueen muutosta Hanska korostaakin Kanadan esimerkillä, jonka käsitys tulevaisuuden konfliktien toiminta-alueesta keskittyy vahvasti urbaaniin toimintaympäristöön.

Kuva 3: Turvallinen Suomi kirjassa (2018) Mika Hyytiäisen esittelemä hybridisodankäynnin muodostava kokonaisuus.

Ukrainan kriisi on osoittanut haasteensa määritellä perinteisen käsityksen mukainen sotatila. Tämän hetken käsitys sodankuvasta elää jatkuvassa murroksessa ja sen suuntaukset viittaavat sotien kehittymisen kohti informaationsodankäyntiä, jossa perinteinen fyysinen vaikuttaminen on vain pieni osa varsinaista "sotaa". Sodankäynnin äärimmäisenä onnistumisena on aina pidetty voittoa, ampumatta laukaustakaan. (Kosola 2018, 46; Sunzi 1995, 86.) Halonen (2007, 21) viittaakin tutkimuksessaan useisiin muihin tutkimuksiin, jossa informaationsota nähdään kasvavana trendinä, mutta sen konkretisoituminen joukkojen koulutuksessa todetaan haastavaksi termin monimutkaisuuden vuoksi. Informaatiovaikuttaminen on muodostunut osaksi nykyaikaista sodankäyntiä, jossa informaatio "aseistetaan" ja vääristellään osaksi haluttua lopputulosta. Nykyisessä tietoyhteiskunnassa tietoa on saatavilla salamannopeasti ja suositut sosiaalisen median alustat mahdollistavat väärän tai omia etuja ajavan tiedon välittymisen laajalle hyvinkin nopeasti ja uskottavasti. Raitasalo (2019, 42-43) viittaa julkaisussaan 2010-luvulla nousseeseen termiin "trolliarmeija", joiden avulla tätä omia etuja ajavaa mielipidettä tai tietoa jaetaan tehokkaasti kohdemaassa. Tällä keinoin kyetään parhaimmillaan vaikuttamaan jopa poliittiseen päätöksentekoon.

Venäjän viimeaikaiseen käyttäytymiseen ja toimintaan viitataan usein länsimaalaisissa keskusteluissa "hybridisodankäyntinä" Ukrainan kriisiin liittyen. Nämä hybridivaikuttamisen keinot ovat olleet tehokkaita ja joskus yllättäviäkin sekoituksia sotilaallista ja ei-sotilaallista toimintaa. Tavanomaisiin ja epätavanomaisiin keinoihin ja toimiin on voinut kuulua

kaikenlaisia keinoja, kuten informaatiovaikuttamista, kybervaikuttamista, sotilaallista ja ei-sotilaallista vaikuttamista. (Reisinger & Golts 2014, 3.) Myös Raitasalo (2019, 32) kuvaa Venäjän toimia Ukrainassa hybridisodankäyntinä, jossa yhdistyi lähes kaikki hybridisodankäynnin ulottuvuudet, kuten kybersodankäynti, informaationsodankäynti, valeutiset, vaaleihin vaikuttaminen ja tunnuksettomien sotilaiden hyödyntäminen alueiden valtaamiseksi. Näin ollen hybridisodankäynnin keinoin Venäjä kykeni saavuttamaan poliittiset tavoitteensa.

”Vihreitä miehiä” on laajasti kuvattu hybridivaikuttamisen esimerkkitapauksena, mutta kuten Jyri Raitasalokin (2019) kuvasi tiede ja ase lehden julkaisussaan länsimaisen käsityksen ”vihreistä miehistä” olevan hyvinkin pinnallinen. Raitasalo (sama 2019) kyseenalaistaakin yleisesti tunnistetun väitteen, jossa ”vihreiden miesten” tunnuksettomuus olisi ollut syy miksi Ukraina ei reagoinut tähän sotilaalliseen uhkaan. Todellinen syy Raitasalon (sama 2019) mukaan löytyy Ukrainan omien asevoimien heikosta tilasta toimia tämänkaltaisia uhkia vastaan. Suurempi yllätys länsimaalaiselle käsitykselle sodasta oli ennen Krimin niemimaan valtausta käynnistetty laajempi informaatiovaikuttaminen, jolla murrettiin osa Ukrainan kansan ja asevoimien tahdosta käydä väkivaltaista ja laajamittaista sotaa.

Nykyinen ymmärryksemme sodan ja taistelukentän kuvasta elää siis muutoksessa, jossa massamaista sotavoimien käyttöä ei pidetä enää modernina keinona käydä sotaa, mutta sen olemassaolo käytettävänä keinona tulee kuitenkin huomioida. Hybridisodankäynnin keinot mahdollistavat hyökkääjälle kustannustehokkaampia keinoja saavuttaa strategiset tavoitteensa, jossa kokonaisien valtioiden valtaaminen ei ole todennäköistä. (Hanska 2018, 89.) Jo Clausewitz (2005, 20-21) näki sodan olevan politiikan jatkamista toisin keinoin, jolloin politiikka on yhä enenevässä määrin vallitseva osa sodankäyntiä. Pienien ja strategisesti tärkeiden maa-alueiden valtaaminen pienien, nopeasti liikuteltavien ja tehtävää varten varustettujen joukkojen käytöllä on lisääntymässä tulevaisuuden sodankäynnissä. Kaikki vain länsimaalaisittain tunnistetut hybridivaikuttamisen keinot ovat olleet tunnistettavissa Euroopan lähialueilla. Vaikuttamisen keinojen kehittymistä on kuitenkin ollut vaikea ennustaa, koska tämän tyylinen sodankäynti on hämärtänyt ymmärrystämme siitä, koska sotaa todellisuudessa käydään.

Se miten tulevaisuudessa sodankäynti ja siinä tarvittava osaaminen ymmärretään, tulee olemaan haasteellista kriisien moniulotteisuuden ja kompleksisuuden vuoksi. Valtion turvallisuusviranomaisten ja ennen kaikkea Puolustusvoimien ymmärrys sodan monimutkaisuudesta on avain asemassa, jotta koulutuksella kyetään tuottamaan tarvittavaa

osaamista nykyaikaiseen kompleksiseen sodan toimintaympäristöön. Tämän vuoksi tutkijan mielestä koulutuksella tulee kyetä vaikuttamaan myös normaalin kansalaisen (reserviläisen) ymmärrykseen sodan monimutkaisuudesta, jotta koulutuksella kyetään vaikuttamaan kansalaisten käsityksiin, eli toisin sanoen heidän oppimiseensa. Tällöin normaalin kansalaisen (reserviläinen) valmiudet selvitä nykyaikaisen käsityksemme mukaisessa hybridisodankäynnin toimintaympäristössä paranisivat. (ks. Halonen 2007, 20; Raitasalo & Sipilä 2005, 19; Saarelainen & Metteri 2000.)

3.2 Suomalaisen puolustusratkaisun perusteet - reserviläisarmeija

Toista maailman sotaa seurannut idän ja lännen välinen kylmä sota ja sen päättyminen johtivat tilanteeseen, jossa maailmanlaajuinen turvallisuusympäristö muuttui. Euroopassa suursodan uhka poistui ja tarve massamaisille suurarmeijoille väistyi. Tämä johti tilanteeseen, jossa länsimaissa asevelvollisuuteen pohjautuva puolustusratkaisu oli vaikeasti perusteltavissa (Sipilä 2013, 16). Järkevien perusteiden puuttuessa useat länsimaat, kuten esimerkiksi Ruotsi ja Saksa luopuivat 2010-luvun alussa asevelvollisuudesta. Sittenmin turvallisuusympäristön muuttuessa on Ruotsi kuitenkin päättänyt asteittain palauttamaan asevelvollisuuden asevoimiensa henkilöstön hankintatavaksi. (Sipilä 2013, 16; Government offices of Sweden 2017.) Turvallisuusympäristön muutoksen pohjalta syntynyttä keskustelua on käyty kylmän sodan päättymisestä saakka, jonka seurauksena on muodostunut kysymys, kuinka asevoimien henkilöstö tulevaisuudessa hankitaan?

Asevoimien henkilöstö hankinnan kannalta kysymys on kuitenkin kaksijakoinen. Valtiollisesti kysymystä tulee tarkastella olemassa olevien turvallisuusuhkien näkökulmasta, jolloin turvallisuusuhkat sanelevat valtiollisen puolustusratkaisun rungon, jotka Sipilän (2013, 16) mukaan voidaan jakaa luonteeltaan pysyvään tai reserviläisarmeijaan. Asevoimien henkilöstöhankinnan luonteen mukaisesti pysyvä armeija koostuu jatkuvasti valmiudessa olevasta henkilöstöstä, jolla koetaan olevan huomattavasti korkeampi valmius ja suorituskyky kriisin alkuvaiheessa. Kuitenkin pysyvän armeijan kyky pitkittyneissä konflikteissa edellyttäisi henkilöstön hankinnan laajentamista reserviläisarmeijan kaltaiseen ratkaisuun, jonka vahvuudeksi Sipilä (2013, 16) korostaa sen parempaa kykyä pitkittyneissä kriiseissä toimimiseen.

Asevoimien järjestäminen voidaan suomalaisessa puolustusratkaisussa nähdä pohjautuvan myös valtion yhteiskunnallisiin ja kulttuurillisiin tekijöihin, jotka eivät olisi riippuvaisia sodan kuvan vaateista (Sipilä 2013, 17). Sipilän (2013, 18) mukaan suomalaisen

puolustusratkaisun voidaan todeta muodostuvan asevoimien uskottavuuden käsitteestä, josta puhutaan usein *ennalta ehkäisevänä puolustuskykynä*. Valtioneuvoston puolustuspoliittisessa selonteossa (2017, 15) korostetaan myös Sipilän esittämää näkökulmaa, jossa sotilaallisiin uhkiin ennaltaehkäisevä varautuminen saavutetaan vain sotilaallisella suorituskyyvyllä, jonka perustana yhteiskunnallinen maanpuolustustahto kuitenkin osittain nähdään.

Suomi on säilyttänyt asevelvollisuuteen perustuvan puolustusratkaisun asevoimien henkilöstöhankinnan keinona sen perustamisesta asti. Tällä tavoin Suomi on säilyttänyt mahdollisuuden henkilöstöaineksen laadun kontrolloimiseen, joka käsittää aina yhden kokonaisen ikäluokan miespuolisesta väestöstä. Suomen osalta voidaan tällöin puhua reserviarmeijan kaltaisesta henkilöstöhankinnasta, joka voidaan nähdä kriisin aikana laajennettavan armeijan käsitteenä. Suomessa kuitenkin alettiin 2010-luvulla käydä ristiriitaista keskustelua asevelvollisuuden tarpeellisuudesta. (Sipilä 2013, 22; Nokkala 2013, 44–45.)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa uhkamallien puuttuminen on johtanut tilanteeseen, jossa keskustelu asevelvollisuudesta on keskittynyt enenevässä määrin yksilön oikeuksiin, kuin esimerkiksi asevelvollisuuden taloudellisiin vaikutuksiin (Sipilä 2013, 29; Kanninen 2018, 12; Kanninen 2019, 44). Länsimaisesta kasvavasta trendistä huolimatta suomalainen yhteiskunta kykeni kuitenkin Mälkkin (2013, 66) mukaan 2010-luvun alussa tyydyttävällä tasolla käsittelemään kiihtyvää keskustelua asevelvollisuuden tulevaisuudesta.

Ennen eurooppalaisen turvallisuusympäristön muutosta, asevelvollisuuden tulevaisuutta koskeva keskustelu kulminoitui ammattiarmeijan ja asevelvollisuuden vertailuksi. Jarkko Kososen väitöskirjassa (2019, 118) ilmeneekin vielä vuonna 2019 reservistä eronneiden kansalaisten käsityksiä suomalaisesta ammattiarmeijasta vaihtoehtoisena puolustusratkaisuna, jonka ei koettaisi rajoittavan kansalaisen itsemääräämisoikeutta ja vapautta. Reservistä eronneet kansalaiset kuitenkin kokivat Suomen puolustamisen jopa aseellisesti tärkeäksi, mutta asevelvollisuuden avulla valtion kansalaiseen kohdistama pakko koettiin asevelvollisuuden keskeiseksi ongelmaksi. Ammattiarmeijasta käytetyt argumentit värväytyneiden parempana laatuna ei Nokkalan (2013, 45) mukaan ole riittävä peruste muuttamaan asevelvollisuusarmeijaa ammattiarmeijaksi. Tätä väitettä tukee myös Sipilä (2013, 22), jonka mukaan vapaaehtoisuus ei takaa laadukkaampia tai suorituskyykyisempiä joukkoja kuin asevelvollisuuteen perustuva henkilöstönhankinta. Sipilä (sama, 45) korostaakin asevelvollisuuden mahdollistavan laajan otantansa vuoksi saman henkilöstöpotentiaalin määrällisesti, kuin myös laadullisesti. Puolustusvoimille määrätty

tehtävät edellyttävät koko maan sotilaallista puolustamista, joka valtioneuvoston (2017, 26) mukaan kyetään vain asevelvollisuuden avulla toteuttamaan kustannustehokkaasti.

Suomalaisen asevelvollisuuden järjestelyt ovat muovautuneet vuosien saatossa osaksi suomalaista ”identiteettiä”, jossa asevelvollisuus voidaan kokea jonkinlaisena edellytyksenä kansalaisuudelle tai yhteiskunnan jäsenyydelle (Kosonen 2019, 13). Asevelvollisuus koetaankin usein vain yksilöä velvoittavaksi ja elämänhallintaa sitovaksi kokonaisuudeksi. Tällöin tulee kuitenkin ymmärtää, että asevelvollisuudesta luopuva kansa tekisi tietoisien valinnan, josta palaaminen vanhaan ei onnistuisi mutkattomasti. (Mälkki 2013, 65.) Puolustusministeriön kokoaman selvitysryhmän (2010, 18) mukaan Suomen siirtyminen ammattiarmeijaan ei ole mahdollista, jos Suomi haluaa säilyttää riittävän kyvyn koko maan puolustamiseksi. Saman selvitysryhmän (2010, 18) raportissa käy ilmi, että tuolloisella puolustusbudjetilla ammattiarmeijan koko olisi noin 20 000 ammattisotilaassa. Näin ollen, jos ammattiarmeijalla haluttaisiin luoda uskottava puolustuskyky, se vaatisi huomattavia lisäresursseja nykyiseen puolustusbudjettiin.

Merkittäväksi haitaksi Puolustusministeriön selvitysryhmä (2010, 19) ja Kosonen (2019, 104) korostaakin ammattiarmeijaan siirtymisen heikentävän merkittävästi yhteiskunnan ja Puolustusvoimien välistä kosketuspintaa, jolloin sillä olisi myös heikentävä vaikutus kansalaisten sitoutumiseen maanpuolustukseen. Asevelvollisuus koetaankin erinomaiseksi tavaksi yhdistää kansalaiset Puolustusvoimiin, jolloin pienen maan turvallisuuden kannalta tärkeimpään tekijään, eli maanpuolustustahtoon kyettäisiin vaikuttamaan mahdollisimman positiivisesti. Asevelvollisuuden avulla koetaan edelleen saavutettavan Puolustusvoimien henkilöstöhankinnan kannalta laadullisesti ja määrällisesti riittävät joukot kriisien ennaltaehkäisemiseksi, torjumiseksi, sekä lakisääteisten tehtävien täyttämiseksi (Puolustusministeriö 2010, 22-23; Sipilä 2013, 22.) Asevelvollisuus nykyisellään onkin puolustusministeriön (2010) selvityksen mukaan kansantaloudellisesti järkevin tapa toteuttaa Puolustusvoimien henkilöstöhankinta. Nykyisellä asevelvollisuuteen perustuvalla järjestelmällä kyetään muodostamaan koko maan puolustamiseen vaadittava puolustuskyky. Asevelvollisuus mahdollistaa kustannustehokkaasti riittävän kokoisen ja osaavan reservin (Puolustusministeriö 2010, 109; Salo 2013, 84; Valtioneuvosto 2017, 26).

Suomen yhteiskunta on yhä enenevissä määrin hyvinkin turvallisuuskeskeinen, jolloin historia ja vahva kulttuurinen tausta korostavat turvallisuuden merkitystä. Tämän seurauksena Suomessa edelleen vallitaan perinnettä itse hoidetusta turvallisuudesta, jossa asevelvollisuuden merkitys on keskeisessä roolissa. Asevoimien henkilöstöhankintaan

tuleekin nähdä vaikuttavan myös kulttuurilliset sekä yhteiskunnalliset tekijät, joilla ei voida nähdä olevan suoraa liittymäpintaa nykyaikaiseen sodan kuvaan tai siihen, miten sotia nykyään käydään. (Laitinen 2005, 32–33; Sipilä 2013, 17.)

Yhteiskunnan kehitys kohti tietoyhteiskuntaa heijastuu Nokkalan (2013, 40–41) mukaan asevelvollisuuden asemaan kahdella tavalla:

- 1) Tietoyhteiskunta luo hyvät edellytykset kouluttaa asevelvollisia moniin, jopa haastaviinkin sotilastehtäviin. Samalla sen tuomat hyödyt vaikuttavat asevoimien tehokkuuteen ja organisoitiin, joilla on positiivisia vaikutuksia tiedon käsittelyyn johtamisessa. Tämän seurauksena käsityksiä sodan kuvasta kyetään pohtimaan kriittisesti, joista kyetään juontamaan sotilaskoulutuksen aiheet.
- 2) Tietoyhteiskunta on myös osaltaan riski sotilaalliselle valmiudelle, koska yhteiskunta on tällöin yhä selvemmin ”sodaton”, tai sodan ja rauhan ero hämärtynyt yhteiskunnan mielissä. Tietoyhteiskunnan tuomiin hyviin oloihin ja mukavuuksiin tottuneiden nuorien voi olla haastavaa sopeutua niihin sodan ja väkivallan oloihin, joissa asevoimia jouduttaisiin käyttämään.

Sotalaitosjärjestelmän henkilöstöhankinnan muutos esimerkiksi valikoivaan varusmiespalvelukseen, jossa suositaan vapaaehtoisuutta niin varusmiespalveluksessa kuin reserviläisten kertausharjoituksissa tulee nähdä toimimattomana ratkaisuna, jos Puolustusvoimat haluavat täyttää sille annetut lakisääteiset tehtävät (Puolustusministeriö 2010, 33). Suomalaisen puolustusratkaisun perustana toimii Puolustusvoimien lakisääteinen päätehtävä, jossa koko Suomea tulee kyetä puolustamaan sotilaallisesti. Tämä määrittää tavan, jolla kyetään hankkimaan riittävä henkilöstö päätehtävän toteuttamiseksi. (Rimpi 2005, 150.) Haasteita tehtävän toteuttamiseksi tulevaisuuden osalta asettaa koulutettavien henkilöiden määrä, joka on suora heijastus väestön ikärakenteen muutoksesta. Tämä edellyttääkin koko miespuoleisen ikäluokan kouluttamista. (Puolustusministeriö 2010, 24–25.) Kokonaisen ikäluokan kouluttaminen asevelvollisuuteen perustuen, saattaa tuottaa myös laajalti huonosti motivoituneita reserviläisiä, jotka kansalaisina eivät ole sitoutuneet velvollisuuteen nojautuvaan asepalvelukseen (Sinkko 2015, 132). Suomen Puolustusvoimien sodan ajan vahvuus vuonna 2019 käsittää 280 000 sotilasta, vaikkakin koko (perus) koulutettu reservi, on todellisuudessa suurempi. 280 000 sotilaan ohella sijoittamattomalla reservillä kyetään takamaan kriisien pitkittyessä sama henkilöstö määrä taisteleviin joukkoihin. (Sipilä 2013, 26; Valtioneuvosto 2017, 20)

Se miten kylmän sodan jälkeinen asevoimien kehitys on sittemmin näkynyt maailmalla, ovat muutokset kiteytyneet pysyvän armeijan käsitteen alle. Kylmän sodan jälkeisessä asevoimien kehityksessä ammattimaisuus nähtiin useissa maissa reserviläisyyteen pohjautuvaa armeijaa tehokkaampana ratkaisuna, joka Halosen (2007, 21) mukaan on sittemmin näkynyt myös Suomessa Puolustusvoimien sodan ajan organisaation supistamisena (ks. Valtioneuvosto 2012, 13). Useissa länsimaalaisissa asevoimissa pienien, iskukykyisempien ja itsenäiseen taisteluun kykenevien joukkojen nähtiin 2000-luvun alussa vastaavan sen aikaisiin sotilaallisiin uhkiin. Sittemmin tämän kaltaiset itsenäiseen taisteluun kykenevät organisaatiot ovat esimerkiksi Suomessa muovautuneet osaksi nykyaikaista asevoimien organisaatiota, josta voidaan käyttää esimerkkinä muun muassa valmiusyksiköitä. (ks. Halonen 2007, 21; Valtioneuvosto 2017, 20-21.) Se miten käsitämme vallitsevan kuvan sodasta ja sodankäynnistä, tulee heijastua organisaation tapaan antaa sotilaallista koulutusta, sekä käydä sotaa. Tällöin reserviläisarmeijaan pohjautuva puolustusratkaisumme vaatii jatkuvaa koulutuksen kehitystä kaikilla johtamisen tasoilla. Koulutuksen näkökulmasta asiasta tekee kuitenkin monimutkaisen sen vaikuttavuuden hitaus asevelvollisuusarmeijoissa. Rajallisten resurssien hyödyntäminen vastaamaan vallitsevaa käsitystämme sodan kuvasta tuleekin juontaa kysymys, kuinka pienellä armeijallamme tulevaisuudessa voitetaan suurempi armeija? (Halonen 2007, 22.)

3.3 Reserviläiskoulutuksen toteutustavat 2010-luvulla

Asevelvollisuuteen perustuvassa puolustusratkaisussa valtaosa sodan ajan joukoista koostuu reserviläisistä, jolloin tämän tutkimuksen kannalta on keskeistä tarkastella reserviläiskoulutuksen toteutuksen tapoja 2010-luvulla. Tämän luvun tarkoituksena on laajentaa tutkimuksen teoreettista näkökulmaa, joka on tärkeässä roolissa tutkimuksen empiirisen osuuden hahmottamiseksi.

Reserviläisten omaehtoinen kouluttautuminen, vapaaehtoiset harjoitukset, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kurssit ja käsketyt kertausharjoitukset ovat kokonaisuus joka muodostaa reservin koulutusjärjestelmän rungon (Valtioneuvoston 2017, 27). Asevelvollisten joukkotuotannossa hyödynnetään noin viisitoista vuotta kestävää aktiivista sijoitusaikaa, jonka jälkeen reserviläiset sijoitetaan varareserviin ja joukkotuotantojoukkojen henkilöstö uusiutuu. (Puolustusministeriö 2010, 101) Tällä pyritään takaamaan riittävän nuori, osaava ja toimintakykyinen reservi sodan ajan joukkoihin sijoitettavaksi. Tällä keinoin asevelvollisuuden aikana asevelvolliselle koulutetaan rauhan aikana tarvittava osaaminen

omaan sodan ajan tehtävään, jota täydennetään laissa määritetyillä kertausharjoituksilla tai vapaaehtoisuuteen perustuvilla harjoituksilla. (Hyppönen 2017, 6.)

Vuoden 2015 Puolustusvoimauudistuksen muuttaessa ratkaisevasti Puolustusvoimien henkilöstörakennetta, on laajasta 350 000 sodan ajan joukon reservistä siirrytty kertaalleen 230 000 sotilaan sijasta nykyiseen 280 000 sotilasta käsittävään sodan ajan vahvuuteen. Sodan ajan joukkojen määrän vähentyessä Puolustusvoimien tuolloinen koulutuspäällikkö Hyppönen (2015, 6) totesi artikkelissaan ammattisotilaiden tehtävien keskittyvän enenevissä määrin komentaja- ja päällikkö tason tehtäviin, jolloin tuolloisen 8000 ammattisotilaan sijasta tarvittaisiin sotilasammattillista osaamista aina 11 000 tehtävään. Tämä Hyppösen mukaan tarkoittaa sitä, että reserviläisiä tullaan tulevaisuudessa sijoittamaan entistäkin vaativiin ja laaja-alaisempiin tehtäviin, joihin aikaisemmin on ollut sijoitettuna ammattisotilaita. Tämän seurauksena ammattitaitoisten reservinjohtajien kouluttaminen on keskeisessä roolissa, jonka toteutusta 2020-luvulla pyritään tässä tutkimuksessa tutkimaan.

3.3.1 Kertausharjoitukset

Vuoden 2015 puolustusvoimauudistuksen seurauksena Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen vahvuus laski 350 000 sotilaasta 230 000 sotilaaseen. Sitten puolustusvoimauudistuksen määrittämää 230 000 sotilaan joukkoa on kyetty turvallisuuspolitiikan avulla kasvattamaan 280 000 sotilaaseen (Valtioneuvoston selonteko 2017, 20). Nousu suhdanteessa oleva sodan ajan joukon vahvuus heijastuu kertausharjoituksissa koulutettavien reserviläisten määrään, jonka tuolloinen Puolustusvoimien koulutuspäällikkö Hyppönen (2015, 6) mainitsee artikkelissaan kasvavan vuosi tasolla jopa 45 000 reserviläiseen. Kertausharjoitus määrien noustessa tulee Hyppösen mukaan kiinnittää huomiota kertausharjoitusten laatuun, jolla kyetään varmistamaan riittävä osaaminen sodan ajan tehtäviin. Kertausharjoitukset ovat siis laissa määrättyjä asevelvollisuuteen kuuluvia harjoituksia, joissa Puolustusvoimat kykenevät kouluttamaan sodan ajan joukkojaan.

Vuoden 2015 seurauksena puolustusvoimauudistuksen seurauksena suurien joukkojen, kuten taisteluosastojen kertausharjoituksia on jouduttu vähentämään ja kertausharjoitusten kohderyhmäksi onkin valikoitunut perusyksikkö taso. Perusyksikkötasolta on nähty tärkeäksi kouluttaa joukkojen avainhenkilöstöä, jolloin heidän valmiutensa oman joukon kouluttajana ja johtajana valmiuden kohottamisen näkökulmasta paranisivat. Joukkotuotettujen joukkojen perusosaaminen hankitaan varusmiespalveluksen aikana ja sitä seuraava ylläpitovaihe

toteutetaan kertausharjoituksina. Kertausharjoitusten siirtyessä pienempiin kokonaisuuksiin kyetään koulutuksella saavuttamaan paremmat tulokset esimerkiksi uudistuneen sotakaluston osalta, mutta koulutuksen keskittyessä pienempiin joukkokokonaisuuksiin ei kyetä saavuttamaan tilannetta, jossa voitaisiin todeta joukkotuotetun joukon olevan kokonaisuudessaan valmis. (Envall 2009; Pekkarinen 2015, 126-127.)

Reserviläisten koulutuksen tärkeimmän osan muodostavat *joukon kertausharjoitukset*, jossa Puolustusvoimat kykenevät kouluttamaan ja harjoituttamaan reserviläisiä omassa sodan ajan kokoonpanossaan (Pääesikunta 2017, 296). Kertausharjoituksien tavoitteena on kehittää ja ylläpitää reserviläisten sotilaallisia tietoja ja taitoja, jolloin kertausharjoituksilla kyetään perehdyttämään reserviläiset sotilaalliseen maanpuolustukseen ja sen toteutustapoihin tulleisiin muutoksiin, joista esimerkkinä voidaan käyttää maavoimien taistelu 2015 konseptia (Pääesikunta 2015, 6-7, Pääesikunta 2019c, 8).

Operatiiviset vaatimukset määrittävät kertausharjoitusjoukkojen tärkeysjärjestyksen, jossa sodan ajan joukkoihin sijoitetut reserviläiset pyritään kertausharjoituksen avulla perehtymään ensimmäiseen suunniteltuun sodan ajan tehtävään. Luvun avaus kappaleissa mainitun noin viiteentoista vuoteen perustuvan aktiivisen sijoitusajan puitteissa joukko pyritään kutsumaan kertausharjoitukseen ainakin kerran ja jatkosijoituksen jälkeen mahdollisuuksien mukaan toisen kerran (Pääesikunta 2015, 7). Joukon kouluttamisesta varusmiespalveluksen jälkeen vastaa aina joukon operatiivinen käyttäjä. Sodan ajan joukon tarvitsemien harjoitusten ja niiden sisältöjen määrittäminen on operatiivisen käyttäjän vastuulla, mutta tarvittaessa koulutuksen toteutus voidaan esittää myös toiselle joukko-osastolle. (Pääesikunta 2015, 11.)

Tehtäväkohtaiset kertausharjoitukset ovat nimensä mukaisesti suunnattu pienemmälle ja kohdennetummalle joukolle. Tehtäväkohtaisilla kertausharjoituksilla on tarkoituksena kouluttaa erityistehtäviin (tarkka-ampuja, tiedustelu-upseeri, komppanian päällikkö ym.) sijoitettuja tai sijoitettavaksi suunniteltuja henkilöitä. Tavoitteena tehtäväkohtaisella kertausharjoituksella on reserviläisen tietojen ja taitojen syventäminen oman sijoituksensa mukaisessa tehtävässä, jolloin kykyä soveltaa opittuja taitoja kyetään kehittämään. Tehtäväkohtaiset kertausharjoitukset on enenevissä määrin toteutettu kurssimuotoisina opetustilaisuuksina, jolloin koulutettaville kyetään mahdollistamaan yksilöllisempi koulutus. (Pääesikunta 2015, 11; Pääesikunta 2019c, 8.)

Esikuntien kertausharjoitukset ovat osa kertausharjoitus kokonaisuutta, jossa tavoitteena on kouluttaa esikunnan reserviin kuuluva avainhenkilöstö suorituskyyvaatimusten

edellyttämälle tasolle. Puolustusvoimat toteuttavat näitä harjoituksia joko osana suurempia kertausharjoituksia tai itsenäisenä esikuntaharjoituksena. Esikunnan kertausharjoitusten suunnitteluvastuu on samoin kuin joukkokohtaisissa harjoituksissa, operatiivisella käyttäjällä. (Pääesikunta 2019c, 8)

Otto Pekkarinen (2015) teki laajan artikkelin, jossa hän teki katsauksen reserviläiskoulutuksen tutkimuskenttään. Artikkelissaan Pekkarinen totesi useasti laadukkaiden kertausharjoitusten merkityksen olevan tärkeässä asemassa osaavan sodan ajan joukon kehittämiseksi. Kertausharjoituksia ei hänen mukaansa tulisi nähdä enää irrallisina harjoituksina, vaan ne tulisi olla osa Puolustusvoimien suuria harjoituksia, jolloin kertausharjoitukset palvelisivat kaikkia osapuolia mahdollisimman tarkoituksen mukaisella tavalla. Kertausharjoitus on ennen kaikkea sodan ajan joukon suorituskyvyn kehittämistä varten, jolloin myös annettavan koulutuksen tulee olla ajantasaista. Kertausharjoitettavien joukkojen järjestyksen muodostuessa operatiivisten vaatimusten perusteella on kiinnitettävä huomiota myös reserviläisten koulutusjärjestelmän muihin osa alueisiin, jotka perustuvat reserviläisten vapaaehtoisuuteen.

3.3.2 Vapaaehtoiset harjoitukset

Puolustusvoimien järjestämät *vapaaehtoiset kertausharjoitukset* ovat osa reserviläisten koulutusjärjestelmää ja niiden tarkoituksena on tukea joukkotuotantoa. Vapaaehtoiset harjoitukset suunnitellaan tukemaan ja täydentämään muita kertausharjoituksia sekä niiden avulla pyritään poistamaan reserviläisten osaamisvajeita. Vapaaehtoiset kertausharjoitukset ovat nimensä mukaisesti reserviläisille vapaaehtoisia ja tällöin niistä ei makseta reserviläispalkkaa. Reserviläisten kannustaminen omaehtoiseen kouluttautumiseen ja sotilaallisten taitojen kehittämiseen on koulutusjärjestelmän yksi tärkeimmistä tavoitteista. Käskettyjen kertausharjoitusten kohdistuessa operatiivisten vaatimusten mukaisesti tärkeimmille sodan ajan joukoille, myöhemmin perustettavien joukkojen sotilaallisten tietojen ylläpito ja kehitys kulminoituvat reserviläisen itseohjautuvuuteen oman sotilaallisen ammattitaidon kehittämisen osalta. (Pääesikunta 2015, 7, 12; Pääesikunta 2019c, 11.)

Puolustusvoimien vapaaehtoisilla kertausharjoituksilla koulutetaan vuosittain noin 3000 reserviläistä ja määrällisesti se on käskettyjä kertausharjoituksia tukevalla tasolla. Vapaaehtoisten harjoitusten sisällöt vaihtelevan harjoituksen järjestävän joukko-osaston mukaan, jolloin vapaaehtoiset harjoitukset tulee mieltää reserviläisten osaamista täydentäväksi koulutukseksi. Vapaaehtoiset harjoitukset ovat kuitenkin osa reserviläisten

koulutusjärjestelmää, jolloin vapaaehtoisten harjoitusten tulisi tukea joukkotuotantoa. (Pääesikunta 2019c, 12.) Puolustusvoimien entinen koulutuspäällikkö Hannu Hyppönen (2015) totesikin artikkelissaan tulevaisuudessa muodostuvasta tarpeesta ammattitaitoisille reserviläisille sijoitettavaksi vaativiin esimiestehtäviin. Tällöin tulisikin pohtia kuinka reserviläiset kyetään motivoimaan vapaaehtoiseen harjoitteluun ja heidän itseohjautuvuuttaan lisäämään. Vapaaehtoiset harjoitukset ovat yksi keino kehittää reserviläisjohtajia johto- ja avain henkilöstö tehtäviin liittämällä kurssimuotoiseen opetukseen sähköiset verkko-oppimisympäristöt (ks. Matilainen 2014), jolloin lyhyistä noin viikonlopun kestävästä harjoituksista kyettäisiin aloittamaan lähiopetus jo huomattavasti korkeammalta tasolta (Hyppönen 2015, 7).

Hyppönen (2015, 7) korostaakin reserviläisjohtajien vastuun kasvavan tulevaisuudessa. Reserviläisjohtajien osallistuttaminen oman sodanajan joukkonsa koulutuksen suunnitteluun lisääntyy, jota muun muassa Sveitsi on jo hyödyntänyt useamman vuoden ajan (vrt. Haario 2013, 52; Pääesikunta 2019c, 7). Tällöin reserviläisjohtajien kouluttaminen avainhenkilö tehtäviin oman joukkonsa kouluttamiseksi ja johtamiseksi on tämän tavoitteen kannalta merkittävä tekijä. Vapaaehtoisten harjoitusten avulla aktiivisten reserviläisjohtajien hyödyntäminen ja mielekkään reservin polun luominen kohti vaativimpia tehtäviä kyettäisiin muodostamaan reserviläisjohtajaa aktivoiden (Reserviläisliitto & Suomen Reserviupseeriliitto, 2015, 29).

3.3.3 Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen koulutusorganisaatio, joka tarjoaa reserviläisille vapaaehtoisia sotilaallisia valmiuksia palvelevia koulutuksia. Maanpuolustuskoulutusyhdistys on perustettu jo vuonna 1993, mutta julkisoikeudellisen aseman organisaatio sai vasta 2008, jolloin Puolustusministeriö alkoi ohjata sekä valvoa maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta uudistui 2020-luvun alussa, jonka keskeisenä muutoksena vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus siirtyi Puolustusvoimille. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rooli reserviläisten kouluttamiseksi on edelleen keskeinen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella täydennetään reserviläisten sotilaallisia perustaitoja ja osaamista osana reserviläiskoulutusjärjestelmää. (Finlex 2019.)

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on merkittävä asema Puolustusvoimien strategisena kumppanina ja vuonna 2018 organisaation toimesta järjestettiin yhteensä 2077

koulutustapahtumaa, jotka käsittivät sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta, kuin myös kaikille avointa varautumis- ja turvallisuuskoulutusta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämiin koulutustapahtumiin osallistui kaikkiaan 51 464 reserviläistä ja kokonaisturvallisuudesta kiinnostunutta henkilöä (Maanpuolustuskoulutusyhdistys 2018, 7).

Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaama koulutus muodosti yksi kolmasosan organisaation toiminnasta ja vuosien 2017 - 2018 aikana tilatut sotilaalliset koulutukset on pyritty liittämään tiiviimmäksi osaksi joukkotuotantoa ja muita kertausharjoituksia (Hyppönen 2015, 7). Tähän tulokseen on päästy tiivistämällä joukko-osastojen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa ja suunnittelua, jolloin joukko-osastot kykenevät vaikuttamaan koulutuksien laatuun ja tukemaan harjoitusten järjestelyissä. Sotilaallisen koulutuksen ollessa Puolustusvoimien koulutusvastuulla, on Maanpuolustuskoulutusyhdistys kasvattanut asemaansa sotilaallisia valmiuksia palvelevien koulutusten järjestämisessä. Kauppätieteiden tohtori ja reservin majuri Olli Välimäki (2015, 23) toteaa artikkelissaan, että reserviläisenä oleminen on muutakin kuin vain käskettyihin kertausharjoituksiin osallistumista. Hän korostaa laajaa vapaaehtoisuutta ja omatoimista aktiivisuutta omien sotilaallisten tietojen ja taitojen kehittämiseksi, jolloin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja muiden reserviläisjärjestöjen tarjoama koulutus hyödyttää niin reserviläistä, kuin myös Puolustusvoimia.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen näkyvyys muun muassa varusmiespalvelusta suorittaville asevelvollisille osana suurempia sotaharjoituksia, voisi lisätä nuorison kiinnostusta vapaaehtoista maanpuolustusta kohtaan. Näkyvillä, laadukkailla ja monipuolisilla harjoituksilla kyettäisiin rekrytoimaan osaavaa henkilöstö ainesta osaksi vapaaehtoista koulutuskenttää ja yhteys varusmiespalveluksen suorittaneilla asevelvollisilla ja vapaaehtoista sotilaallista koulutusta tarjoavilla organisaatioilla säilyisi (ks. Pekkarinen 2015, 33; Sinkko 2012, 150). Sodan ajan joukon aktiivisen sijoitusajan ollessa noin 15 vuotta (ks. Puolustusministeriö 2010, 104) Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen merkitys aktiivisten ja osaavien reserviläisten tavoittamiseksi korostuu, kun sodan ajan joukko lopulta puretaan. Joukon purkamisen yhteydessä sijoittamattomaan reserviin vapautuu laaja alaista osaamista muun muassa reservin upseerien osalta, jotka olisivat kokemuksensa ja ammattitaitonsa perusteella kykeneviä sijoitettavaksi esimerkiksi esikuntatasoisiin tehtäviin (ks. Puolustusministeriö 2010, 104).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kurssitarjonta käsittää laajan otannan sotilaallisia valmiuksia palvelevia kursseja, joilla kyetään kehittämään ja ylläpitämään reserviläisten

sotilaallisten tietojen ja taitojen osaamista. Tutkimuksen kannalta merkittäväksi muodostuu reserviläisjohtajien osalta koulutustarjonnan suppeus, joka käsittää kolme reserviläisjohtaja kurssia, kartta- ja maastoharjoituskurssin, sekä komppanian taistelunjohtokurssin. Kurssin sisältökuvauksien perusteella kurssit keskittyvät reserviläisten kognitiivisten tietojen ja taitojen kehittämiseen, sekä reserviläisjohtajan asemaan esimiehenä haastavissa olosuhteissa. Taistelunjohtaja kurssi keskittyy reserviläisjohtajan valmiuksiin suunnitella ja toteuttaa komppanian taistelusuunnitelma, joka on tämän tutkimuksen kannalta merkittävin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarjoama kurssi, jolla kyetään kehittämään reserviläisjohtajien valmiuksia omassa sodan ajan tehtävässään. (Maanpuolustuskoulutusyhdistys 2019.) Todellisuus kurssitarjonnan suppeudesta on kuitenkin toinen. Kurssitarjonnan laaja-alaisuus on huomioitava reserviläisjohtajalta vaadittavien tieto ja taito vaatimusten vuoksi. Johtamisoppi ei enää itsessään riitä, vaan johtajalla tulee olla laajempi ymmärrys oman tehtävänsä onnistumisen kannalta merkittävistä kokonaisuuksista. Tällöin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarjoamista kursseista löytyy paljon reserviläisjohtajan ammattitaitoa kehittäviä kursseja.

3.3.4 Reserviläisjärjestöt

Reserviläisiä kannustetaan aktiiviseen ja omaehtoiseen kouluttautumiseen, jotka Puolustusvoimien henkilöstöstrategian (2015, 22) mukaan huomioidaan reserviläistä sijoitettaessa sodan ajan joukkoon. Omaehtoiselle kouluttautumiselle reserviläisillä on mahdollisuus vapaaehtoisten harjoitusten, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämät kurssiluontoiset harjoitukset, sekä reserviläisjärjestöjen tarjoamat kouluttautumismahdollisuudet. Reserviläisten omaehtoisen ja vapaaehtoisen kouluttautumisen on mahdollistanut puolustusvoimauudistuksen seurauksena tehty reservin ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kehityssuunnitelma, jonka kehittämiseen on Puolustusvoimien ohella osallistunut Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja useat vapaaehtoisjärjestöt. (Reserviläisliitto & Suomen Reserviupseeriliitto 2015, 28.)

Puolustusvoimauudistusta seuranneessa reservin ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehityssuunnitelmassa reserviläisjärjestöjen tehtäväksi muodostuivat lähinnä osaamisen sekä osaavan henkilöstön tunnistaminen, kuin myös rekrytointi vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen. Siltikin Reserviläisliitto ja sen paikallisyhdistykset pyrkivät ja kykenevät tarjoamaan sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta jäsenilleen. Suomen suurimpaan reserviläisjärjestöön eli Reserviläisliittoon kuuluu 36 000 jäsentä, jotka ovat jakautuneet ympäri suomea 350 paikallisyhdistykseen. Reserviläisliitto tarjoaa jäsenilleen

mahdollisuuden omaehtoiseen kouluttautumiseen, joka tulee reserviläisen sotilaallisia valmiuksia. Reserviläisliiton (2015, 29) mukaan laajin Reserviläisliiton toimintamuodoista muodostuu ampumataidon kehittämisen ympärille. Vaikka ampumataito onkin reserviläisjärjestöjen laajin toimintamuoto, on merkittäväksi myös todettava fyysisen kasvatuksen, sekä erä- ja vaellustaitojen koulutus osana reserviläisjärjestöjen koulutustarjontaa.

Reserviläisliitto ja Suomen Reserviupseeriliitto (2015, 29) mukaan suurin osa sodan ajan joukoista ei ole mukana missään vapaaehtoisuuteen perustuvassa toiminnassa, jolloin Puolustusvoimat eivät kykene hyödyntämään täysimääräisesti reservinsä osaamista ja oikean henkilön sijoittaminen oikeaan tehtävään muodostuu haastavaksi. Reserviläisjärjestöjen tiedottaminen koetaan tärkeäksi, jolloin omaehtoisuuteen nojaavan toiminnan merkitystä koko reservinkoulutusjärjestelmälle tulisi kehittää. Reserviläisliitto ja Suomen Reserviupseeriliitto (2015, 29) korostaakin tiedotuksen merkitystä reserviläisten aktiivisuuden lisäämiseksi. Samassa artikkelissa Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan vastuuta omien lähialueidensa reserviläisjärjestöjen tuntemisessa korostetaan, jolloin aktiivinen vuorovaikutus reserviläisjärjestöjen ja Puolustusvoimien välillä kyetään muodostamaan. Tämä on Reserviläisliiton ja Suomen Reserviupseeriliiton mukaan näkynyt reserviläisten palautteissa, joissa he toivovat Puolustusvoimien huomioivan paremmin reserviläisten panoksen vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä, joka toivomusten mukaan vaikuttaisi heidän sijoitukseensa reservissä.

Vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevät järjestöt vastaavat ennen kaikkea maanpuolustustahdon ylläpidosta koko kansan keskuudessa ja maanpuolustustahdolla tuleekin nähdä olevan merkittävä vaikutus yhteiskunnan kriisinsietokykyyn, joka korostuu alati muuttuvassa toimintaympäristössä (Valtioneuvoston puolustuspoliittinen selonteko 2017, 27). Reserviläisjärjestöjen reserviläisille tarjoama ohjaus omien sotilaallisten taitojen kehittämiseen ja harjoitteluun on merkittävä lisä muun koulutustarjonnan ohella. Reserviläisjärjestöjen tarjoama koulutus motivoituneille reserviläisille kohdentuu enenevässä määrin sotilaallisten taitojen kuten ammunta, erä- ja vaellustaidot sekä fyysisen kasvatuksen kehikseen, jotka osaltaan myös palvelevat tietyntasoisissa johtajatehtävissä palvelevia reserviläisiä.

Tutkimuksen rajautuessa käsittelemään reserviläisjohtajia, reserviläisjärjestöjen tarjoamasta koulutuksesta maininnan arvoinen on Stadin Sissi reserviläisjärjestön tarjoama paikallispataljoonien esikuntakurssi, joka sittemmin on siirtynyt

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustarjontaan. Reservin paikallispataljoonan esikuntakuntakurssista on myös reservin majuri Antti Rautiainen kirjoittanut artikkelin reservin koulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustus (2015) teokseen. Paikallispataljoonan esikuntakurssi on suunnattu paikallispataljoonien esikuntiin sijoitetuille tai sijoittamiskelpoisille reserviläisille ja on sellaisenaan harvoja reserviläisjärjestöjen kehittämää reservinjohtajille suunniteltuja kursseja (Rautiainen 2015, 12)

Laadukas koulutus on tärkein maanpuolustustahtoa kehittävä tekijä ja vapaaehtoisen maanpuolustustyön tukeminen tulee nähdä osana maanpuolustustahdon kohottamista ja reservinkoulutusjärjestelmän runkoa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja reserviläisjärjestöjen asemaa osana reservinkoulutusjärjestelmää tullessaan kehittämään, jolloin tavoitteenaan on varmistaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset ja vahvistaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen asemaa sotilaallisen ammattitaidon kehittämiseksi. (Valtioneuvoston puolustuspoliittinen selonteko 2017, 27.)

3.4 Koulutuksesta oppimiseen

Suomalaisessa yhteiskunnassa on hyvinkin totuttu oppivelvollisuuteen perustuvaan koulutusjärjestelmään, joka on yhteiskunnan ylläpitämää toimintaa. Ihmisen inhimillinen tarve on pyrkiä uuden oppimiseen, joka perustuu lajityypilliseen uteliaisuuteemme millä pyrimme tyydyttämään ja kokemaan elämämme olevan hallussa. Koulutus on keskeinen tapa vaikuttaa kansalaisten toimintaan, sekä siihen mitä he pitävät arvossa. Tätä voidaan kuvata koulutettavien maailmankuvan muodostamiseksi opitun tietojen ja taitojen ansiosta, joiden ansiosta he kykenevät toteuttamaan ja soveltamaan oppimaansa. (Rauste-Von Wright & Von Wright & Soini 2003, 10.)

Koulutusjärjestelmää ohjaavat lait perustuvat edelleen konstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Perimmäisenä ajatuksena tällä on, että opetettu tieto ja taito eivät vain siirry kouluttajalta koulutettavalle, vaan koulutettava itse tulkitsee saamansa tiedon. Tällöin koulutettava rakentaa uuden oppimisen prosessin peilaten uutta tietoa aikaisempien oppiensä ja kokemustensa pohjalta. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 10, 20.) Koulutuksella pyritäänkin aina interventioon jo opittujen tietojen ja arvojen kanssa. Koulutuksella ennen kaikkea pyritään muuttamaan tavoitteellisesti koulutettavien tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita. Näiden osakokonaisuuksien kehittämisellä pyritään oppimiseen yli sen, mitä kukin voi arkiympäristöstään havainnoimalla oppia. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 17; Elo & Suvanto & Levomaa & Mahonen & Salonen 2009, 112.)

Virtuaalinen koulutus on noussut koulutuksessa kasvavaksi trendiksi, jonka myös Puolustusvoimat ovat havainneet. Virtuaalisen koulutuksen tuomat hyödyt nykyiselle tietoyhteiskunnalle ovat olleet omiaan parantamaan koulutustuloksia, mutta sen yleistymiseen on myös liittynyt huolia. Virtuaalinen koulutus on luonut myös epävarmuutta ennen kaikkea vanhempien ihmisten joukossa, jotka eivät koe pysyvänsä kehityksessä mukana. Tämä on osittain riippumatonta siitä, kuinka paljon tietotekniikkaa esimerkiksi taloudessa käytetään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 11.)

Kysymykset siitä, kuinka hahmotamme saamamme koulutuksen osana muuta toimintaamme, on keskiössä silloin kun pohdimme koulutuksemme tavoitteellisuutta. Tärkeäksi tällöin muodostuu kysymys, kuinka saatu koulutus hyödynnetään. Tämä kysymys on tärkeä siksi, että käsityksiemme mukaan koulutuksen tulisi taata jokaiselle riittävät valmiudet selvitä työssään, sekä myös elämässään eteen tulevien ongelmien kanssa. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 17; Aaltonen & Wilenius 2002, 155.)

Opetus, sekä oppimisprosessin ymmärtäminen ihmisen luontaiseksi toimintaprosessiksi luo mahdollisuuden analysoida ja refleksiivisesti arvioida miten ja millainen koulutustoiminta johtaa parhaiten tavoiteltujen elämisen ja ammatinvalmiuksien hallitsemiseen. Tämä tulee erityisesti ottaa huomioon ammateissa, joissa työ muuttuu jatkuvasti, kuten esimerkiksi Puolustusvoimissa. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 13–14; Heiskanen 1999, 32.) Yhteiskunta, kuten myös Puolustusvoimat pyrkivät koulutuksella vaikuttamaan koulutettaviensa maailmankuvan muodostamiseen omien intressiensä pohjalta. Kuitenkin tehokas ja tavoitteellinen koulutus vaatii, että koulutettaville mahdollistetaan aktiivinen ja mielekäs koulutustapahtuma, joka on koulutettavien arvojen ja tavoitteiden mukaisia. Toisaalta tavoitteellinen oppiminen vuorostaan vaatii koulutettavilta hyviä oppimisvalmiuksia, joiden avulla koulutettavat kykenevät soveltamaan omaa osaamistaan tehtävän edellyttämällä tavalla. Tämä korostuu nykypäivänä sotilaskoulutuksessa, perustuen tämän hetken näkemyksemme kompleksisesta ja alati muuttuvasta toimintaympäristöstä jossa osaamispääoman sotilaalla tulee olla laaja. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 40–41.)

Koulutuksen vaikuttavuuteen negatiivisesti vaikuttaa usein ajatus siitä, että oppiminen tapahtuu vain kouluttavaa organisaatiota, eikä itseä varten. Tämä johtuu osittain koulutusjärjestelmästä, joka on hyvin arvosanakeskeinen. Kokeet ja tentit mittaavat usein ulkolukutaitoa, eikä niinkään syväoppimista. Tämä muodostuu ongelmalliseksi ammatillisissa tehtävissä, jossa koulutettavien tulisi olla päteviä työn tai tehtävän suorittajia. Vaarana tällöin on, että koulutetutkin sotilaat muodostavat johtopäätöksensä ja toimintansa sellaisten

uskomusten perusteella, jotka perustuvat koulutettavien omiin käsityksiin toiminnan oikeellisuudesta. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 42.)

Koulutuksella kuitenkin pyritään automatisoimaan sellaisia toimintoja, joita ammatin kannalta pidetään tärkeänä. Esimerkiksi Puolustusvoimien osalta tiettyjen toimintojen automatisointi perustuu selviytymiseen taistelukentän vaativissa olosuhteissa, jossa kysymys on elämästä tai kuolemasta. Kaikkia toimintoja ei kuitenkaan ole mielekästä automatisoida perustuen elinikäisen oppimisen kaavaan, jossa jatkokoulutuksessa yhtä useammin joudutaan purkamaan aiemmissa koulutuksissa opitut rutiinin omaiset toiminnot osiin, jotta kyetään kouluttamaan jotakin uutta. Tämä onkin elinikäisen koulutuksen merkittävimpiä kysymyksiä, jossa koulutettavien valmiuksia jatkuvaan oppimiseen tulee kehittää. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 42–43.)

Tämän tutkimuksen perustuessa reserviläisjohtajien ja palkatun henkilökunnan näkemyksiin tulevaisuuden koulutustarpeista, behavioristinen ajattelutapa osana sotilaskoulutusta, nousee tutkijalle väistämättä esiin. Koulutuksen tavoitteiden katsottiin perustuvan koulutettavien omiin tarpeisiin ja tiedon siirtämiseen opettajalta oppijalle. Kun yritämme ymmärtää oppimista tässä kontekstissa, behaviorismin mukaista ajattelua ilmenee sotilaskoulutuksessa päivittäin. Puolustusvoimissa sotilaallisten taitojen kuten ampuminen, suojautuminen, maaston hyväksikäyttö, kouluttaminen ja sotilasjohtaminen sisältävät edelleen behavioristisia oppimis- ja koulutuskäsityksiä sisältäviä menetelmiä. Tällöin kouluttajan oma ymmärrys opetettavasta asiasta muodostaa myös opiskelijan ymmärryksen toiminnan oikeellisuudesta. (vrt. Rauste-Von Wright ym. 2003, 42, 47.) Toisaalta Heiskanen (1999, 90) on esittänyt kritiikkiä behavioristista mallia kohtaan, koska kyseinen malli ei kykene ottamaan tarpeeksi huomioon koulutettavien kokemia kehitys- ja oppimistarpeita. Tällöin usein nousee esiin keskustelua siitä, kuinka opetetut tiedot ja taidot kyetään yhdistämään käyttöönotettavaksi oman tehtävän kannalta.

Koulutettavien kokemukset siitä, millainen toiminta on kouluttajien mielestä arvostettavaa tai paheksuttavaa johtaa yleensä toimintaan, jossa koulutettava toimii hyvinkin johdonmukaisesti saamansa koulutuksen pohjalta tai pyrkii vain toiminnallaan miellyttämään kouluttajaansa. Toisaalta sotilaille tulisi olla ominaista soveltaa saamaansa koulutusta tarpeen mukaisesti, jolloin koulutettavien kyky reflektoida saamaansa palautetta toiminnasta tulisi johtaa tilanteeseen, jossa koulutettavat uskaltavat kokeilla erilaisia toimintamalleja muuttuvissa tilanteissa. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 47.) Koulutusjärjestelmämme tulisi Elon (ym.

2009, 115-116) mukaan tukeutua enenevissä määrin jatkuvan oppimisen malliin, linkittämällä koulutettavat aiheet tosielämän tilanteisiin.

Puolustusvoimien hierarkkinen organisaatio on usein ajanut koulutettavat tilanteeseen, jossa pyritään toimimaan vain opetetulla tavalla, vaikka tilanne vaatisikin koulutettavan kykyä soveltaa toimintaansa (ks. Rauste-Von Wright ym. 2003, 49). Seppo Vainio (2013, 96) on artikkelissaan esittänyt aiheellisen huolensa Puolustusvoimien koulutuskulttuurin vaikutuksista koulutustapahtumiin. Esimerkkinä Vainio käyttää saamiaan havaintoja hyökkäyksen pysähtymisistä murtokohtiin, jonka seurauksena vihollinen on kyennyt aiheuttamaan hyökkääjälle mittavat tappiot epäsuoralla tulella. Tämä oli Vainion (sama, 96) mukaan selitettävissä koulutuskulttuurilla, jossa harjoituksien oli tapana päättyä, kun hyökkäys saavutti murtokohdan.

Nykyaikaisessa taistelussa ja sodan kuvassa, jota käsitellään tarkemmin luvussa 3.1, korostuu tehtävätaktiikan, luovuuden ja innovaation merkitys taisteluiden voittamiseksi. Vainio (2013, 93) painottaa teoksessa ajatuksia taktiikasta - maavoimien taistelu 2015 taistelutekniikan, sotahistorian ja taktiikan tuntemusta, jotta tehtävätaktiikkaa olisi tosiasiallista johtamistoiminnassa toteuttaa. Vaikka edellä mainittu teos käsittelee kommentaja tasoista tehtävätaktiikkaa, on kaikki kolme edellä mainittua elementtiä tunnistettavissa myös alemmilla johtamistasoilla. Reserviläisjohtajien osalta voidaan puhua taktisen tason johtamistoiminnasta, jossa ammatillisen (sotilaallinen) ymmärryksen tulisi olla sillä tasolla, että he kykenevät ymmärtämään taistelut suuremmassa kuvassa. Sama teos käsittelee 2010-luvun pataljoonien komentajia, joita tuohon aikaan pidettiin kokeneina taktikkoina ja johtajina. Teoksessa todettiin rauhan ajan koulutuksen antavan virheellisen kuvan kokeneista komentajista, joiden kokemukset perustuivat henkilö- ja kalustomäärällisesti rajattuihin harjoituksiin, joiden lopputulokset olivat ennalta sovittuja. Edellä mainitut olosuhteet synnyttivät ”kokeneita” komentajia joiden osaaminen todellisuudessa perustui rajattuihin harjoituksiin, jossa soveltamisen mahdollisuutta ei ollut. Harjoituksien lopputulosten ollessa ennalta määritettyjä, heijastuvat virheelliset tulokset myös reserviläisjohtajien tasolle saakka.

Sodan ajan joukkojen osaamisen johtamisen vastuu on joukon johtajalla yhdessä operatiivisen käyttäjän kanssa. Tällöin reservin koulutuksen osalta se tarkoittaa osaamisen tunnistamista, joita reserviläisjohtajat ovat siviilissä hankkineet. Vastuu reserviläisen tiedon saattamisesta Puolustusvoimien tietokantoihin on reserviläisillä ja aluetoimistoilla, jolloin reserviläisen oma aktiivisuus maanpuolustusasioissa on keskeisessä roolissa. Osaamisen tunnistaminen on Elon (ym. 2009) mukaan jäykkä ja liikaa reserviläisen aktiivisuuteen (kertausharjoituksiin) nojaava

järjestelmä, jota tulisi kehittää reserviläisen todellista osaamista tunnustavaan suuntaan. Vaikka palvelu olisikin internet sovellus, perustuisi osaamisen ilmoittaminen aina tunnistettuihin ja vahvistettuihin dokumentteihin.

Oppimisessa tyypillistä ei ole tiedon passiivinen rekisteröiminen, vaan tiedon aktiivinen jäsentäminen ja yhdistäminen aiemman opin kautta. Tällöin mahdollistetaan oppiminen konstruktiiivisesti uutta toimintaa varten. Tällöin oppiminen toimii koulutettavaa ja maailmaa yhdistävänä tekijänä, jolloin kykenemme löytämään uusia keinoja maailman ja itsemme muuttamiseksi. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 51.) Muuttuva maailma on lisännyt painetta pyrkiä luomaan koulutuksella paremmat edellytykset oppimaan oppimiseksi, jolloin ei enää riitä, että opetamme vain nykyisiä tietojamme. Tiedon, taidon ja faktan pysyvyys ei enää riitä, jolloin opetuksessa tulee huomioida oppijien muuttuneet ja kasvaneet lähtötiedot, sekä henkilökohtaiset tottumukset (Lehtinen 1996, 29). Muuttuvan maailman voidaankin nähdä synnyttävän uusia osaamisvaatimuksia. Tällöin oppimaan oppimisen merkitys, sekä ymmärtäminen ovat soveltamiskyvyn kannalta nousseet tehokkaan toiminnan keskeiseksi tekijäksi (Rauste-Von Wright ym. 2003, 52; Heiskanen 1999, 38).

Oppimista ei voida enää pragmaattisen konstruktivismin näkökulmasta pitää omana erillisenä prosessina, vaan ennen kaikkea yksilön oman aktiivisuuden tuotteena. Konstruktivismin mukaan oppija itse jäsenteää ja valikoi saamansa informaation, jota hän pyrkii tulkitsemaan omien käsitystensä ja odotustensa pohjalta. Ennen kaikkea uuden informaation liittäminen aikaisemmin opittuun tietoon on konstruktivistisessä oppimiskäsityksessä merkittävää, koska tällöin tieto ei vain siirry oppijaan, vaan oppija rakentaa tiedon itse. Tieto ja sen rakentuminen opiskelijan mielessä on aina tilanne- ja kontekstisidonnaista, jolloin kontekstilla on merkitys tiedon tulkinnan ja sen käytettävyyden kannalta. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 54–55.)

Puolustusvoimat nojasi vielä vuonna 2019 omien sanojensa mukaisesti koulutuksessaan vahvasti konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen, jossa teoria ja käytäntö elivät vahvassa symbioosissa (Pääesikunta 2019b, 22). Tämä näkyy koulutuksessa teorian opiskeluna, jonka jälkeen teoria liitetään käytännön harjoitteluun. Rauste-Von Wrightin (ym. 2003, 56) mukaan teorian merkitys ilmeneekin vasta käytössä, jolloin teoriaa kyetään ymmärtämään vasta kun sitä käytännössä käytetään.

Oppimisen tilannesidonnaisuus tulee huomioida koulutusta suunniteltaessa, jolloin tulee ymmärtää, että yhdessä kontekstissa opitut tiedot ja taidot eivät automaattisesti siirry toiseen kontekstiin. Tällöin suunnittelussa tulee jo huomioida valmiudet oppimisen siirron

mielekkyyteen kiinnittämällä huomiota koulutusympäristöön, -menetelmiin ja -tilanteisiin joilla tulee kyetä jäljittelemään tilanteita, joissa opittuja tietoja ja taitoja käytetään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 56.) Oppimisen ollessa sidottuna siihen ympäristöön jossa oppiminen tapahtuu, tulee pohtia keinoja siihen, millainen konstruktivistista oppimiskäsitystä tukeva oppimisympäristö reserviläisjohtajille tulisi luoda. Oikeanlaisen oppimisympäristön luomalla reserviläisjohtajat kykenevät ymmärtämään opettettujen tietojen ja taitojen merkityksen oman kehittymisensä kannalta. Oppimisympäristöä ei tule mieltää oppimisesta irralliseksi osuudeksi, jolloin tuleekin myös pohtia niitä kouluttamisen menetelmiä, joilla luodaan aktiivinen ja oppimista edistävä koulutustapahtuma. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 62–63.)

Kouluttajakeskeistä, eli toisin sanoen teknis-rationaalista koulutusmallia Heiskanen (1999, 93) nimittää formaaliksi koulutukseksi, koska siihen sisältyy useita muodollisen koulutuksen ominaispiirteitä. Tämänlaisiksi ominaispiirteiksi formaalille koulutukselle Heiskanen (1999, 93) kuvaa koulutukselle ennalta suunniteltuja opetussuunnitelmia, vaihtelevia koulutustiloja ja ennen kaikkea opettajan tai kouluttajan johdolla toimimista. Vaikka formaali koulutus kuulostaakin tehokkaalta tavalta kouluttaa, nostaa Heiskanen (1999, 93) sen haasteeksi opittujen tietojen ja taitojen siirtämisen työssä käyttöönottaviksi valmiuksiksi.

Oppimisen perustuessa yksilöön ja häntä ympäröivän ympäristön väliseen vuorovaikutukseen, on oppiminen kuitenkin yksilöllistä. Yksilön oppimisen tavoitteiden säätelyä on kuvattu metakognitiivisiksi, jotka jakautuvat opittuihin tietoihin ja taitoihin. Metakognitiiviset tiedot luonnehditaan kuvaavan yksilön tietoa omista kognitiivisista ja emotionaalisista prosesseista. Tällöin yksilö pyrkii itse arvioimaan, mitä hän todellisuudessa ymmärtää ja osaa, sekä miten muut tulkitsevat hänen tietojaan ja taitojaan. Metakognitiiviset taidot puolestaan kuvaa yksilön taitoa hyödyntää metakognitiivisia tietojaan, jolloin yksilö pyrkii olemaan tietoinen omista kyvykkyyksistään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 66.)

Metakognitiiviset tiedot ja taidot perustuvat siis yksikön kykyyn reflektoida omia tietojaan ja taitojaan. Reflektointi siis edellyttää omien kykyjen tiedostamista ja tulkintaa, jolloin reflektoinnin avulla voidaan saavuttaa uusia oppimisen mahdollisuuksia. Kun yksilö kykenee reaalisesti refleктоimaan omien taitojen ja tietojen käytettävyyttä, on olemassa tosiasiallinen mahdollisuus siirtää opitut tiedot ja taidot käytettäväksi omaan tehtäväänsä. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 68; Heiskanen 1999, 97, 248.)

Oppimisen ehdot mukautuvat ihmisen elämänkaaren myötä, jolloin näkyvimmit muutokset liittyvät yksilön ikään ja fyysiseen kasvuun. Oppimisen edellytykset kasvavat iän lisääntyessä, mutta tietyn pisteen jälkeen se myös rajoittaa yksilön aktiivista oppimista. Oppimisen edellytyksen muuttuvat myös, jos uusien tietojen ja taitojen oppiminen perustuu aikaisemmin opittuun. Kun yksilön tieto- ja taitovarastot laajenevat hänen kykynsä oppia uutta myös kehittyvät. Myös ympäristön muutos säätelee oppimista. Kun kulttuurimme ja lähiympäristömme kehittyvät, myös tehtävät ja vaatimukset muuttuvat. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 73.)

Aikuisopetuksessa niin kuin myös reserviläiskoulutuksessa uuden tiedon määrä lisääntyy yhteiskunnan kehityksen myötä. Tiedon määrän lisääntyminen on ajanut reserviläiskoulutuksen tilanteeseen, jossa nykyisillä kertausharjoitusmäärillä ei ehditä opettamaan kaikkea. Tällöin tiedon määrä suhteutettuna käytössä olevaan aikaan on johtanut kouluttajia valitsemaan hyvin kouluttajakeskeisen opetusmallin, vaikkakin ymmärretään opiskelijakeskeisen mallin oppimista edistävä merkitys. (Heiskanen 1999, 88; Mälkki 2010, 195.)

Reserviläiskoulutusta voidaan kuvata aikuiskoulutukseen ja -kasvatukseen. Aikuisopiskelijoiden oletetaan nykyään kykenevän mukautumaan nopeisiin muutoksiin ja oppimaan jatkuvasti uusia tietoja ja taitoja (Rauste-Von Wright ym. 2003, 77). Knowles (1970, 43–44) on tutkinut aikuisopetusta monipuolisesti jo 1970-luvulla ja hän on tiivistänyt aikuisopiskelijoiden eroavaisuuden perinteisen opetuksen kohteisiin, eli lapsiin ja nuoriin seuraavasti:

1. Aikuisopiskelijat ovat kokemuksiensa pohjalta kehittyneempiä minä kuvansa osalta, joka lisää itseohjautuvuutta.
2. Elämäkokemus on aikuisopiskelijoilla laajempi, mikä parantaa oppimista.
3. Aikuisopiskelijoiden oppimisvalmiudet ovat enenevässä määrin kytköksissä heidän yhteiskunnallisiin rooleihinsa.
4. Aikuisopiskelijat kokevat sellaisen oppimisen mielekkäänä, joka on välittömästi sovellettavissa, jolloin oppiminen koetaan ennemmin ongelmien ratkaisuna.

Aikuistuminen muuttaa yksilön suhtautumista oppimiseen ja millaisia menetelmiä oppimisessa suositetaan. Aikuisten tavoitteet oppimisen suhteen spesifioituvat lähtökohtaisesti sellaisien asioiden oppimiseen mitkä koetaan hyödyllisiksi. Tällöin aikuisena pyritään oppimaan sellaisia tietoja ja taitoja, joilla voidaan vaikuttaa sen hetkisen elämäntilanteeseen.

Jatkuva tiedon ja taidon kartuttaminen luo mahdollisuuksia uusien toimintatapojen luomiseen, mutta aikuisopiskelijoiden osalta jotkin tiedot ja taidot voivat olla juurtuneet niin syvälle, että se hankaloittaa uuden tiedon oppimista. Esimerkkinä jääkärijoukkue ryhmitettiin vuosikausia vastuualueelleen vain yhdelle tasalle ja nykyaikainen taistelutapa edellyttää taistelua koko vastuualueella. Vanhat toimintatavat voivat siis hankaloittaa uuden toimintamallin omaksumista. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 78–79.)

Tiedon organisoinnin merkitys kasvavan ammattitaidon osalta on merkittävää. Puolustusvoimien virassa palvelevat sotilashenkilöt voidaan kärkeästä nimittää oman alansa eksperteiksi ja vastaavasti reserviläiset noviiseiksi. Tällöin näiden kahden toisistaan poikkeavan ryhmän tiedot ja taidot poikkeavat toisistaan niin määrällisesti kuin myös laadullisesti. Ekspertin tiedot ja taidot ovat toisiinsa kietoutuneita laajoja ja monialaisia kokonaisuuksia, kuin taas noviisin tiedot ja taidot koostuvat pienistä toisiinsa sitoutumattomista kokonaisuuksista. Tällöin noviisin kehittäminen ekspertiksi ei koostu pienistä tiedon ja taidon jyvistä, vaan kaikki hankittu osaaminen tulee organisoida laajemmiksi kokonaisuuksiksi. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 90.)

Puolustusvoimien koulutuksen jakautuessa erinäisiin kokonaisuuksiin (ase- ja ampumakoulutus, marssikoulutus, liikuntakoulutus, taistelukoulutus, kouluttajakoulutus jne.) helpottaa se koulutuksen ja opetuksen jäsentelyä pieninä kokonaisuuksina mutta samalla se synnyttää oppijan tietoverkkoihin irrallisia skeemoja. Tämä on omiaan vaikeuttamaan tietojen ja taitojen yhdistettävyyttä, ellei siihen tietoisesti pyritä koulutuksissa puuttumaan. Tällöin tärkeäksi muodostuu ymmärrys siitä, miten ja millaisin keinoin opiskelijan oppimista kyetään edistämään. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 95.)

3.5 Reserviläisjohtajan ominaisuudet oppaissa ja ohjesäännöissä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkemyksiä reserviläisjohtajien osaamisvaatimuksista nykyaikaisen taistelukentän toimintaympäristössä. Tutkimuksen kannalta on oleellista tarkastella ohjesääntöjen, oppaiden ja käsikirjojen asettamia vaatimuksia reserviläisjohtajalle, jolloin tässä tutkimuksessa kyetään tosiasiallisesti vertailemaan reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkemyksiä siitä, mitä reserviläisjohtajien koulutus voisi 2020-luvulla sisällöllisesti olla. Tällä luvulla pyritään laajentamaan tämän tutkimuksen teoreettista sisältöä ja näkökulmaa reserviläisjohtajilta vaadittaviin ominaisuuksiin.

Reserviläisjohtajien opas (1996, 5) korostaa oppaan ensipuheissa reserviläisjohtajien oman aselajin oppaiden ja ohjesääntöjen tuntemisen merkitystä, jolloin reserviläisjohtajilla olisi tosiasiallinen kyky soveltaa hankittua osaamistaan. Vuonna 1996 kirjoitettua reserviläisopasta voidaan kritisoida vanhentuneena oppaana, mutta se on kuitenkin viimeisin reserviläisjohtajien osaamisvaatimukseen ja koulutukseen kantaa ottava julkaisu. Sitten oppaan sisältö on kuitenkin osittain pääteltävissä tai johdettavissa nykyaikaisista ohjesäännöistä ja oppaista, jotka kaikki eivät ole kuitenkaan reserviläisten saatavilla. Reserviläisjohtajien ensisijainen koulutus tapahtuu Puolustusvoimien järjestämässä kertausharjoituksissa, vapaaehtoisissa harjoituksissa ja sotilaallisia valmiuksia palvelevissa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen harjoituksissa. Reserviläiskoulutuksella muodostetaan reserviläisjohtajille sellaiset valmiudet, joilla johtaja kykenee joukoillaan täyttämään sille suunnitellun tehtävän. Reserviläisjohtajien opas (sama, 11-12) kuin myös Pääesikunnan (2019c, 13) reserviläiskoulutusta ohjaava normi määrittää tavoitteita reserviläiskoulutukselle, jolloin reserviläisjohtajan tulisi voida koulutukselta odottaa kertausharjoituksilta:

- Motivoivia harjoitteita
- Tehtävään harjoittavaksi ja fyysisesti todentuntuiseksi
- Reserviläiselle luodaan mahdollisuus perehtyä omaan tehtäväänsä jo ennen harjoitusta
- Luoda reserviläiselle kuva harjoituksen tarpeellisuudesta

Suomalainen yhteiskunta on tutkitusti erittäin maanpuolustustahtoinen 68% (ks. Puolustusministeriö 2020; Kosonen 2019, 37), vaikka saman maanpuolustustahdon mittaus olikin vuonna 2017 hieman yli 70% on se silti merkittävän suuri, jotta voidaan todeta Suomessa olevan maanpuolustustahtoinen yhteiskunta. Sami Rautio (2017) tutki omassa diplomityössään reserviläisten maanpuolustustahtoa ja eri tekijöiden vaikutuksia maanpuolustukseen sitoutumiseksi. Vaikka reserviläiset kokevat itsensä maanpuolustustahtoisiksi, sen ei automaattisesti koettu tarkoittavat innokkaasti maanpuolustukseen sitoutuvaa reserviläistä. Tällöin sisällöt, joita kertausharjoitukset tarjoavat, tulisi muodostua reserviläisille mielekkäiksi. sekä reserviläisen tulisi tunnistaa ne oman tehtävän kannalta tärkeiksi.

Kertausharjoitukset on pyritty suunnittelemaan siten, että sillä kyetään antamaan mahdollisimman todentuntuinen kuva joukon perustamisesta, aina ensimmäiseen taistelutehtävään saakka. Reserviläisjohtajan oppaassakin (1996) on esitetty runko kertausharjoituksen toteuttamiselle, joka jakaantuu viiteen vaiheeseen:

1. Valmennusjakso (upseerit, aliupseerit, erikoistehtäviin sijoitetut reserviläiset)
2. Perustaminen
3. Erikoiskoulutusjakso
4. Sovellettu jakso ja
5. Kotiuttaminen

Valmennusjaksot voivat olla Puolustusvoimien järjestämiä vapaaehtoisia harjoituksia tai tehtäväkohtaisia harjoituksia, joissa reserviläisjohtajille annetaan riittävät perusteet perustaa, kouluttaa ja johtaa omia joukkojaan. Ennen kaikkea reserviläisjohtajalle tulisi näissä harjoituksissa mahdollistaa riittävä perehtyminen omaan tehtäväänsä ennen varsinaista kertausharjoitusta. Reserviläisjohtajien odotetaan valmistautuneen harjoituksiin (ks. Matilainen 2014; Huttunen 2011) perehtymällä oman aselajinsa oppaisiin ja ohjesääntöihin, mikäli se on mahdollista. (Puolustusvoimat 1996, 17.) Lisäksi fyysisten ominaisuuksien kehittäminen ennen harjoitusta nähdään merkittävänä tekijänä myös reserviläisjohtajien osalta.

Reserviläisjohtajan asema nähdään reserviläisjohtajan oppaan (1996, 19) mukaan haasteellisena, koska häneen kohdistuu alaisten odotukset ja paineet, sekä esimiesten vaatimukset ja odotukset. Sodan ajan toimintaympäristössä toimimisessa johtamistehtävät nähdään vaativina, jolloin ammattitiedolla ja -taidolla on johtamisen onnistumisen kannalta suuri merkitys. Reserviläisjohtajan opas (sama, 19) tunnistaa, että johtajana kehittyminen ja kypsyminen riippuvat huomattavasti johtajan synnynnäisistä kyvyistä ja sopivista luonteenominaisuuksista. Toisaalta myös koulutus (varusmies-, reserviläis- ja muut opinnot) vaikuttavat huomattavasti johtajan kyvykkyyteen toimia omassa sodan ajan tehtävässään. Johtajan omat kokemukset johtamisesta ja siinä harjaantumisesta ohjaavat reserviläisjohtajan kehittymistä joko negatiivisesti tai positiivisesti. Tämä korostuu ennen kaikkea kertausharjoitusten sisällön ja laadun mielekkyydestä reserviläisjohtajan näkökulmasta, jolloin sillä on merkittävä vaikutus hänen asennoitumiseensa opetettavaa asiaa kohtaan. Reserviläisjohtajan opas (sama, 19) korostaakin johtajan vastuuta, jossa reserviläisjohtaja toimii sodan ajan toimintaympäristössä täysin itsenäisesti, ilman kouluttajan tukea.

Kertausharjoitukset edellyttävätkin reserviläisjohtajalta, asiallista ja syvällistä paneutumista omaan sodan ajan tehtävään, joka voidaan käsittää ymmärryksenä siitä mitä sota ja taistelukenttä 2020-luvulla on. Nykyaikaisessa sodan kuvassa tehtävätaktiikan, innovaation ja luovuuden merkitys on suuri, jolloin vaatimukset myös reserviläisjohtajalle korostuvat oma-aloitteisuuden, vastuun kantamisen ja toimeenpanokyvyn osalta (Vainio 2013, 93;

Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 20; Nissinen 1995, 22). Oman johtamistoiminnan ja persoonallisuuden tunteminen korostuu, koska persoonallisuus on asia, jota reserviläisjohtaja ei voi sysätä sivuun. Reserviläisjohtaja on henkilö, jonka päätökset vaikuttavat sodan ajan toimintaympäristössä alaistensa elämään, jolloin johtajalta odotetaan epävarmoissa tilanteissa luonteen ja päätöksenteon lujuuutta. Toisin sanoen epävarmuuden kestäminen korostuu nykyaikaisen taistelukentän olosuhteissa. Johtajan menestyminen on vahvasti sidoksissa hänen suhteestaan alaisiinsa, jolloin johtajalta edellytetään vahvaa itsetuntemusta oman johtamistoimintansa osalta, kuin myös aselajiosaamisen osalta. Tällöin johtajalla tulee olla kyky kätkeä tai kehittää niitä inhimillisiä puutteita, joita hän on kyennyt omassa toiminnassaan refleктоimaan. (Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 20-21.)

Alaiset, kuin myös miehistö odottavat johtajansa olevan rohkea sodan ajan toimintaympäristössä. On inhimillistä pelätä kuolemaa, mutta johtajalta odotetaan kykyä hallita omaa pelkoaan, jolloin ympäristö arvioi hänen olevan rohkea. Rohkeus on myös kykyä tehdä oikeita päätöksiä. Vaikka päätökset olisivatkin johtajan mielestä oikeita, ne eivät välttämättä näyttäydy oikeina hänen alaisilleen. Johtajalta odotetaan myös kykyä pystyä perustelemaan päätöksensä, jolloin tämä kyky on vahvasti sidoksissa aselajiosaamiseen ja -tietouteen. (Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 21-22; Nissinen 1995, 26.)

Nykyaikaisessa taistelussa tehtävätaktiikan korostuessa, johtajan on kyettävä tunnistamaan alaistensa kyvyt ja osaaminen, jolloin tietynlainen pedagoginen johtajuus on edellytys reserviläisjohtajan tehokkaalle toiminnalle. Puolustusvoimien organisaation keskeinen tavoite on tunnistaa ja hyödyntää reserviläistensä hankkimaa osaamista, sijoittaessaan heitä sodan ajan joukkoihin. (Elo ym. 2009, 115.) Sotilasorganisaatiossa opetetut toimintatapamallit ja saatu koulutus ovat pohja tietojen ja taitojen soveltamiseen, jolloin pyrkimys on luoda ajatus siitä, että reserviläisjohtaja on ymmärtänyt tehtävätaktiikan merkityksen. Näin ollen kaikkea ei tarvitse käskää yksityiskohtaisesti tehtävän toteutuksen osalta, vaan luodaan tosiasiallinen mahdollisuus luoviin ratkaisuihin ja toimintatapamalleihin. (Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 24)

Nykyaikainen sodan käynti on nopeaa ja konfliktit voivat syntyä äkillisesti (Kanniainen 2019, 19). Nykyinen reservin sijoitus aika on noin 15 vuotta, jolloin konfliktin syttyessä edellisestä kertausharjoituksesta voi olla kulunut useita vuosia. Reservin koulutusjärjestelmä (kertausharjoitukset, vapaaehtoiset kertausharjoitukset ja vapaaehtoisen maanpuolustus) ovat

keinoja ylläpitää sotilasammattillista valmiutta poikkeusajan olosuhteita varten. Reserviläisjohtajan opas (1996, 30) vaatiikin reserviläisjohtajalta ja joukoilta muun muassa:

- Toimeenpanokykyä
- Oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta
- Taisteluvälineiden tehokasta ja taitavaa käyttöä
- Kykyä taistella eristettynä ja
- Taistelukelpoisuutta ja jatkuvaa harjoittelua ja kouluttautumista

Sodan kuva ja taistelunkentän luonne on nopeutunut ja pirstoutunut, jolloin toimeenpanon tulee olla nopeaa, jolloin tämä Nissisen (1995, 23) mukaan edellyttää johtajalta aktiivisuutta, oma-aloitteisuutta ja joustavuutta tehtävän täyttämiseksi. Taisteluvälineiden tehokas ja taitava käyttö ratkaisee yksittäisiä taisteluita, jolloin merkittäväksi tekijäksi nousee harjoittelu niillä välineillä, joilla joukon on tarkoitus taistella. Nykyaikainen taistelu todettiin nopeaksi, jolloin joukot voivat joutua taistelemaan saarrettuina. Tällöin paineen- ja epävarmuuden sietäminen omalla johtamiskäyttäytymisellä on tärkeää. Taisteluvalmiuden kehittäminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista ja harjoittelua, jolla mahdollistetaan kaiken edellä mainitun hallitseminen. (Nissinen 1995, 23; Nissinen 2003, 14; Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 31.)

Menestyksekkäs taistelu edellyttää vihollisen toimintatapojen tuntemista, jolloin johtajan rooli suunnitella taistelu korostuu. Jotta reserviläisjohtaja kykenee suunnittelemaan, miten hän joukollaan taistelee, on hänen tunnettava oman joukkonsa suorituskyky ja käyttöperiaatteet. (Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 32.) Nykyaikainen taistelukenttä pakottaa johtajan tekemään aselajista riippumatta oikeita ja nopeita päätöksiä, jolloin kaikki mainitut vaatimukset ovat edellytys oikealle ja nopealle päätöksenteolle. Johtajan tuleeakin päätöksenteon tueksi olla aktiivinen hankkimaan tietoa ja arvioimaan tilanteen kehittymistä. Johtaja ei voi elää vain ja ainoastaan nykyhetkessä, vaan on hänellä oltava kyky suunnitella tulevia toimenpiteitä taisteluiden voittamiseksi. Ennakoivalla suunnittelulla ja toimeenpanolla kyetään tempaamaan taisteluissa aloite, jotta vihollinen kyettäisiin saattamaan reagoivaan tilaan.

Menestyksekkäs johtaminen edellyttää yhä enenevässä määrin dynaamista tilanneajattelua taistelukentän jatkuvan muutoksen vuoksi. Sodan ja taistelukentän kuvan ollessa jatkuvassa muutoksessa, myös reserviläisjohtajien vaatimustasot kasvavat perustekijöiden osalta. Tämä edellyttää reserviläisjohtajalta saumatonta kykyä toimia esimiehien toiminta-ajatuksen

mukaisesti, jolloin kyetään jatkamaan taisteluita, vaikka viestiyhteydet katkeavat. (Huopainen & Sirniö 2013, 110.)

Vesa Nissinen (1995, 24-25) tutki väitöskirjassaan taistelunjohtajuutta reservinupseeriksi koulutettavien varusmiesten valintamenettelyn näkökulmasta ja Nissinen toteaaakin taistelunjohtajan olevan henkilö, jolla on määrättyyn lahjakkuuteen perustuvat kyky toimia taistelunjohtajana. Tällä Nissinen tarkoittaa sellaisia henkilöitä, jotka sopivat luonteensa, lahjakkuutensa ja kyvykkyytensä puolesta taistelunjohtajiksi koulutettaviksi. Poikkeusolot asettavat vaatimuksia taistelunjohtajan persoonallisuudelle, jolloin vain pelkkä muodollinen kyvykkyys toimia johtajana ei enää riitä. Nissinen (sama, 25) on väitöskirjassaan luokitellut taistelunjohtajat kolmeen eri kategoriaan. Kategoriat kuvaavat taistelunjohtajuutta sen toiminnallisuuden kautta. Nissinen (sama, 25) luokitteli kategoriat tekniseksi taistelunjohtajaksi, itsenäiseksi taistelunjohtajiksi ja välittömiksi taistelunjohtajiksi. Teknistä taistelunjohtajaa Nissinen (sama, 36) kuvaa johtajaksi, joka on tekemisissä teknisten laitteiden, laskimien tai johtajatehtävien kanssa. Tämänlaiset johtajat toimivat yleensä viestiaselajeissa tai ylipäättään tehtävissä, joka vaatii paljon teknistä ja älyllistä osaamista. Itsenäiseksi taistelunjohtajaksi Nissinen (sama, 25-26, 39) kuvaa esimerkiksi tiedustelujohtajat, jotka toimivat vihollisen selustassa. Tämän kaltaiselta johtajalta edellytetään paljon itsenäisyyttä, toimeenpanokykyä ja syvää esimiehen toiminta-ajatuksen tuntemista. Välitön taistelunjohtaja on nimensä mukaisesti välittömästi etulinjan tasalla toimiva johtaja, jonka toimeenpano ja johtaminen ovat välitöntä (Nissinen 1995, 41). Kaikkia taistelunjohtajia kuitenkin yhdistää 2020-luvun taistelukentän vaikutus muuttaa johtamisympäristö välittömäksi taistelunjohtamiseksi taistelukentän pirstoutuneisuuden vuoksi.

Asiakirjatutkimuksilla ja veteraaneja haastattelemalla on kyetty saamaan kattavasti tietoa siitä, mitä sotilasjohtajalta poikkeusoloissa vaaditaan. Kansainvälistymisen kasvaessa, myös asevelvollisuus armeijaan nojaava Suomi on aktiivinen toimija kansainvälisillä kentillä. Reserviläisten myönteinen suhtautuminen kriisinhallintaoperaatioihin lisää osaltaan kokemuksia ja oppeja koulutukseen poikkeusolojen olosuhteiden näkökulmasta. (Vehviläinen 2003, 20.) Veteraanitutkimuksien mukaan, tässäkin luvussa mainitut rohkeus, määrätietoisuus, ammattitaito, luotettavuus ja oikeudenmukaisuus olivat jo toisen maailmansodan aikana johtajalta vaadittavia perusominaisuuksia. Määrätietoisuus ja autoritaarinen johtaminen edesauttavat menestymistä johtajana sodan ajan vaativissa ja nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Johtajalta edellytetään myös veteraanitutkimusten pohjalta oppaissa ja käsikirjoissa korostettua epävarmuuden sietämistä. Taistelukentän eläessä

jatkuvassa muutoksessa on reserviläisjohtajan kyettävä mukautumaan tilanteeseen ja tehtävä vaikeita päätöksiä heikoinkin perustein. (Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 46; Nissinen 2003, 30-31.) Taistelukentän vaihtelevien olosuhteiden vuoksi tarvitsemme Puolustusvoimiin enemmän innovatiivisia ja taktiseen ajatteluun kykeneviä oma-aloitteisia johtajia. Tämä tulisikin huomioida koulutuksessa avoimesti ja aidosti. (Iivonen ym. 2009, 190; Rantapelkonen & Koistinen & Kivimäki 2018, 194.) Myös Nokkala (2014, 71) kokee pitkän rauhan ajan ja asevoimien upseerien virkamiehistymisen etäännyttävän rauhan ajan koulutusta todellisesta sodassa vaadittavasta osaamisesta. Nokkala perustelee väitettään normaalin siviiliyhteiskunnan kulttuurilla ja säännöillä, jolloin koulutukseen saattaa ilmaantua sellaisia sisältöjä, jotka eivät ole hyödynnettävissä taistelukentällä. Nokkalan mukaan (2014, 71) Puolustusvoimissa pelätään, että koulutus ja toiminta olisi liian sotaista, joka osaltaan toisi koulutukseen mahdollisimman jäljiteltäviä sisältöjä todellisesta sodasta.

Entisen Puolustusvoimain komentajan Hägglundin näkemyksen mukaan Puolustusvoimien tulee seurata ja mukautua ympärillä muuttuvaan maailmaan, jolloin Puolustusvoimien koulutusorganisaationa tulisikin kyetä reagoimaan muutoksiin. Tämä kuitenkin tulisi pyrkiä konkretisoimaan joukkojen koulutuksessa, jolloin reserviläisarmeijaan pohjautuvassa puolustusratkaisussa reservinjohtajien tulisi omata kantahenkilökuntaan verrattavat ajantasaiset käsitykset taistelujen luonteesta ja tavoista käydä sotaa. Edellisissä kappaleissa mainittujen kokonaisuuksien pelkkää ymmärrystä ei kuitenkaan voida nähdä täysin riittävänä, vaan näiden kokonaisuuksien tulisi konkretisoitua myös käytännön koulutuksessa. (Halonen 2007, 22.)

Pekka Halonen (2007, 39) on tutkimuksessaan viitannut Toiskallion väitteeseen, jossa tulevaisuuden sotilasta pidetään ajattelukykyisenä ja vastuullisena toimijana, jota ei voida enää kutsua massamaiseksi suorittajaksi. Tämä luo Halosen (sama, 39) mukaan perustan toimia muuttuneessa sotilaan toimintaympäristössä, jossa moniulotteisuus ja yllättävyys ovat muokanneet toimintaympäristön hyvinkin ennalta arvaamattomaksi. Tällaisissa toimintaympäristössä Halosen mukaan sotilaan perustaitojen oppimisessa korostuu kyky siirtää ja laajentaa saatu osaaminen nykyisen toimintaympäristön kontekstiin. Tällä tarkoitetaan opittujen tietojen ja taitojen soveltamista alati muuttuvassa toimintaympäristössä.

4. TULOKSIA

4.1 Aineistonkeruun toteutus

Tutkimusta varten toteutetulla internetkyselyllä pyrittiin selvittämään reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsityksiä tämän hetken sodan ja taistelun kuvasta, sekä millaista osaamista näissä yhteyksissä näkemyksensä mukaan tänä päivänä tarvittaisiin.

4.1.1 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimuksen varsinainen aineisto kerättiin syksyn 2019 aikana. Aineistonkeruussa hyödynnettiin Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijoille tarjoamaa Webropol kyselyalustaa. Tämän tutkimuksen empiirisen aineiston hankitaan varten toteutetut kyselyt ovat tämän raportin liitteinä (Liite 2 ja 3). Molemmat kyselyt koostuivat saatesanoista, taustakysymyksistä ja varsinaisista sisältökysymyksistä. Reserviläiskyselyn osalta taustakysymyksillä selvitettiin reserviläisjohtajien sodan ajan sijoitusta, kuitenkin siten että tämä tutkimus voidaan toteuttaa julkisena. Lisäksi reserviläiskyselyn taustakysymyksiin sisältyi kysymyksiä ammatista, iästä, omasta aktiivisuudestaan reserviläisenä, kuuluuko vastaaja reserviläisjärjestöön ja milloin vastaaja on viimeksi ollut harjoittelemassa omaa sodanajan tehtäväänsä. Sisällölliset kysymykset muodostuivat tämän tutkimuksen teoreettisen osuuden kehykseen, jossa pyrittiin selvittämään vastaajien käsityksiä sodan ja taistelukentän kuvasta, millaista osaamista taistelukentällä nykyään tarvitaan, millainen koulutus parantaa vastaajan oppimista ja tärkeimmässä kysymyksessä vastaajilta pyydettiin heidän näkemystään koulutusaiheista ja -sisällöistä, jotka palvelisivat parhaimmalla mahdollisella tavalla heidän kehittymistään omassa sodan ajan tehtävässään. Tutkimusaineiston tarkempaa yleisluonnehdintaa käsitellään luvussa 4.1.2.

Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle tarkoitetussa kyselyssä taustakysymyksillä pyrittiin selvittämään vastaajan henkilöstöryhmä, kuinka usein vastaaja on kouluttanut reserviläisjohtajia, sekä missä tehtävässä vastaaja on kouluttajana ollut. Varsinaisissa sisällöllisissä kysymyksissä pyrittiin selvittämään reserviläiskyselyn tavoin Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsityksiä nykyisestä sodan ja taistelukentän kuvasta, sekä millaista osaamista reserviläisjohtaja heidän mielestään kuvailemassaan ympäristössä tarvitsee. Palkatulta henkilökunnalta myös kysyttiin reserviläisten aktiivisuutta kertausharjoituksiin valmistautumisen osalta ja millaiset oppimiskyvyt vastaajat ovat reserviläisjohtajilla kokeneet olevan. Palkatulta henkilökunnalta kysyttiin myös heidän näkemyksiään siitä, miten ja

millaista koulutusta reserviläisjohtajille tulisi tarjota, jotta he kehittyisivät omassa sodan ajan tehtävässään. Tutkimusaineiston tarkempaa yleisluonnehdintaa käsitellään luvussa 4.1.2.

4.1.2 Yleiskuvaus aineistosta

Tämän tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin Webropol kyselyllä, johon vastasi kokonaisuudessaan 13 reserviläistä ja 14 palkattuun henkilökuntaan kuuluvaa ammattisotilasta. Tutkimuksessa hyödynnetään myös pilottikyselyn avulla saatuja vastauksia, koska kysymyksien sisältö ei merkittävästi muuttunut pilottikyselyn ja varsinaisen aineistonkeruun välillä. Tarkempi kuvaus pilottikyselyn toteuttamisesta on kuvattu luvussa 2.6.1.

Tutkimuksen reserviläiskyselyyn vastasi Maanpuolustuskorkeakoulun järjestämässä vapaaehtoisessa harjoituksessa vuonna 2019 palvelleet reserviläisjohtajat, Porin Prikaatin kouluttamia KAAKKO19 harjoitukseen osallistuneita reserviläisjohtajia ja Päijät-Hämeen maakuntakomppanian reserviläisjohtajia

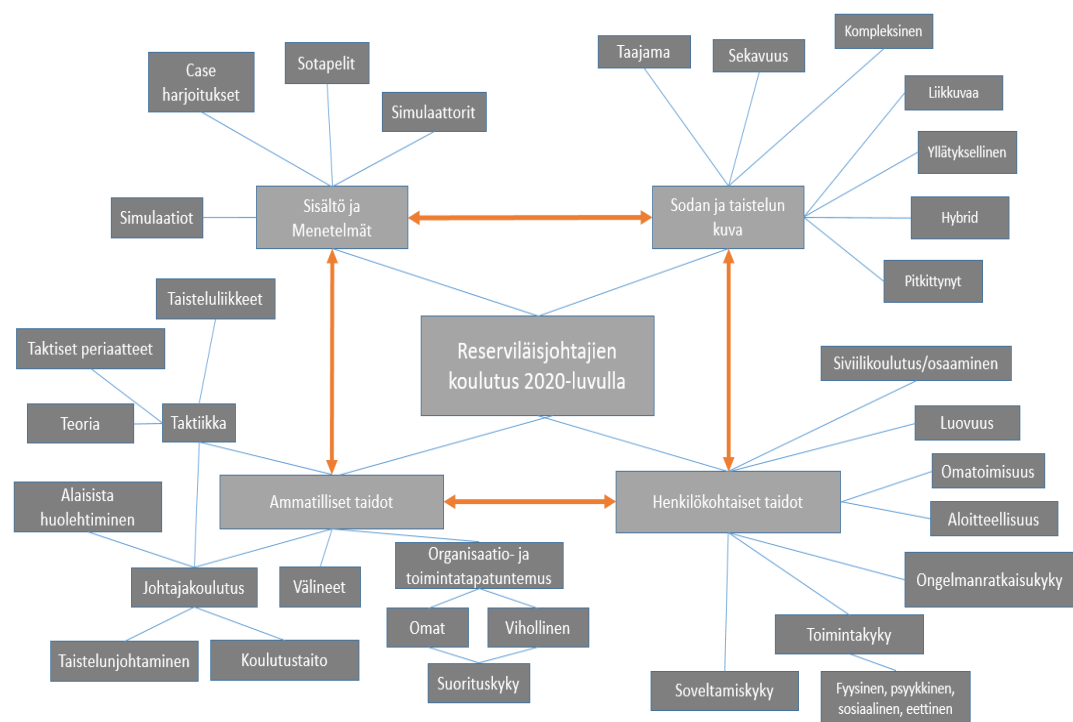
Tutkimuksen kyselyyn vastanneiden reserviläisjohtajien jakautui kahteen henkilöstö ryhmään. Vastanneista 3 oli reservinupseereita ja 10 reservinaliupseereita. Pilottikyselyyn vastasi 17 reservinupseeria. Reserviläiskyselyyn vastanneiden ikä jakaantui 21-33 ikävuoden välille, jolloin osa vastanneista oli vasta suorittanut varusmiespalveluksensa. Taustakysymyksissä selvitettiin reserviläisjohtajien sodan ajan tehtävää ja vastausten perusteella valtaosa tehtävistä jakaantui upseeritasoihin tehtäviin (66,67%). Tehtäviä oli muun muassa komppanian päällikkö, komppanian varapäällikkö, tiedustelu-upseeri, tilanneupseeri, joukkueen johtaja. Aliupseerien tehtävät vaihtelivat ryhmänjohtajan ja aselajiosaaajan (esim. viestiupseeri) välillä.

Palkatulle henkilökunnalle toteutettuun kyselyyn vastaajia saatiin kuudesta eri joukko-osastosta. Joukko-osastoista edustettuina olivat: Utin jääkärirykmentti, Porin prikaati, Kainuun prikaati, Panssari prikaati, Maasotakoulu ja Maanpuolustuskorkeakoulu. Kyselyyn vastanneet ammattisotilaat olivat kaikki upseerikoulutuksen suorittaneita. Vastaajat olivat kaikki yhtä lukuun ottamatta kouluttaneet reserviläisiä. Vastaajien tehtävät kertausharjoituksissa olivat monipuolisia ja painottuivat vahvasti reserviläisjohtajien koulutukseen. Tehtäviä oli muun muassa komppanian päällikkökurssin kouluttaja, komppaniaupseerin kouluttaja, joukkueen kouluttaja, Tilanne- ja tiedustelu upseerien kouluttaja.

Keräämäni aineisto molempien kyselyiden osalta osoitti omat henkilökohtaiset käsitykseni oikean suuntaiseksi reserviläisjohtajien ja palkatun henkilökunnan käsitysten välisen kuilun osalta. Reserviläisjohtajilla tulisi teorian mukaan olla lähes palkattuun henkilökuntaan verrattavissa olevat tiedot ja taidot, jotta voidaan todeta reserviläisjohtajien omaavan riittävät valmiudet toimia nykyaikaisessa taistelukentän toimintaympäristössä. (ks. Halonen 2007, 22). Ensi vaikutelman perusteella tutkittava aihe on ajankohtainen ja tarve reserviläisjohtajien, sekä palkatun henkilökunnan käsityksien yhtenäistämiseksi on olemassa. Tutkimusongelman mukaisesti kyselystä on johdettavissa selkeästi useita laadullisia koulutussisältöjä reserviläisjohtajien ammattitaidon parantamiseksi. Osaltaan tutkimuksen aineiston perusteella ilmeni aihepiiriin liittyen myös merkittäviä jatkotutkimustarpeita.

4.1.3 Aineiston analyysiprosessin toteutus ja tulosavaruus

Fenomenografisissa tutkimuksissa aineiston analysoimiseen löytyy useita käytänteitä. Aineiston analyysillä on lopulta tarkoitus tehdä tutkimuksen aineisto ja siinä esiintyvät merkitykset ymmärrettäväksi. Tämän tutkimuksen aineiston analyysin osalta päädyttiin määrittelemään merkitysyksiköt tutkimuksen teorian mukaisesti, johon ovat tutkijan omat käsitykset tutkittavasta aiheesta ovat myös vaikuttaneet. Merkitysyksiköistä muodostettiin lopulta abstraktimmat kuvaukset, joiden pohjalta muodostui tämän tutkimuksen empiiristä aineistoa kuvaava tulosavaruus.

Kuva 4: Tutkimuksen tulosavaruus

Tutkimuksen tulosavaruus kuvaa kokonaisvaltaisesti analyysini perusteella muodostamaa kokonaiskuvaa kyselyllä saaduista käsityksistä. Tulosavaruuden keskiön muodostaa tämän tutkimuksen tutkimusongelma Lopulta analyysin tuloksena tutkimusongelman ympärille muodostui neljä keskeisintä teemaa, jotka ilmenivät tutkimuksen kyselyn vastauksista. Tutkimuksen pääteemojen alapuolelle muodostuneista alateemoista voidaan päätellä näkemysten muodostavan verkoston, joiden pääteemoilla tulee nähdä olevan suoranaisia vaikutuksia toisiinsa. Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto koodattiin käsittämään R alkuisiksi reserviläisjohtajien vastaukset ja K alkuiset palkatun henkilökunnan vastauksiksi.

4.2 Sodan ja taistelun kuva

Sodan kuvan ymmärtäminen tulisi nähdä keskeisimpänä rauhan ajan koulutuksen sisältöihin vaikuttavana tekijänä, jolloin on perusteltua tutkia, miten reserviläisjohtajat ja Puolustusvoimien palkattu henkilökunta ymmärtävät sodan kuvan tulevaisuudessa (Halonen 2007). Tämän tutkimuksen teoriassakin kuvattuun 2020-luvun sodan kuvaan ei kyetä antamaan yksiselitteistä kuvausta tulevaisuuden sodan luonteesta. Tutkimalla käsityksiä sodan ja taistelun kuvasta, kyselyn vastauksissa korostui ilmiöitä, jotka voidaan sisällyttää hybridisodankäynnin käsitteeseen. Vaikkakin vastauksissa on tunnistettavissa hybridisodankäynnin elementtejä, on vastauksissa havaittavissa myös hyvinkin perinteisen sodan käynnin kaavaa kuvaavia käsityksiä, jossa sodankäynti alkaa strategisella iskulla, joka jatkuu normaalimpaan aseinen käytävään sotatilaan.

Keskeisimpinä käsityksinä sodan kuvasta reserviläiset pitivät konfliktien alkamista strategisilla iskuilla, joiden lisäksi konfliktien alkuvaiheissa esiintyy myös nykyaikana hybridisodankäyntiin liitettäviä kokonaisuuksia, kuten propagandaa, sekä elektronista- ja kybersodankäyntiä. Strategisia iskuja vastauksissa ei kuvattu tarkemmin, mutta nykykäsityksemme mukaan ne voivat käsittää kaikki mahdolliset keinot lamauttaa yhteiskunnalle elintärkeät toiminnot tai sotilaallinen puolustus, jolloin hybridisodankäynnin elementtejä voidaan myös pitää strategisina iskuina. Reserviläiset eivät vastauksissaan käsittäneet strategisten iskujen olevan irrallisia kokonaisuuksia, vaan ne liitettiin aina suurempaan kokonaisuuteen. Vaikkakin vastauksissa korostuivat teknologialla saavutettavat mahdollisuuden sodassa, ei fyysinen vaikuttamisen koettu kadonneen sodan kuvasta. Edelleen käsitetään armeijoiden sotivan sotilaillaan, vaikkakin vähenevissä määrin. Maasodan ei kuitenkaan koeta poistuvan sodan kuvasta tulevaisuudessakaan. (ks. Hanska 2018, 91; Toveri 2018, 86.)

”Mielestäni sodankäynti alkaa jonkinmuotoisella pitkitetyllä harmaalla vaiheella, jota seuraa nopeat strategisesti tärkeiden kohteiden haltuunotot ja tätä isompien maa-alueiden haltuunotto...” (R12)

”Aluksi paljon strategisia iskuja ja elektronista sodankäyntiä, propagandaa yms., mutta loppuviimein jalkaväen taistelua se tulee olemaan.” (R9)

”Liikkuvaa ja hyvinkin tietotekniikkaan ja elektroniseen puoleen painottuvaa (tiedustelu, johtamisjärjestelmät yms). Ei enää niin paljoa puhtaita ns. sotatantereita vaan sekalaista ja hajanaista sodankäyntiä” (R5)

”Nopeaa ja mahdollisesti tunnistamattomia joukkoja toimii alueella” (R11)

Palkatun henkilökunnan ja reserviläisjohtajien käsitykset sodan kuvasta olivat tutkijan mielestä linjassaan. Vaikkakin tämän tutkimuksen teoriassa on esitetty Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan roolia vastauksissa asiantuntijoiden käsityksiksi, on tutkijan todettava reserviläisjohtajien perehtyneen omatoimisesti sodan kuvan muutokseen vähintäänkin yhtä tyydyttävällä tasolla kuin Puolustusvoimien palkattu henkilökunta. Sodan kuvaa käsittelevien vastauksien ollessa tutkijan mielestä linjassaan, tukivat palkatun henkilökunnan käsitykset merkittävästi reserviläisten käsityksiä sodan kuvasta. Palkatun henkilökunnan vastauksissa korostuivat konfliktin alkuvaiheessa hybridioperaatiot, informaatiovaikuttaminen, sekä pitkittynyt harmaa vaihe. Käsityksissä sodan ei koettu välttämättömästi johtavan aseelliseen konfliktiin, jolloin raja sodan ja rauhan välillä käsitettiin epäselväksi. Tätä selitettiin hybridivaikuttamisen mahdollistamalla ei-fyysisellä vaikuttamisella, jolloin epäselvyys sodan ja rauhan tilasta hämärtyy entisestään. Tätä selittää myös vastauksissa korostettu nopeus. Koska rauhan ja sodan välinen raja koettiin epäselväksi, on maa saattanut olla hybridivaikuttamisen kohteena jo pidempään, jolloin konventionaalisten tai ei-konventionaalisten joukkojen käyttö koetaan nopea tempoiseksi.

”Sota voi syttyä nopeasti. Voi myös olla epäselvää, onko sota käynnissä, vai onko jonkinlainen ”harmaan vaiheen” tapainen vaihe menossa, jossa erilaiset hybridivaikuttamisen keinot ovat mahdollisia. Toisaalta en pois sulje mahdollisuutta ”perinteiseen” sodankäyntiin, jossa esim panssaroidut joukot ja lentokoneet sotivat.” (K7)

”Sota on kompleksinen ilmiö, joka muuttuu jatkuvasti. Siitä on löydettävissä tiettyjä lainalaisuuksia, joita voidaan hyödyntää juuri esimerkiksi joukkojen ja johtajien kouluttamisessa. Itse sota tapahtuu usealla eri ulottuvuudella, ml. kybertoimintaympäristö ja ihmisten mieliin vaikuttaminen (informaatio-operaatiot).” (K5)

”Massamaisten laajamittaisten kokonaisten valtioiden valtaamiseen tähtäävien operaatioiden asemesta rajoitetuin tavoittein toteutettuja hybridioperaatioita, joissa aseellista voimankäyttöä toteutetaan vain välttämättömässä laajuudessa ja pyrkimyksenä vaikuttaminen muin keinoin. Eskalaatiot nopeita ja ennalta-arvaamattomia.” (K6)

”ns. harmaa vaihe kestää oletettua kauemmin, ei välttämättä etene missään vaiheessa ns. vanhakantaiseksi sodaksi” (K9)

Molempien kyselyiden vastauksissa korostui toimintaympäristön muutos taistelualueena. Turvallinen Suomi (2018) julkaisussa infrastruktuuri oli perustellusti lisätty hybridisodankäynnin käsitteeseen, jolloin kaupunkien merkitys sodankäynnin näkökulmasta kasvaa. (ks. Hanska 2018, 92) Vastauksissa pienien, strategisesti merkittävien maa-alueiden haltuunotto käsitettiin osaksi sodankäyntiä, joka korostaa maavoimien merkitystä tulevaisuudessakin osana sodankäyntiä. Väestön ja talouden keskittyminen suuriin kaupunkeihin liittyy käsitysten mukaisesti siviilit tahtomattaan osaksi konfliktia, jolloin sotilaiden, muiden turvallisuusviranomaisien ja siviilien välisen yhteistoiminnan merkitys kasvaa. Taisteluiden käsitetään siirtyvän enenevässä määrin kaupunkeihin, jotka lisäävät joukkojen taisteluteknisiä osaamisvaatimuksia. Vastauksissa kuitenkin suomalaisten sotilaiden erityisosaamisalueeksi korostettiin tiheää, järvien rikkomaa metsämaastoa, mutta silti rakennetun alueen kasvavaa merkitystä tuotiin vastauksissa useammin esille.

”Rakennettu alue, infrastruktuurin suojaaminen ja ylläpito, maastotaistelu sekä viivyttäminen” (R4)

”Sotaa raja-alueilla ja kaupungeissa.” (R6)

”Rakennetun alueen taistelu on korostunut ja välttämätön osaamisalue nykyaikaisessa sodankäynnissä.” (K9)

”Taisteluita tullaan käymään vain merkittävillä alueilla, turha umpi metsässä on sotia. En tarkoita, että taistelut käytäisiin pelkästään asutuskeskuksissa vaan, että taisteluita on turha levittää pois merkittävien teiden, kaupunkien ja ylipäättään infran läheisyydestä.” (K4)

Taistelun kuvan koettiin muuttuneen merkittävästi teknologian ja yhteiskunnan myötä. Kehitys on käsitysten mukaan johtanut tilannekuvan ja johtamistoiminnan parantumiseen, tulivoiman kasvamiseen ja liikkuvuuden nopeutumiseen. Tämä mahdollistaa pienempien joukkojen itsenäisemmän toiminnan, joka vastauksien perusteella koettiin lisäävän keski- ja alatason johtajien, eli toisin sanoen reserviläisjohtajien vastuuta taistelukentällä. Puolustushaarojen rajoja ylittävät operaatiot nähdään olevan tulevaisuudessa entistä yleisempiä jolloin yhteistoiminnan merkitys kaikilla johtamisen tasoilla kasvaa. Sodan kuva käsitettiin pitkittyneeksi, mutta taistelunkuva puolestaan nopeatempoiseksi, jolloin joukkojen liikkuvuus koettiin olevan menestyksen kannalta erittäin merkittävää. Sota ja siinä käydyt taistelut koettiin pirstaleisiksi ja epäselviksi. Alivoimaisen taktiikka tukee hajautettuna taistelemista (ks. Iivonen ym. 2009, 148-149), mutta samalla sen koetaan kasvattavan taistelukentän kaoottisuutta, epäselvyyttä ja lisäävän kaikkien johtamistasojen vastuuta.

”Teknologian kehittyminen eri tasoilla on johtanut siihen, että pienemillä joukoilla joilla on aikasempaa suurempi tulivoima, parempi liikkuvuus ja parempi tilannekuva, kyetään toteuttamaan operaatioita joihin olisi ennen tarvittu numeerisesti suurempi joukko. Tämä on johtanut siihen, että joukot ovat taistelukentällä ”yksin”, joka taas tuo suuremman vastuun keski- ja alatason johtajille (reserviläiset). Tämä vastuun kasvu luo myös paineita ylemmän tason komentajille (upseeristo) saada viestinsä läpi alaisilleen niin, että nämä kykenevät toteuttamaan saamansa tehtävän hyvinkin autonomisesti.” (K3)

”Taistelukentällä tulee olla hyvin omavarainen joukkue ja niin komppania tasollakin” (R9)

Taistelukentän rikkonaisuus on korostanut johtamistoiminnan merkitystä taisteluiden voittamiseksi, jolloin johtamisyhteyksien toimivuus, sekä yksiselitteiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muotoiltu tehtävä on avain asemassa mahdollisimman autonomiselle toiminnalle. Johtamista nykyaikaisessa taistelukuvassa ei koeta enää massamaiseksi, vaan ennemmin osastojen ja pienien kokonaisuuksien johtamiseksi. Tällöin tehtävätaktiikan

merkitys nykyäsityksemme mukaisessa taistelukentässä korostuu ja näin ollen sen koetaan lisäävän taistelukentän hajanaisuutta ja reserviläisjohtajalta vaadittavia itsenäisen taistelunjohtajan kykyjä (ks. Nissinen 1995, 25-26)

”johtamisyhteyksien toimivuuden aikaisempaa korostuneempi rooli, uudenlaiset vaatimukset johtamis- ja päätöksentekoprosessien nopeudelle, entistä epäselvempi tilannekuva, kaukovaikuttaminen, joukkojen tappioiden välttäminen” (K5)

Reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsitykset nykyaikaisesta sodan ja taistelun kuvasta ovat hyvinkin yhtenäiset ja molempien kyselyiden vastauksista on havaittavissa samoja merkitysyksiköitä. Sodan ja taistelun kuva ymmärretään kompleksiseksi, monimutkaiseksi, nopeaksi ja kaoottiseksi. Hybridisodankäynti käsitettiin olevan nyt ja tulevaisuudessa tapa, jolla sotia käydään. Hybridisodankäynnin käsitettiin mahdollistavan ei-fyysisen ja fyysisen vaikuttamisen kohteena olevaan maahan, jolloin myös koettiin itse aseina käytävän sodan säilyttävän paikkansa tulevaisuuden sodan kuvassa. Reserviläisjohtajien ja Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan käsitykset ovat rinnastettavissa tämän tutkimuksen lukuun 3.1, jossa käsitellään tarkemmin 2000-luvun sodan kuvaa.

4.3 Henkilökohtaiset taidot

Tämän tutkimuksen kyselyssä reserviläisjohtajilta ja Puolustusvoimien palkatulta henkilökunnalta kysyttiin heidän käsityksiään reserviläisjohtajan osaamistarpeista kuvailemassaan sodan ja taistelukentän toimintaympäristössä. Vastauksissa korostui taistelukentän ja sodankuvan monipuolisiin ilmiöihin vastaaminen reserviläisjohtajan henkilökohtaisiin- ja ammatillisiin taitoihin viittavilla merkitysyksiköillä. Henkilökohtaisina taitoina kuvataan sellaisia taitoja, jotka ovat osin synnynnäisiä tai elämän aikana kehittyneitä, kun ammatillisiksi taidoiksi luetaan ne taidot, jotka ovat tehtävää varten koulutettu.

Henkilökohtaisien taitojen osalta merkittäviksi merkitysyksiköiksi vastaajat käsittivät paineensietokyvyn, organisointitaidoin, aloitteellisuuden ja omatoimisuuden. Nissinen (1995, 24-25) totesi väitöskirjassaan taistelunjohtajana toimimisen vaativan määrättyyn lahjakkuuteen perustuvaa kykyä toimia taistelunjohtajana. Tällä tarkoitettiin luonteen, lahjakkuuden ja luontaisen kyvykkyyden olevan johtajaksi koulutettavalle tärkeitä ominaisuuksiksi, koska poikkeusolojen vaikutus oletetun taistelunjohtajan persoonallisuudelle koetaan niin voimakkaaksi, ettei pelkkä muodollinen johtajuus tulevaisuudessa riitä johtajana

toimimiseksi. Osaamistarpeiden osalta vastauksissa esiintyi selvä yksimielisyys henkilökohtaisten taitojen osalta, sillä korostuneet paineensietokyky, organisointitaito, aloitteellisuus ja omatoimisuus ovat myös suoraan verrannollisia oppaiden ja ohjesääntöjen asettamiin vaatimuksiin johtajalle. (ks. Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus 1996, 30; Maavoimien esikunta 2018, 21-22).

”Paineensietokyky” (R2)

”Oman toiminnan organisointi...” (R5)

”Omatoimisuus, aloitteellisuus, riskinotto, paineensietokyky” (K4)

”Kyky sopeutua kaaokseen ja kaoottiseen toimintaympäristöön” (K6)

Kuvatut käsitykset taistelulentäjän kompleksisuudesta ja pirstaleisuudesta selittävät henkilökohtaisten taitokäsityksien merkitystä. Nykyaikana sotilasta ei voida pitää enää massamaisena suorittajana vaan itsenäisesti ajattelevana yksilönä (ks. Halonen 2007), jolloin sotilaan henkilökohtaiset taidot ja ominaisuudet korostuvat nykyaikaisen käsityksemme mukaisessa sodan ja taistelunkuvassa. Suomessa sodan ajan joukoilla kaikilla johtamistasoilla tulee olla kyky autonomiseen toimintaan ja kykyyn taistella saarrettuna tai eristettynä. Oppaiden ja ohjesääntöjen korostaessa aktiivisuutta, päättäväisyyttä, yllätyksellisyyttä ja olosuhteiden hyväksikäyttöä (Maavoimien esikunta 2018, 16), koki palkattu henkilökunta myös luovuuden, ajattelukyvyyn, soveltamiskyvyn ja itsenäisen toiminnan korostetusti reserviläisjohtajan keskeisiksi osaamistarpeiksi. Palkatun henkilökunnan ammattitaito ja käsitykset tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvasta oli reserviläisien näkemyksiin verrattuna kaoottisempia ja kompleksisempia, jonka osasyynä tutkijan mielestä voidaan nähdä ammatillista kasvatusta pahimpaan varautumiseksi. (vrt. Hyytiäinen 2018, 119) Tämä osaltaan selittää myös palkatun henkilökunnan yksityiskohtaisempia käsityksiä reserviläisjohtajan keskeisistä henkilökohtaisista osaamistarpeista tulevaisuuden taistelulentäjällä. Kuten myös luvussa 3.5 todettiin, vaatii käsityksien mukainen toimintaympäristö reserviläisjohtajalta dynaamista tilanneajattelua, joka edellyttää reserviläisjohtajalta kasvavaa kykyä taktiseen- ja innovatiiviseen ajatteluun. (ks. Iivonen ym. 2009, 190; Huopainen & Sirniö 2013, 110)

”ajattelukyky, luovuus, soveltamiskyky” (K5)

”... kyky nopeaan päätöksentekoon, luova ajattelu päätöksen teossa...” (K6)

” Kyky itsenäisiin päätöksiin ja kyky soveltaa ” (K7)

Vastaksissa taistelukentän olosuhteita kuvattiin sekaviksi, jossa korostuivat taistelukentän hajanaisuus, kaukovaikuttaminen, taisteluiden tempo ja hybrdivaikuttaminen. Kuvattujen merkitysyksiköiden perusteella reserviläisien käsityksissä korostui myös johtajan oman toimintakyvyn merkitys tulevaisuuden osaamistarpeena. Tätä osaamistarvetta ei puolestaan Puolustusvoimien palkattu henkilökunta nähnyt kovinkaan merkittäväksi osaamiskokonaisuudeksi, heidän korostaessaan enenevissä määrin reserviläisjohtajien luovuutta ja soveltamistaitoja. Reserviläisien vastauksissa korostui johtajan henkilökohtaisen toimintakyvyn (fyysinen, psyykinen, eettinen ja sosiaalinen) merkitys osana johdettavan joukon suorituskykyä, koska johtajan koettiin olevan joukon toiminnan käynnistävä ja ylläpitävä tekijä. Vaikka toimintakyky korostui vain reserviläisten antamissa vastauksissa, voidaan sitä silti pitää merkittävä osaamiskokonaisuutena. Reserviläisien vastauksien perusteella johtajalla tulisi olla kiitettävät tiedot ja taidot toimintakyvyn kehittämisestä ja ylläpitämisestä, koska johtajan käsitettiin olevan vastuussa myös johtamansa joukon toimintakyvystä.

” Oma toimintakyky ja tieto omista hommista ” (R1)

”... ”marssikunnon” ylläpito...” (R3)

”Pidän oman toimintakyvyn ylläpitoa ensisijaisena, jotta modernin sodan aiheuttamat haasteet (kehittyneet elektroniset välineet sekä haivatsemislaitteisto) eivät alkaisi karsimaan perusasioista sodan aikana” (R12)

”Huolehtia miehistöni toimintakyvystä niin harjoittelulla sitten liikkelle lähtövalmiutta ja tietenkin levolla ja ravinnolla. Sotilas nukkuu/lepää kaiken ajasta minkä voi ja kun pasista astutaan pihalle ollaan sotilaita” (R10)

”Taistelukenttä on moniulotteinen, jossa eri aselajien toiminta luo suuren kokonaisuuden. Sotilaan täytyy hallita monia erilaisia taitoja suoriutuakseen taistelukentällä tarkoituksenmukaisesti” (R12)

4.4 Ammatilliset taidot

Käsitykset tulevaisuuden osaamistarpeista jakautuivat vastauksissa henkilökohtaisien taitojen ja ammatillisten taitojen kategorioihin. Ammatillisia taitoja tutkimuksen kyselyssä selvitettiin kahden kysymyksen avulla (ks. Liite 3, kysymykset 12 & 13; Liite 4, kysymykset 7 & 8). Ammatilliset taidot jaettiin ase- ja ampumakoulutuksen, taktiikan, toimintakykykoulutuksen, kouluttajakoulutuksen, johtajakoulutuksen ja kalustokoulutuksen kokonaisuuksiin. Vastauksissa taktiikan merkitystä reserviläisjohtajan osaamistarpeena pidettiin palkatun henkilökunnan osalta tärkeimpänä ja reserviläisten osalta kolmanneksi tärkeimpänä. (Kuva 4)

Puolustusvoimien palkattu henkilökunta. N= 10								Reserviläiset. N= 13							
	1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani		1	2	3	4	5	Keskiarvo	Mediaani
Ase ja ampumakoulutus	10%	30%	50%	10%	0%	2,6	3	Ase ja ampumakoulutus	0%	16,66%	50%	16,67%	16,67%	3,33	3
Taktiikka	0%	0%	0%	0%	100%	5	5	Taktiikka	0%	16,67%	8,33%	33,33%	41,67%	4	4
Toimintakykykoulutus	0%	10%	30%	60%	0%	3,5	4	Toimintakykykoulutus	0%	7,69%	38,46%	30,77%	23,08%	3,69	4
Kouluttajakoulutus	10%	10%	70%	10%	0%	2,8	3	Kouluttajakoulutus	15,38%	38,46%	23,08%	0%	23,08%	2,77	2
Johtajakoulutus	0%	0%	0%	70%	30%	4,3	4	Johtajakoulutus	0%	7,69%	15,39%	30,77%	46,15%	4,15	4
Kalustokoulutus	0%	20%	40%	30%	10%	3,3	3	Kalustokoulutus	0%	0%	15,39%	38,46%	46,15%	4,31	4

Kuva 4. Ammatillisten taitojen tärkeyden tulokset.

Taktiikkaan viittavia merkitysyksiköitä reserviläisten vastauksista löydettiin vain yksi, mutta samalla he kokivat taktiikan olevan johtajan näkökulmasta kolmanneksi merkittävin osaamiskokonaisuus. Palkatun henkilökunnan osalta taktiikkaa muodostui merkittävimäksi osaamiskokonaisuudeksi, koska sitä pidettiin perusedellytyksenä taistelukentällä selviytymiseksi. Reserviläisjohtajilta edellytetään enenevissä määrin itsenäisyyttä, oma-aloitteisuutta, ja -toimisuutta taistelukentällä, jolloin taktisella osaamisella koetaan johtajalle muodostuvan ymmärrys johtamisen ja suorituskyvyn mahdollisuuksista ja rajoitteista. Omien ja vihollisten joukkojen toimintatapojen ja suorituskyvyn tuntemista pidettiin taktisen osaamisen peruspilarina. Muu taktinen osaamisen rakentuu vastausten perusteella edellä mainittujen perusteiden varaan, jolloin reserviläisjohtajalla koetaan olevan tosiasiallinen mahdollisuus käyttää omia joukkojaan tehokkaasti ja taloudellisesti tavoitteen saavuttamiseksi. Taktisen osaamisen osalta palkattu henkilökunta näki tärkeäksi reserviläisjohtajan kykyä soveltaa taktista osaamistaan, jota henkilökunnan käsitykset sodan ja taistelukuvasta myös edellyttivät. Soveltamisen merkitys henkilökohtaisena ja ammatillisena taitona on palkatun henkilökunnan osalta suurin tutkimuksen tuloksissa korostuva merkitysyksikkö, jonka käyttö monien kokonaisuuksien yhteydessä viittaa myös

Pekka Halosen (2007, 22) väitteeseen, jossa reserviläisjohtajalla tulisi olla palkattuun henkilökuntaan verrattavat sotilaalliset tiedot ja taidot.

”Johtajan tulee osata ja soveltaa niin oma kuin vihollisen taktiikka - missä, miten, millä ja miksi se toimii.” (K2)

”Taktiikka on mielestäni ylivoimaisesti tärkein asia reserviläisjohtajalla, johtuen siitä omatoimisuuden määrästä mitä heiltä nykyään vaaditaan.” (K3)

”johtajan tärkein ammattitaito on ymmärtää ja soveltaa aselajinsa taktiikkaa” (K7)

”Valitsin taktiikan, koska kun johtajalla on riittävän hyvä käsitys taktisista toimenpiteistä, hänellä on riittävästi ”pelimerkkejä” johtamiseen. Silloin hän kykenee tehtävätaktiikkaa noudattaen käyttämään nopeasti erilaisia perustaistelumenetelmiä oikeanlaisissa tilanteissa...” (K4)

”Vihollisen ja oman joukon taktiikan tunteminen avainasemassa johtajien osalta, jotta kykenee käyttämään omaa joukkoaan tehokkaasti.” (K9)

Vastauksista kävi myös ilmi, että taktiikka ja johtaminen ovat kokonaisuuksina vahvasti sidoksissa toisiinsa, jolloin vastauksien perusteella johtamista ja taktiikkaa ei tulisi välttämättä erotella toisistaan vaan käsiteltävän jopa yhtenä kokonaisuutena. Johtamistaidon merkitys reserviläisille koettiin toiseksi tärkeimpänä osaamiskokonaisuutena, mutta vastauksista ei kyetty löytämään sidonnaisuuksia johtamisen ja taktiikan välille. Reserviläiset näkivät johtamisen olevan omassa tehtävässä suoriutumisen ja onnistumisen kannalta tärkeää, jolloin vastauksissa korostuivat ihmisten johtamisen ja asioiden organisoinnin tärkeys. Osa reserviläisistä koki johtamisen osaamiskokonaisuutena saavan tukea siviiliammattistaan, mutta osa koki tarvitsevänsä jatkuvaa harjaantumista ihmisten johtamisessa.

”Johtaminen ja kalustokoulutus oman tehtäväni suorittamisen kannalta tärkeitä. Organisointi sekä ryhmän jäsenien ohjeistaminen ja johtaminen tärkeää.” (R4)

”Johtaja ja toimintakyky ovat mielestäni tärkeät joukkueenjohtajalle, jotta pystyy suoriutumaan tehtävistä.” (R5)

”... Vaikka johtaja osaisi johtaa, kouluttaa, pitää joukon toimintakyvystä huolta ja osaisi kaiken käytössä olevan kaluston paremmin kuin kukaan, mutta ei osaa käyttää joukkoaan ja kalustoaan tehokkaasti, ei toiminnalla ole jatkuvuutta.” (K6)

”vaikka johtaja olisi kuinka pätevä aselajiosaamisessaan, ei häntä kuuntele kukaan, jos hän ei osaa johtaa (olettaen, että hänen tehtävänsä kuuluu myös johtaminen).” (K7)

Reserviläiset näkivät toimintakyvyn olevan vahvasti sidoksissa johtamistoimintaan, jolloin sitä pidettiin edelleen merkittävänä osaamiskokonaisuutena reserviläisten näkökulmasta. Toimintakyvyllä nähtiin reserviläisten vastauksissa olevan suuri merkitys joukkojen onnistumisen kannalta, koska hyvä toimintakyky nähtiin edellytyksenä tehdä suoritteita taistelukentällä. Kuitenkin osa reserviläisistä koki ase- ja ampumakoulutuksen olevan johtajan keskeisiä osaamistarpeita. Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkemyksien mukaan ase- ja ampumakoulutus nähtiin vähiten tärkeimpänä reserviläisjohtajan osaamiskokonaisuutena, koska johtajan ei tulisi lähtökohtaisesti valita johtamispaikkaansa siten, että hän joutuisi suoran asevaikutuksen alle. Myös osa reserviläisistä koki ase- ja ampumakoulutuksen olevan vähiten merkityksellinen osaamiskokonaisuus reserviläisjohtajan näkökulmasta. Ase- ja ampumakoulutuksen vähäistä merkitystä perusteltiin varusmiespalveluksen suorittaneiden jo valmiiksi hyvällä ampumataidolla, jolla näkemysten mukaan kyetään saavuttamaan taistelukentällä tarvittava vaikutus. Asejärjestelmien ja kaluston hallinta koettiin reserviläisten vastauksissa myös melko tärkeäksi. Teknologian seurauksena sotakaluston nähdään myös Suomessa kehittyvän kiivaalla tahdilla, jolloin kalustokoulutuksen merkitys välineiden tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta pidettiin melko tärkeänä. Vaikkakin kalustokoulutus koettiin melko tärkeäksi, eivät reserviläiset koe kouluttajakoulutuksen olevan tärkeä osaamiskokonaisuus. Kouluttajakoulutuksen heikkoa merkitystä selittää jo varusmieskoulutuksessa saadun kouluttajakoulutuksen laatu, sekä vastaajien ammatilliset taustat, jotka tukevat kykyä kouluttaa.

”Toimintakyky toimii perusteena joukon mahdollisuudelle tehdä erilaisia suoritteita, ja siinä rinnalla hyvät taktiikat helpottavat työntekoa ja täten myös tukevat toimintakyvyn säilymistä helpottamalla työtä.” (R8)

”Kalustokoulutus jotta ihmiset osaavan käyttää vehkeitä” (R3)

”Aseenkäyttö on sotilaalle tärkein työkalu, jonka käyttö jokaisen pitää osata.” (R5)

”Johtajan tulee osata ja soveltaa niin oma kuin vihollisen taktiikka - missä, miten, millä ja miksi se toimii. Tähän peilaten, en näe yhtä tärkeänä esimerkiksi ase ja ampumakoulutusta, joka jo lähtökohtaisesti on hyvällä tasolla toimivan varusmieskoulutuksen myötä” (K2)

”... Kouluttajakoulutus: Perusteet on saatu varusmiespalveluksessa ja perusteilla on mahdollista kouluttaa tarvittavalla tasolla.” (K10)

4.5 Sotilaallisen koulutuksen sisältö ja opetusmenetelmät

”Maassa, jossa on maailman mittakaavassa tarkasteltuna yksi parhaista koululaitoksista, ei voida perustella varusmiesten tai reserviläisten osaamattomuutta huonolla oppimistaidolla, vaan huonolla opetuksella ja koulutuksella...” (K3)

Puolustusvoimien palkattu henkilökunta korosti vastauksissaan reserviläisien omaavan lähtökohtaisesti erinomaiset oppimistaidot. suomalaisen koulutusjärjestelmän ja reserviläisjohtajien ammattien koettiin olevan pohja erinomaisille oppimistaidoille, jonka koettiin mahdollistavan hyviä oppimistuloksia. Koska oppimistaidoissa ei koettu puutteita, vastauksissa toistui useasti reserviläisjohtajien motivaation merkitys kouluttautumisesta ja koulutuksen sisältöä kohtaan. Heikon motivaation nähtiin johtuvan heikosti suunnitelluista kertausharjoituksista, joka koettiin reserviläisien toimesta lähinnä vanhojen asioiden kertauksena. Suurimpana kehityskohtana palkattu henkilökunta näki opetuksen ja koulutuksen laadun, jolla nähtiin olevan suora vaikutus reserviläisien motivaatioon oppia uutta. Oppimistaitojen ja -valmiuksien tukiessa oppimista, tulisi palkatun henkilökunnan vastauksien perusteella Puolustusvoimien tarkastella oman toiminnan laadukkuutta. Reserviläisien näkemyksien mukaan heidän oppimistaan tukisivat käytännön tekeminen, asioiden selkeämpi läpikäyminen, ohjaus, virheiden salliminen ja palautteen kautta oppiminen.

”... No nyt voi kysyä mitä on laadukas koulutus, mutta kyllä jokainen kouluttaja tietää onko jokin koulutus laadukasta vai ei. Toinen kysymys on sitten se

halutaanko tätä myöntää itselle ja haluaako kehittyä kouluttajana vai tehdä vain asioita "niinkuin ne on tehty ennenkin" (K3)

”Reserviläisten oppimiskyky on vähintään hyvä. Siitä ei tarvitse PV:n olla huolissaan, enemmänkin kannattaa keskittyä oman toiminnan laadukkuuteen” (K5)

Palkatun henkilökunnan näkemykset reserviläisjohtajien osaamista kehittävästä opetusmenetelmistä käsittivät laajan otannan nykyaikaisista opetusmenetelmistä. Teoreettisen luokkaopetuksen nähtiin vähenevän merkittävästi, jolloin nähtiin itseohjautuvuuden korostuvan tulevaisuudessa teoreettisten tietojen oppimisessa. Samalla ongelmallisena nähtiin tiedon saatavuus ja hajanaisuus. Tietoa koettiin olevan saatavilla rajallisesti ja se on hankalasti löydettävissä. Reserviläisien vastauksissa korostettiin käytännön tekemisen ja virheiden sallimisen tukevan heidän oppimistaan, jota myös palkatun henkilökunnan käsitykset tehokkaasta oppimisesta tukevat. Ongelmalähtöiset opetusmenetelmät, simuloitujen ”case” harjoitukset ja ennen kaikkea oppijaa aktivoivat opetusmenetelmät koettiin tulevaisuudessa merkittäviksi opetusmenetelmiksi, jolloin vastauksissa korostui opetusmenetelmät, joilla kyetään mahdollistamaan reserviläisien itsenäinen ajattelu. Nykyiset kertausharjoituksissa käytettävät menetelmät ovat viitanneet enenevässä määrin behavioristiseen oppimiskäsitykseen, jossa tietoa vain siirretään kouluttajalta reserviläiselle, mutta käsityksien mukaan konstrukttiivinen oppimiskäsitys palvelisi reserviläisjohtajien oppimista, sekä kehittymistä tehokkaammin.

”...reserviläisillä ei ole mahdollisuutta tutustua tähän, koska kaikki materiaali on turvaluokiteltua.” (K3)

”Mahdollisimman paljon tulisi hyödyntää nykyaikaisia oppimismenetelmiä ja oppimiskäsityksiä. Itseohjautuvuuden, kriittisen ajattelukyvyyn ja soveltamiskyvyn tukeminen.” (K5)

”Ongelmalähtöiset oppimismenetelmät ja käytännön koulutus...” (K6)

”Sotapelit. ”Larppaus”. Tietokonepelien tyyppiset tai muut vahvasti oppijaa aktivoivat menetelmät... Menetelmät, joissa oppija itse jollain tavalla tekee/larppaa/pelaa ovat erittäin mielenkiintoisia ja saavat oppijan innostumaan aiheesta” (K7)

”Käytännön koulutus sekä toistoja toistojen perään” (R8)

”...Case-harjoitteilla on mahdollisuus yhdistellä perusteasioita ja harjaantua opetetun asian soveltamisessa.” (K10)

Sodan ajan joukkojen suorituskyvyn ja osaamisen rakentuessa rauhan ajan olosuhteissa, tulisi palkatun henkilökunnan ja reserviläisien näkemyksien mukaan koulutuksella mahdollistaa reserviläisjohtajien itsenäinen toiminta ja mahdollistaa virheiden tekeminen, sekä niistä oppiminen. Osa palkatusta henkilökunnasta näki kaavamaisen koulutuksen ja oppaiden mukaisia suorituksia arvostavan koulutuskulttuurin rajoittavan reserviläisjohtajan oppimista ja omassa sodan ajantehtävässään kehittymistä. Kokemusperäinen oppiminen virheiden kautta nähtiin tukevan konstruktivistista oppimiskäsitystä, jolloin opetettavan koetaan syväoppivan tehokkaammin. Rauhan ajan koulutusympäristön ollessa turvallinen, tulisi vastauksien perusteella mahdollistaa reserviläisien omien luovien ratkaisuiden testaaminen ilman, että niitä arvosteltaisiin ohjeiden ja oppaiden perusteella. Myös osa reserviläisistä koki, että virheiden salliminen ja niistä oppiminen tukisi syväoppimista tehokkaammin, kuin aina oikein ohjattu suoritus.

”Tulevatko he tekemään virheitä, tottakai. Tulevatko asiat menemään väärin, tottakai. Mutta näiden kautta luodaan kokemuspohjaa, jonka kautta reserviläisistä saadaan koko heidän mukanaan tuleva potentiaali irti. He eivät ole kaavamaisia ja laitostuneita, toisin kuin ammattisotilaat.” (K3)

”Reserviläisten ajatusmaailmassa korostuu se, että jokin asia saadaan annetuilla reunaehdoilla toteutettua mahdollisimman taloudellisesti eikä siten, kuten ohjesäännöt sanovat. Tällä perusteella heidän tulee päästä tekemään päätöksiä turvallisessa ympäristössä ilman pelkoa siitä, että ratkaisuja arvostellaan sen perusteella, ettei se ole ohjesäännön mukainen ratkaisu.” (K6)

”...mutta ennen kaikkea soveltamista ja taitojen käyttöä tulisi opettaa koulutuksella, joka aktivoi oppijaa ja antaa hänelle mahdollisuuden tehdä/kokeilla/ratkaista ongelmia.” (K7)

”Mahdollisimman paljon omaa tekemistä - virheiden tekemistä ei pidä pelätä.” (K9)

”Virheiden tekeminen ja niistä oppiminen, palaute.” (R9)

Käytännönläheinen ja kokemusperäinen oppiminen koettiin useissa vastauksissa tehokkaimmaksi opetusmenetelmäksi, joka palvelisi reserviläisjohtajien osaamisen kehittämistä tarkoituksen mukaisimmalla tavalla. Reserviläiset korostivat vastauksissaan ennen kaikkea käytännön tekemisen merkitystä, jonka tulisi olla oppijalle älyllisesti stimuloiva opetustapahtuma. Reserviläiset kokivat, että uuden asian opettaminen vaatii hyvinkin perinteisiä opetusmenetelmiä, jolla luodaan pohja itsenäiselle toiminnalle harjoituksissa. Kouluttajien roolia voidaan reserviläisien vastauksien perusteella kuvata mentoriksi, jolloin reserviläisillä säilyy mahdollisuus tukeutua kouluttajan ammattitaitoon tilanteen niin vaatiessa. Reserviläisiltä kysyttiin näkemyksiä asioista, jotka ovat haitanneet heidän oppimistaan kertausharjoituksissa, jolloin vastauksissa korostui reserviläisten tyytymättömyys tilanteiden epäselvyyteen, toimivan johdon kyvyttömyyteen käyttää joukkojaan, sekä oman joukkueen ja ryhmän tehtävien vähäiseen määrään. Näiden kokonaisuuksien voidaan nähdä vaikuttavan merkittävästi reserviläisten oppimismotivaatioon tulevaisuudessa.

”Koulutus, jossa kouluttaja on läsnä vähintään tärkeimpien tapahtumien aikana. Älyllisesti stimuloiva koulutus, jolloin itse saa miettiä miten asiat kuuluu tehdä. Rakentavat palautekeskustelut, jossa tulee mietittyä mikä meni hyvin ja mikä huonosti.” (R11)

”Perus teoria ja suoritteet harjoitellaan tietenkin varuskunnassa, mutta loppuviimein suurin oppiminen tapahtuu sotaharjoituksissa, mutta niissä on riski myös että tehtävää ei vain tule.” (R7)

”Turhautuminen odottamiseen sekä epäselvyys taistelutilanteista --> ei tilannetietoa jonka mukaan taktikoida” (R2)

”Toimivan johdon kyky käyttää joukkoja” (R6)

Palkatun henkilökunnan vastauksista kävi ilmi, että sodan ja taistelukentän kuvan ymmärrystä tulisi tulevaisuudessa kouluttaa etenkin reserviläisjohtajille. Vastauksissa sodan ja taistelukentän kuvasta niiden koettiin muuttuneen merkittävästi, jolloin niiden vaikutukset reserviläisjohtajan kokonaisvaltaiseen osaamiseen pidettiin merkittävänä. Yhteiskunnan ja teknologian kehittyessä, myös taktiikka ja operaatiotaito elää muutoksessa. Tulevaisuuden

koulutuksien sisältöinä palkattu henkilökunta korostaa taktiikan opetuksen lisäämistä. Taktiikka koettiin vastauksissa tärkeimmäksi sotilasjohtajan taidoksi, johon johtaja- ja vuorovaikutustaitojen kouluttaminen tulisi sisällyttää. Palkatun henkilökunnan vastaukset käsittelevät taktiikan perustaistelumenetelmien ja omien, sekä vihollisen joukkojen suorituskyvyn ja toimintatapojen opetusta. Omien toimintatapojen tuntemisessa korostettiin kaikkien yksikön johtajien tehtävien tuntemista, jonka koetaan parantavan joukon taistelunkestävyyttä pitkittyneissä konflikteissa. Taktiikan ollessa näkemyksien mukaan keskeisin tulevaisuuden opetuskokonaisuus, tulisi opetuksella saavuttaa tilanne, jossa reserviläisjohtajat kykenisivät soveltamaan osaamistaan oikeiden joukkojen kanssa.

”Nykyajan sodan kuvan ymmärtäminen, oman ja enenevissä määrin VIHOLLISEN suorituskyvyn osaaminen. Perustelu: tunne itsesi, tunne vihollinen” (K2)

”Sodan ja taistelun kuvan muutoksen opettaminen, luova ajattelu päätöksenteossa, uskallus päätöksentekoon, toimintakyky ja vuorovaikutustaidot” (K6)

” Yksikkötasalla kaikkien johtajien tulee tietää muiden johtajien tehtävät niin hyvin, että he kykenevät tarvittaessa hoitamaan nämä tehtävät” (K3)

Realistiset ja simuloidut harjoitukset, joissa reserviläisjoukko harjoitetaan suunniteltuun sodan ajan tehtäväänsä, pidettiin palkatun henkilökunnan osalta tärkeänä. Vastauksissa korostui harjoittelu oikealla organisaatiolla ja sille kuuluvalla kalustolla. Kertausharjoituksissa tulisi palkatun henkilökunnan mukaan hyödyntää oikeita operatiivisia perusteita, jolloin johtajia kyetään kouluttamaan joukolle suunniteltuun tehtävään. Komppanioiden kokoiset osastot tulisi aina liittää suurempaan kokonaisuuteen, jolloin näkemyksien mukaan tulevaisuudessa tulisi pyrkiä harjoituttamaan taisteluosaston kokoisia organisaatioita kerrallaan. Osa palkatusta henkilökunnasta näki, että tämä mahdollistettaisiin pienemmillä osastoilla (komppania) varusmiesten loppusotien yhteydessä. Vastauksissa myös korostui palkatun henkilökunnan oma rooli isoissa kertausharjoituksissa, joissa henkilökuntaa tulisi käyttää vain joukon varo- ja arviointitehtäviin. Tällä mahdollistetaan reserviläisjohtajien vastuun lisääminen ja päästäisiin lähemmäs todellista poikkeusolojen tilannetta, jossa reserviläisjohtaja toimii itsenäisesti.

”Realistiset harjoitusperusteet, jotka perustuvat ”koviin” arvioihin, nopea tilannekehitys.” (K1)

”Reserviläisten kohdalla tärkeintä on antaa heille mahdollisimman paljon toiminanvapautta ja kannustaa omatoimisuuteen.” (K2)

”SA-joukon tulee harjoitella omalla kalustollaan, omilla johtajillaan (sisältäen henkilökunnan) ja alueella joka vastaa mahdollisimman hyvin heidän SA-tehtävänsä... ja heille annetaan tehtävä joka vastaa pilkulleen ensimmäistä SA-tehtävää (operatiivisten perusteiden hyödyntäminen)... Kertausharjoitukset tulee näinollen toteuttaa tarpeeksi iso joukko kerrallaan (TSTOS), jotta nämä yksittäiset yksiköt saadaan nivottua osaksi kokonaisuutta. Kouluttajien määrä tulisi mielestäni minimoida (pl. pakolliset varotehtävät). Tämä asettaa sijoitetulle henkilökunnalle sen suuren vastuun joka heillä oikeastikin olisi kyseisessä tilanteessa.” (K3)

”... Nykyiselläänkin reserviläisarmeijan vahvuus on se, että reserviläiset ajattelevat eri tavalla kuin kantahenkilö.” (K6)

Palkatun henkilökunnan käsitykset hyvistä harjoituskäytännöistä ja -sisällöistä korostivat mahdollisimman totuudenmukaisien olosuhteiden ja tilanteiden luomista harjoituskehikseksi, joka on selkeästi jaettu koulutus- ja soveltamisvaiheeseen. Harjoituksen rakennetta kuvattiin muutamissa palkatun henkilökunnan vastauksissa, jossa harjoiteltavasta sisällöstä riippuen se tulisi jakaa perehdyttämisvaiheeseen, harjoitusvaiheeseen, soveltavaan vaiheeseen, reflektio- ja palautevaiheeseen. Esimerkkinä vastauksissa käytettiin tehtäväkohtaista kertausharjoitusta, jonka perehdyttämisvaihe toteutettaisiin ennakotehtävän muodossa PVMoodlen avulla. Lähiopetusvaihe on viikonlopun mittainen ja se jakaantuu ennakotehtävän purkuun, opetus/koulutusvaiheeseen, sekä soveltavaan vaiheeseen. Lähiopetuksen päätyttyä seuraisi reflektio- ja palautevaihe, jossa lähiopetuksen aikana määritettyjä kokonaisuuksia arvioidaan PVMoodlea hyväksikäyttäen. Kaiken edellä mainitun tulisi valmistaa johtajia tuleviin suurempiin kertausharjoituksiin.

”Säännöllisin ajoin olevat pakolliset koulutukset, jotka kertaisivat nopeasti edellisen kerran ja aloittaisi uuden asian kouluttamisen. Esimerkiksi 3kk välein 2 päivää koulutusta.” (R10)

”koulutusvaihe+soveltavavaihe” (K4)

”Ihannetilanne on siinä ympäristössä, jossa sodankin aikana toimii, oman joukon kanssa ja omalla kalustolla. Jos siihen ei päästä, niin esimerkiksi karttasotaharjoitukset (kuten esim. se karttasota, jota maj XXX¹ johti). Kesto esim pe IP - sul ilta / tai jos halutaan lyhyempi, niin sitten loppuu jo la iltana. Ihannetilanteessa johtajat keskenään sotisivat yllämainitun tapaisessa karttasodassa ja myöhemmin X ajankohtana varsinainen kertausharjoitus sodittaisiin oikeilla joukoilla” (K7)

”... Kesto vähintään 3-5 päivää vähintään 3 kertaa vuodessa. Näiden harjoitteiden välille jonkilainen etätehtävä tai kertauspäivä kaluston osalta. Reserviläisille pitäisi kyetä antamaan kotiin vietäväksi riittävät itseopiskelumateriaalit joukosta riippumatta.” (K8)

4.6 Yhteenveto

Tutkimuksen empiirisellä osalla on pyritty vastaamaan tutkimuksen kolmanteen ja neljänteen alatutkimuskysymykseen. Millaisiksi reserviläisjohtajat kokivat valmiutensa toimita 2020-luvun toimintaympäristössä ja miten reserviläisjohtajien koulutus tulisi ja voisi kehittyä tulevaisuudessa? Vastauksista ilmeni reserviläisien ja palkatun henkilökunnan käsittävän tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvan kompleksiseksi ja sekavaksi. Sodan kuvan koettiin muuttuneen merkittävästi ja vastauksissa tunnistettiin tulevaisuuden taistelukentän sisältävän enenevissä määrin hybridisodankäynnin elementtejä.

Sodan ja taistelukentän muutoksen seurauksena reserviläisjohtajien ja palkatun henkilökunnan käsitykset tulevaisuuden osaamistarpeista poikkesivat osin toisistaan. Osaamistarpeet jakautuivat vastauksien osalta henkilökohtaisiin ja ammatillisiin taitoihin. Vastauksien perusteella näiden taitojen linkitys toisiinsa on merkittävä, jolloin reserviläisjohtajan henkilökohtaiset valmiudet, kuten soveltamiskyky, luovuus, paineensietokyky ja ongelmanratkaisukyky ovat sidoksissa käsityksiin ammatillisista osaamistarpeista. Reserviläisjohtajien käsitykset keskeisistä osaamistarpeista määrittyivät toimintakyvyn ja johtamisen osaamiskokonaisuuksien kehykseen, kun puolestaan palkatun henkilökunnan käsitykset korostivat luovuutta, soveltamiskykyä ja taktiikkaa, sekä johtamiskykyä.

---

¹ Tietoturvasyistä, harjoituksen johtajan nimi on kuvattu kirjainyhdistelmällä XXX

Ammatillisista taidoista merkittävimmäksi käsitettiin palkatun henkilökunnan vastauksissa taktiikka ja johtamistaito. Nämä kaksi osa-aluetta käsitettiin vastauksissa toisiaan täydentäviksi, jolloin niitä tulisi käsitellä koulutuksessa yhtenä kokonaisuutena. Reserviläiset korostivat ammatillisten taitojen osalta johtamistaitoa ja kalustotuntemusta. Reserviläisjohtajien näkemykset toimintakyvyn (fyysinen) merkityksestä myös ammatillisena taitona koettiin tärkeäksi taisteluiden tempon vuoksi.

Reserviläisien käsitykset omista valmiuksistaan toimia tulevaisuuden taistelukentän toimintaympäristössä koettiin pääsääntöisesti hyviksi. Osan vastaajista varusmiespalveluksesta oli aikaa vain reilu vuosi, jolloin opetetut asiat koettiin olevan tuoreessa muistissa. Osa vastaajista koki siviiliammattinsa palvelevan taistelukentällä vaadittavia henkilökohtaisia ja ammatillisia taitovaatimuksia.

Reserviläisjohtajien koettiin omaavan erinomaiset oppimisvalmiudet, mutta motivaation koettiin olevan suurin oppimista heikentävä tekijä. Huonon motivaation käsitettiin palkatun henkilökunnan vastauksissa johtuvan huonosti suunnitelluista ja johdetuista kertausharjoituksista, jotka koettiin reserviläisien vastauksissa vain vanhan kertaukseksi. Koulutuksen sisältöjen ja laadun nähtiin olevan keskeinen reserviläisjohtajien oppimiseen negatiivisesti vaikuttava tekijä, jolloin palkatun henkilökunnan vastauksien perusteella huomiota tulisi enenevässä määrin kiinnittää oman toiminnan laadukkuuteen.

Tulevaisuudessa oppijaa aktivoivat opetusmenetelmät nähtiin olevan keskeisinä opetusmenetelminä. Simulaatiot, simulaattorit, sotapelit, ”case”- ja soveltavat harjoitukset käsitettiin oppijaa aktivoiviksi menetelmiksi, jolloin behaviorismiin nojaavat luennot, jossa tietoa vain siirretään oppijalle, ei koettu enää oppimista edistäväksi menetelmäksi. Konstruktivistinen oppimiskäsitys tukee vastauksien perusteella henkilökohtaisten taitojen kehittämistä, jolloin niillä nähdään olevan suora vaikutus ammatillisten taitojen tehokkaampaan hyödyntämiseen. Tulevaisuudessa koulutuksen ja opetuksen tulisi käsityksien mukaan keskittyä taktiikan, sekä taistelun ja sodan kuvan ymmärtämiseen. Keskeisinä sisältöinä vastaajat pitivät aselajitaktiikkaa, jossa korostuu komppanian kokoisen organisaation kaikkien johtajatehtävien tunteminen. Tämän opettamisella nähtiin olevan merkittävä vaikutus taistelukestävyydelle pitkittyneessä konfliktissa. Omien ja vihollisten joukkojen suorituskyvyn ja toimintatapojen opetus koettiin vastauksissa kaikista merkittävimiksi. Johtaja- ja vuorovaikutustaitojen koulutuksen tulisi näkemysten perusteella liittyä tiiviimmin taktiikan opetukseen.

5. POHDINTA

5.1 Johtopäätöksiä

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, **miten ja millaisilla keinoilla reserviläisjohtajien koulutus voitaisiin toteuttaa 2020-luvulla?** Tutkimusongelmaan etsittiin vastausta neljän alatutkimuskysymyksen avulla, jotka muodostivat tämän tutkimuksen teoreettisen ja empiirisen rungon.

Tutkimukseni johtopäätökset muodostuivat tutkimuksen teoreettisen ja empiirisen osuuden vertailun tuloksena. Tutkimuksen tulokset noudattivat osin teoria osuuden teemoja, sisältäen kuitenkin reserviläisjohtajien ja palkatun henkilökunnan näkemyksien tuomia tarkennuksia. Tutkimustulokset osoittavat, että vastaus tutkimusongelmaan ei ole yksiselitteinen. Kirjallisuuden ja empiirisen tutkimukseni tuloksilla voidaan perustellusti sanoa, että sota ja taistelu ovat kautta aikain asettaneet johtajalle laajan kirjon osaamisvaatimuksia, joita käsitykset 2000-luvun sodan kuvasta on entisestään laajentaneet.

Puolustusvoimien kyky kehittää koulutuksen sisältöjä on kehittynyt 2000-luvulla. Ukrainassa ja Krimillä tapahtuneiden sotilaallisten operaatioiden perusteella tehtyjen johtopäätöskien mukaan, Puolustusvoimien koulutus vastaa myös osin nykyaikaisiin hybridisodankäynnin uhkiin. Teoriassakin esitettyihin oppaiden ja ohjekirjojen reserviläisjohtajalle asettamiin vaatimuksiin otetaan tutkijan mukaan koulutuksessa kantaa, mutta kuitenkin vain teorian tasolla. Sodan kuvan monipuolistuminen edellyttää tutkijan mukaan enenevissä määrin johtajan henkilökohtaisten taitojen korostamista, joita jo rauhan ajan koulutuksella tulisi pyrkiä kehittämään.

Henkilökohtaiset taitojen kuvattiin olevan osin synnynnäisiä ja elämän aikana kehittyneitä ominaisuuksia, joilla on merkittävä yhteys ammatillisiin taitoihin. Reserviläisjohtajan henkilökohtaiset taidot kehittyvät osin elämäkokemusten myötä, mutta ne myös esiintyvät lähes muuttumattomina ominaisuuksina. Merkittävimmät 2020-luvun sodan ajan toimintaympäristössä vaadittavat henkilökohtaiset ominaisuudet viittaavat reserviläisjohtajien kognitiivisiin taitoihin. Puolustusvoimien koulutuksessa on edelleenkin havaittavissa behavioristiseen oppimiskäsitykseen viittaavia menetelmiä, jotka tulosten perusteella vaikuttavat negatiivisesti juuri kognitiivisten taitojen kehittämiseen ja reserviläisjohtajan motivaatioon oppia. Sodan ja taistelunkentän kompleksisuus, sekä hajautettu tapa taistella lisää tutkijan mielestä keski- ja alatasen johtajien vastuuta taistelukentällä, jolloin

taistelukentän pirstoutuessa on pienienkin osastojen kyettävä johtajiensa toimesta hyvinkin autonomiseen taisteluun. Tämä vaatii reserviläisjohtajalta merkittävää kykyä itsenäiseen toimintaan ja päätöksentekoon, joita kyetään kehittämään vain lisäämällä reserviläisten vastuuta rauhanajan koulutuksessa. Tulosten perusteella Puolustusvoimien koulutuskulttuurissa voidaan nähdä edelleen elävän käytänteitä, jotka hidastavat tai jopa estävät kognitiivisten ja itsenäisen toiminnan taitojen kehittymistä. Puolustusvoimien palkattu henkilökunta korosti soveltamisen, ongelmanratkaisukyvyyn ja luovuuden merkitystä, mutta nämä näkemykset eivät ole vielä jalkautuneet käytännön tasolle asti. Harjoituksissa kouluttajien koetaan rajoittavan toimintaa tai reserviläisjohtajalle ei anneta mahdollisuutta toimia itsenäisesti. (vrt. Halonen 2007, 91.)

Operaatiotaidolliset ohjeet ja oppaat korostavat myös toiminnassaan luovuutta, autonomisuutta, aktiivisuutta ja päättävyyttä, jolloin tutkijan mielestä kognitiivisten taitojen kehittämisen merkitys ei voi olla Puolustusvoimille uusi. Tulevaisuudessa tulisikin koulutuksessa kiinnittää huomiota juuri niihin taitoihin, jotka mahdollistavat ammatillisten taitojen tehokkaan ja tarkoituksen mukaisen käytön. Tämä mahdollistetaan tutkijan mukaan lisäämällä vapaaehtoisuuteen perustuvia tehtäväkohtaisia kertausharjoituksia, joissa reserviläisjohtajien osaamisen kehittymistä kyettäisiin seuraamaan Puolustusvoimissa valtakunnallisesti. Tutkija esittikin jo tutkimuksen tuloksissa henkilökohtaisten taitojen linkittyvän vahvasti ammatillisten taitojen tehokkaaseen ja tarkoituksen mukaiseen käyttöön, jolloin reserviläisjohtajalta vaadittavaa taistelunjohtajuutta tulisi opettaa kokemuseräisen oppimisen avulla, jossa virheiden tekeminen tulisi nähdä myös osana oppimista.

Vastaukset korostivat taktiikkaa tärkeimpänä ammatillisena taitona, johon myös johtamisen koetaan oleellisesti liittyvän. Taktisten taitojen perusosaamisen muodostaa omien ja vihollisen joukkojen suorituskyvyn ja toimintatapojen tunteminen, jonka merkitystä tulevaisuuden koulutuksessa myös tutkija pitää tärkeänä. Vastauksissa taktiikka ja johtaminen linkitettiin vahvasti toisiinsa, jolloin näistä yhdessä puhuttaessa, puhutaan tutkijan mielestä taistelunjohtamisesta. Myös Nissinen (1995) puhui väitöskirjassaan taistelunjohtajuuden merkityksestä jakaessaan taistelunjohtajat vaadittavilta johtamisominaisuuksiltaan kolmeen (ks. luku 3.5) kategoriaan. Tutkijan mielestä nykyaikainen toimintaympäristö edellyttää kuitenkin kaikilta taistelunjohtajakategorioilta korostettua kykyä välittömään taistelunjohtamiseen, jolloin koulutuksessa tulisi lisätä harjoituksia, jotka kehittävät reserviläisjohtajan ongelmanratkaisukykyä, luovuutta ja toimeenpanokykyä. Tähän on tutkijan mielestä jo osin reagoitu muun muassa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimesta (ks. luku 3.3.3). Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen taistelunjohtaja kurssi tuo tutkijan mielestä

erinomaisen lisän vapaaehtoisen maanpuolustuksen koulutuskenttään, jonka tarkempaan opetussisältöön tutkija ei kuitenkaan kykene ottamaan kantaa. Tutkijan havaintona taistelunjohtamisen tulisikin nousta keskiöön Puolustusvoimien järjestämissä tehtäväkohtaisissa kertausharjoituksissa, vapaaehtoisissaharjoituksissa, sekä osana laajempia kertausharjoituksia.

Taistelukentän sekavuus ja taisteluiden tempo tulee edelleen ja tulevaisuudessa vaatimaan johtajalta hyvää toimintakykyä. Toimintakyvyn merkitys reserviläisjohtajille oli kyselyn perusteella suuri, johon myös tutkijan mielestä on kiinnitettävä enemmän huomiota jo kansanterveydellisistäkin syistä. Toimintakyvyn holistisuus osana suorituskkyä on tutkijan mukaan merkittävä tulevaisuuden osaamiskokonaisuus reserviläisjohtajille. Tämä ei kuitenkaan tutkijan mukaan tällä hetkellä konkretisoidu riittävällä tasolla, kuin fyysisen toimintakyvyn osalta. Palkatun henkilökunnan vastauksissa toimintakyvyn merkitystä ei korostettu, jolloin palkattu henkilökunta koulutuksen suunnittelijoina ei sitä tutkijan näkemysten mukaan todennäköisesti sisällytä.

Tutkimusta kirjoittaessa käynnissä oleva Puolustusvoimien koulutus uudistus huomioi tulevaisuuden koulutuksessa paremmin sotilaan kehon ja mielen. Tähän löytyy myös Puolustusvoimien koulutusportaalista PVMoodlesta aiheeseen liittyen opetustilat, johon kirjautuminen on mahdollistettu vain kirjautumisavaimella. Digitalisaation mahdollistaessa hyvätkin verkko-oppimismahdollisuudet niitä tulisi tutkijan mielestä myös hyödyntää tehokkaammin reserviläisjohtajien koulutuksessa. Reserviläisjohtajien itseohjautuvuutta tulisi lisätä mahdollistamalla tiedon helpompi saatavuus. PVMoodlesta olevien opetustilojen tulisi muodostaa reserviläisjohtajien koulutuksen osalta selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus, joihin kirjautuminen olisi tehty helpommaksi. Tutkija on kuitenkin sitä mieltä, ettei verkko-opetuksesta saa tulla itseisarvo reserviläisjohtajien koulutuksessa, vaan se tulisi nähdä merkittävänä omaehtoisuuteen perustuvana lisämahdollisuutena.

Tulevaisuudessakin reserviläisjohtajat tulevat omaamaan erinomaiset oppimiskyvyt, jolloin tulevaisuuden koulutuksessa tulee huomion kiinnittyä kertausharjoituksissa koulutuksen laatuun ja sisältöihin. Henkilökohtaisien ja ammatillisten taitojen opetusta ei tule tutkijan mielestä nähdä omina koulutettavina kokonaisuuksinaan, vaan ne tulee pyrkiä linkittämään toisiinsa. Perusteiden oppiminen on edelleen edellytys taitojen soveltamiselle, jolloin tulevaisuudessa harjoitusten koulutus- ja soveltava vaihe tulisi eritellä selkeämmin. Tämä ei tutkijan mielestä kuitenkaan yksinään riitä. On edelleen tärkeää tunnistaa Puolustusvoimien koulutuskulttuurissa elävät käytänteet, jotka rajoittavat reserviläisjohtajien itsenäistä

toimintaa. Tällöin täysin autonomisen toiminnan mahdollistaminen on mahdollista vain, kun Puolustusvoimien koulutuskulttuurissa tapahtuu muutos.

Karttaharjoitukset ja niissä toteutettavat sotapelit ovat taktiikan, luovuuden ja soveltamistaitojen näkökulmasta nykyhetken tehokkain menetelmä kehittää reserviläisjohtajien henkilökohtaisia ja ammatillisia taitoja. Tämän lisäksi osaaminen tulisi tutkijan mielestä tulevaisuudessa kyetä testaamaan myös maastossa oikeiden joukkojen ja joukolle sidotun kalustojen kanssa, osana isompaa kokonaisuutta. Sotaopetuslaitoksissa sotapelit ja karttaharjoitukset ovat muodostuneet vakiintuneeksi osaksi opetusta, jolloin tutkijan mukaan myös näiden harjoitusten avaamista reserviläisjohtajille tulisi pohtia. Puolustusvoimien palkatulle henkilökunnalle suunnattujen opetustilaisuuksien ja kurssien avaaminen reserviläisjohtajille, jotka täyttävät kurssilla vaaditut kriteerit voisi tutkijan mukaan lisätä reserviläisjohtajien aktiivisuutta omien sotilaallisten taitojensa kehittämiksi. Tällä keinoin voitaisiin tutkijan mukaan tiivistää reserviläisten ja palkatun henkilökunnan välistä vuorovaikutusta, jolla voisi olla myös merkittäviä vaikutuksia reserviläisten maanpuolustustahtoon.

Reserviläisjohtajien koulutuksen tulisi tulevaisuudessa muodostua konstruktivistisen oppimiskäsityksen varaan. Tämä ei kuitenkaan voi tulevaisuudessa jäädä vain teorian tasolle, jos Puolustusvoimat edellyttävät reserviläisjohtajilta tuloksissa kuvaamiaan osaamisvaatimuksia. Koulutusotteen tulisi olla reserviläisten ikä ja osaamisen lähtökohdat huomioiva, jossa reserviläisjohtajien oppimista kyetään parantamaan heidän vastuutaan lisäämällä. Reserviläisjohtajien itseohjautuvuuden mahdollisuuksia tulisi tutkijan mukana hyödyntää paremmin ja pyrkiä poistamaan Puolustusvoimien omia resurssipaineita perusasioiden opettajina. Ajantasaiset verkko-oppimistilat voisivat tutkijan mukaan lisätä reserviläisjohtajien motivaatiota itseoppimiseen, jonka tuloksia he pystyvät kertausharjoituksissa oman joukon johtajana arvioimaan. Ongelmalähtöinen oppiminen koettiin palvelevan selviytymistä tulevaisuuden toimintaympäristössä, jolloin koulutuksessa käytettävien harjoitteiden vaatimustaso tulisi olla tulevaisuudessa helpommin säädeltävissä reserviläisjohtajien taitotasojen mukaisesti. On edelleen maanpuolustustahdon kannalta tärkeää huomioida reserviläisten onnistumisenelämykset koulutustapahtumissa, mutta ne eivät tutkijan mielestä saa ohjata koulutustapahtumien tavoitteita.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys

Tämän tutkimuksen luotettavuus perustuu aineiston ja johtopäätösten validiteettiin, jossa on kaksi ulottuvuutta. Ensimmäisessä johtopäätösten tulee kaikissa vaiheissa vastata vastaajien ajatuksiin, jolloin voidaan todeta aineiston ja johtopäätösten olevan aitoja. Toisena johtopäätösten tulee liittyä tutkimuksen teoriaan, jolloin syntyy vertailu kelpoisia johtopäätöksiä nykyisen mallin ja käsityksien tulevaisuuden koulutuksen välille. (Ahonen 1994, 152.)

Tutkijan tieteelliset ratkaisut on kuvattu lukijalle tutkimuksen luvussa 2, josta ilmenee tutkimuksen rakenne ja perustelut valinnoille. Tutkimuksen prosessi ja tutkijan asema tässä tutkimuksessa on pyritty tekemään läpinäkyväksi. Tutkija on pyrkinyt tuomaan avointa subjektiviteettiaan ilmi läpi tutkimusprosessin, koska laadullisissa tutkimuksissa tulee tutkija mieltää yhdeksi tutkimuksensa keskeiseksi tutkimusvälineeksi ja mittariksi (Eskola & Suoranta 1998, 210-211). Tutkimuksen teoria muodostui tutkijan omien ennakkokäsitysten pohjalta, jolloin eettisyyden näkökulmasta tutkijan tekemiä valintoja ja niiden mahdollisesti aiheuttamia virheellisiä tai merkityksettömiä tuloksia, ei tässä tutkimuksessa pyritä peittelemään. Vaikka tutkimus käsittelee näkemyksiä tulevaisuuden koulutuksen sisällöistä ja menetelmistä, ei tutkimuksen teoriaa koskevalle kirjallisuudelle ole asetettu ikä rajoitteita

Luonnollisesti tutkijalla on ollut vahvat ennakkokäsitykset reserviläisten koulutuksesta pohjautuen omiin kokemuksiin reserviläisjohtajia kouluttajana. Tutkimuksen edetessä tutkijan objektiivisuuden varmentaminen muodostui haastavammaksi tutkijan oman tietouden lisääntyessä. Tutkijan pyrkimykseen pysyä mahdollisimman objektiivisena, päädyttiin tutkimuksen empiirinen aineisto hankkimaan kyselyn avulla, jotta tutkijan omat käsitykset ja asenteet eivät vaikuttaisi vastauksien sisältöön (ks. Ahonen 1994, 129-130).

Tutkimuksen aineiston analyysivaiheessa toteutettu merkitysyksiköiden valinta ja ryhmittely aina abstraktimmiksi käsitteiksi perustui tutkijan omiin käsityksiin tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen analysointivaiheessa tutkija pyrki välttämään vastauksien ylitulkitsemista ja esiintyneiden merkitysyksiköiden pakottamista omien käsityksiensä mukaisiin kategorioihin, joihin ne eivät soveltuneet tai kuuluneet. (Ahonen 1994, 141.)

Analyysiprosessin voidaan siis sanoa perustuvan hyvinkin aloittelevan tutkijan omaan päättelyketjuun, joka fenomenografisissa analyyseissä on vaikeasti toistettavissa (Ahonen 1994, 129-130). Tutkimuksen luotettavuus muodostuu tutkijan mielestä oman

objektiivisuuden arviointiin. Johtopäätökset perustuvat siis aineiston analyysin ja teorian sidonnaisuuteen, joissa tutkija oli niin kutsuttuna ”tutkimusmittarina. Tutkijan omien näkemysten pohjalta muodostunut kirjallisuuskatsaus loi koko tutkimukselle rungon, johon tutkija ei voi väittää omien käsityksiensä vaikuttaneen. Tutkimuksen empiirisen aineiston vastaukset ovat vastaajien omia, ja niihin ei ole tutkija ole voinut vaikuttaa. Tutkimuksen johtopäätökset eivät näin ollen esitä täysin aukotonta totuutta reserviläisjohtajien koulutuksen tulevaisuuteen, vaan tämän tutkimuksen rajauksin ja menetelmin tehtyjä ”löydöksiä” ja ”mahdollisuuksia” kouluttaa reserviläisjohtajia tulevaisuudessa.

5.3 Jatkotutkimustarpeita

Alasuutari (1999, 278) on todennut yhden tutkimusprosessin päätöksen olevan toisen alku, jolloin tutkimuksilla kyetään tuottamaan vain osavastauksia tutkimusongelmiin. Käsityksillä ja näkemyksillä on tapana muuttua tiedon lisääntyessä, jolloin tämän tutkimuksen tueksi on tutkijalle herännyt useita jatkotutkimustarpeita kiinnostuksen kasvaessa tutkittavaa aihetta kohtaan.

Tutkimuksessa esiintyneet käsitykset tai niiden osittaiset vajavaisuudet ovat olleet merkittäviä ilmentämään jatkotutkimustarpeita tälle tutkimukselle. Jatkotutkimuksia tulisi tarkastella Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan näkökulmasta, reserviläisien näkökulmasta tai näiden näkökulmien yhdistelmästä. Jatkotutkimustarpeet ilmenivät muun muassa palkatun henkilökunnan ja reserviläisjohtajien vastauksien ristiriitaisuuksista, jotka heijastuivat organisaatiokulttuurin haasteisiin. Osaltaan yksimieliset vastaukset itseohjautuvuudesta korostivat tarvetta tutkimuksille reserviläisiä aktivoivien alustojen hyödyntämisestä.

Tutkimuksen otanta jäi tutkijan mielestä hyvin pieneksi, jolloin tutkimuksen aihetta tulisi jatkaa sellaisenaan. Sama tutkimusaihe jatkotutkimuksena edellyttäisi tutkijan mielestä kattavampaa otantaa reserviläisjohtajien kuin myös Puolustusvoimien palkatun henkilökunnan osalta. Tutkijan oma mielenkiinto tutkittavaa aihetta kohtaan, mahdollistaisi upseerikoulutuksen jatko-opinnoissa laajentamaan tämän tutkimusaiheen otantaa, jolloin näkemyksistä tulevaisuuden koulutuksen osalta saataisiin kattavampi.

Tämän tutkimuksen jatkeeksi olisi mielenkiintoista myös tutkia, missä määrin omasta sotilaallisesta toimintakyvystä ja osaamisesta huolehtiminen on itse reserviläisen vastuulla. Tämänlaisella tutkimuksella olisi mahdollista todentaa reserviläisien itse kokemaa ”vastuuta” ylläpitää omia valmiuksiaan maanpuolustuksen hyväksi. Tällaisella tutkimuksella kyettäisiin

selittämään ymmärrettäväksi paljon mitattua maanpuolustustahtoa. Kysymyksenä tutkijalle siis herääkin: Miten omaa maanpuolustustahtoa mitataan, osallistumatta omien maanpuolustuksessa vaadittavien valmiuksien kehittämiseen? Laadullisena tutkimuksena tällainen tutkimus vaatisi haastatteluita eri ikäryhmiä edustavilta reserviläisiltä, sillä tutkimusten valossa ikäryhmien välillä on todettu maanpuolustustahtoon vaikuttavia eroja.

Reserviläisjohtajien vastauksien perusteella he ovat motivoituneita ja valmiita kehittämään omia sotilaallisia taitojaan säännöllisesti. Tämä heille mahdollistetaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämien harjoitusten ja opetustilaisuuksien avulla, mutta verkko-oppimisympäristön hyödyntämistä reserviläisen tietojen ja taitojen omaehtoisen kehittämisen näkökulmasta tulisi tutkia tarkemmin. Motivoituneet reserviläiset hyödyntävät jo olemassa olevia järjestelmiä, mutta kokevatko he sen itseohjautuvuutta ja omaehtoista opiskelua tukevaksi alustaksi. Asiaa voidaan tutkia myös näkökulmasta, jossa tutkitaan kuinka reserviläiset hyödyntävät itsenäisesti olemassa olevia opetusmahdollisuuksia, kuten PVMoodlea, oppaita Puolustusvoimien kotisivuilla tai Marsmars.fi sovellusta omien sotilaallisten taitojensa kehittämiseksi.

Palkatun henkilökunnan vastauksissa korostettiin muun muassa soveltamiskykyä, mutta reserviläiset kokivat palkatun henkilökunnan ohjaavan tai rajoittavan heidän toimintaansa. Tällöin olisi tärkeää jatkotutkia myös Pekka Halosen vuonna 2007 valmistuneen väitöskirjan aiheita organisaatiokulttuurin vaikutuksista kouluttajien koulutustoimintaan. Tutkijalle on herännyt tutkimuksen aikana hyvinkin subjektiivinen näkemys Puolustusvoimien linjaesikuntaorganisaation negatiivisista vaikutuksista kouluttajien toimintaan, jolloin kouluttajien tarve esiintyä tehokkaana työntekijänä, ohjaa heidän tapaansa kouluttaa. Tällä saattaa olla vaikutuksia kertausharjoituksissa saavutettaviin oppimistuloksiin, joissa koulutusaika on rajallinen ja reserviläisten oppimista mitataan vain onnistuneilla ohjeiden, oppaiden ja ohjesääntöjen mukaisilla suoritteilla.

LÄHTEET

Aaltonen, M. & Wilenius, M. 2002. Osaamisen ennakointi - Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Edita Prima Oy. Helsinki

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa: Syrjälä, L. - Ahonen, S. - Syrjäläinen, E. - Saari, E. (Toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. Painos. Vastapaino. Jyväskylä

Clausewitz, C.M. Eskelinen, H. Pickert, W. Ritter W.V.S. 2005. Sodankäynnistä. 4. p. Art House. Helsinki.

Elo, H. & Suvanto, K. & Levomaa, V. & Mahonen, J. ja Salonen J. 2009. Osaamisen johtaminen 2030 - Analyysityökalun perusteita osaamistarpeiden tunnistamiseen. Teoksessa Siren, T. (toim.) Verkkoavusteinen puolustus 2030. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N:o 2. Helsinki

Envall, O. 2009 Joukkotuotanto sodan ajan joukkojen koulutusmenetelmänä. Maanpuolustuskorkeakoulu. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 1. Taktiikan tutkimuksia. Helsinki.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Vastapaino. Jyväskylä

Finlex. 2019. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190868>. Luettu 15.3.2020

Government offices of Sweden. 2017. Sweden re-activates conscription. <https://www.government.se/articles/2017/03/re-activation-of-enrolment-and-the-conscription/>. Luettu 5.3.2020

Gröhn, T. 1992. Fenomenografinen tutkimusote. Teoksessa: Jussila, J. (toim). 1993. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Yliopistopaino. Helsinki

Haario, S. 2013. Sveitsin Asevelvollisuus. Teoksessa Mäkinen, J. (toim.) Asevelvollisuuden tulevaisuus. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N:o 9. Helsinki.

Hanska, J. 2018. Maasota 2030+ Sodan kuvan ennakointi. Teoksessa: Rantapelkonen, J. (toim.) Tuleva sota - Tulevaisuuden sodan tulevaisuus. Edita publishing Oy. Keuruu

Heiskanen, T. 1999. Informaatioyhteiskunnasta oppimisyhteiskunnaksi? Työelämän näkökulmia keskusteluun. Teoksessa Etelänpelto, A. & Tynjälä, P. Oppiminen ja asiantuntijuus - Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. WSOY. Juva

Heiskanen, M. 2018. Teknologiankehityksen ennustamisen vaikeus. Miten meni noin niin kuin omasta mielestä? Teoksessa: Hyytiäinen, M. (toim.) Tuleva sota - Nykyhetki ennakointien valossa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Edita Prima oy. Helsinki.

Hoffman, F. G. 2007. Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars (p. 51). Arlington: Potomac Institute for Policy Studies. http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/HybridWar_0108.pdf. Luettu 16.12.2019

Huopainen, H. & Sirniö, K. 2013. Ajatuksia taktiikasta; taisteluosasto- ja pataljoonatasen näkökulmasta. Teoksessa Kiikka, J. (Toim.) Ajatuksia taktiikasta - Maavoimien taistelu 2015. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 4 N:o 1. Helsinki.

Hyytiäinen, M. 2018. Hybridisodankäynnin heikot signaalit. Teoksessa: Hyytiäinen, M. (toim.) Tuleva sota - Nykyhetki ennakointien valossa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Edita Prima oy. Helsinki

Hyytiäinen, M. 2018b. Hybridivaikuttaminen. Teoksessa: Maanpuolustuskurssit (toim.) Turvallinen Suomi - Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Turvallisuuskomitea. Helsinki

Iivonen, Koljonen, Liukko, Naumanen, Penttilä, Hölttä, Annala, Heikkinen, Honko, Hyvärinen, Kauhanen, Keränen, Rimmanen, Saarela, Saarikoski, Hildén, Kosonen, Lehmuslehti, Munkki & Rautiainen. 2009. Alueellinen puolustus 2030 - Mahdollisuudet ja edellytykset. Teoksessa Siren, T. (toim.) Verkkoavusteinen puolustus 2030. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N: o 2. Helsinki

Kakkuri-Knuuttila, M-L. & Heinlahti, K. 2006. Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Gaudeamus. Helsinki

Kanniainen, V. 2018. Essays in national Defence. Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki

Kanniainen, V. 2019. Kansallinen turvallisuus, asepalvelus ja kansantalous: Miksi yleinen asevelvollisuus on välttämätön ratkaisu joillekin maille - Ja miksi toisille taas ei? Puolustusministeriö. Helsinki

Knowles, MS. 1970. The modern practice of adult education. New York: Association press.

Kosola, J. 2018. Teknologia 2030+ - Vaikutukset tulevaisuuden sodankäyntiin. Teoksessa: Rantapelkonen, J. (toim.) Tuleva sota - tulevaisuuden sodan tulevaisuus. Edita publishing Oy. Keuruu

Kosonen, J. 2019. Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina: asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 33. Tampere

Laitinen, K. 2005. Suomalainen asevelvollisuus. Historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus. Teoksessa Laitinen, K. & Nokkala, A. Suomalainen asevelvollisuus - Historiaa, haasteita ja tulevaisuutta. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2005. Helsinki

Lehtinen, J. 1996. Koulutuksen suunnittelu ja johtaminen. Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus. Jyväskylä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys. 2018. Vuosikatsaus 2018. <https://indd.adobe.com/view/7c66786b-db9c-43ae-9fb0-d04e50c29ee8>. Luettu 2.9.2019

Maavoimien esikunta. 2019. Paikallispataljoonan opas. Punamusta Oy. Tampere

Matilainen, H. 2014. Verkko-opetus- ratkaisu reserviläisten orientointiin kertausharjoituksissa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki

Marton, F. 1988. Phenomenography: A research approach to investigating different understanding of reality. Teoksessa: Sherman & Webb (toim.) Qualitative research in education: Focus and methods. London. The Falmer press, 141-161

Munich security conference. 2015. Collapsing order, reluctant guardians? Occasion of the MCS. <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/MunichSecurityReport2015.compressed.pdf>. Luettu: 23.3.2020

Mälkki, J. 2010. Sotataitoa ihmisten johtajille - Sotataito ja sen klassikot uudelleenarvioituna. Edita Prima Oy. Helsinki

Mälkki, J. 2013. Kansalaissotilaiden armeijan nykyisyys - tahto, tottumus ja välttämättömyys. Teoksessa Mäkinen, J. (toim.) Asevelvollisuuden tulevaisuus. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2, N:o 9. Helsinki

Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia N:o 85. Joensuu.

Nissinen, V. 1995. Taistelunjohtajien valintamenettely. Potentiaalinen taistelunjohtajuus ja reservin upseeriksi koulutettavien varusmiesten valinta perusteet. Esitys Peruskoulutuskauden valintamenettelyksi. Maanpuolustuskorkeakoulu. Tutkimuksia N:o 3. Helsinki

Nissinen, V. 2003. Syväjohtaminen asevelvollisten koulutuksessa - Teoria ja käytäntö. Teoksessa: Niikko, R. (toim.) 2003. *Joukkosi eessä: Ajatuksia reserviläisarmeijan johtamisesta*. Kadettikunta: Suomen reserviupseeriliitto: Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen laitos. Helsinki

Nokkala, A. 2013. Yhteiskunnallisia aineksia Suomalaisen asevelvollisuuden tulevaisuuteen. Teoksessa Mäkinen, J. (toim.) Asevelvollisuuden tulevaisuus. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N:o 9. Helsinki.

Nokkala, A. 2014. Kyky Ja Tahto: Suomen Puolustus Murroksessa. Docendo. Jyväskylä

Pekkarinen, O. 2014. "Pragmatismi ja sotilaspedagogiikka – tieteenfilosofinen tarkastelu", teoksessa Mutanen, A. & Pekkarinen, O. (toim.) *Sotilaspedagogiikka*. Professori Juha Mäkisen 50-vuotisjuhlakirja. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N:o 13. Helsinki.

Pekkarinen, O. 2015. Katsaus Suomalaisen reserviläiskoulutuksen tutkimuskenttään. Teoksessa Ylisipola, J. (toim.) *Reservin koulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustus: Velvollisuus, vapaaehtoisuus, omatoimisuus*. Juvenes Print 2015. Helsinki

Puolustusministeriö. 2010. Suomalainen Asevelvollisuus: "puolustuksen Perusta, Yksilöä Motivoiva Ja Myönteisiä Yhteiskunnallisia Vaikutuksia Korostava". Puolustusministeriö. Helsinki

Puolustusministeriö. 2020. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Puolustusministeriö. Helsinki. Saatavilla: https://www.defmin.fi/files/4832/MTS_tammikuu_2020_Mielipidetutkimusraportti.pdf.

Luettu 4.3.2020

Puolustusvoimat. 2020. Taistelijan mieli ja taistelijan keho. <https://puolustusvoimat.fi/taistelijan-mieli-ja-taistelijan-keho>. Luettu 4.3.2020

Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus. 1996. Reserviläisjohtajan opas. Ykkös-Offset Oy. Vaasa.

Pääesikunta. Koulutusosasto. 2015. PVOHJE (HL143) Reservin koulutus. Helsinki

Pääesikunta. Henkilöstöosasto. 2015b. PVOHJE - PE (HK1027) Puolustusvoimien henkilöstöstrategia. Helsinki

Pääesikunta. Koulutusosasto. 2017. Sotilaan käsikirja. Edita prima Oy. Helsinki.

Pääesikunta. Koulutusosasto. 2019a. Varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutusohjelma. (HO607). Helsinki

Pääesikunta. Koulutusosasto. 2019b. Sotilaan käsikirja. Edita prima Oy. Helsinki

Pääesikunta. Koulutusosasto. 2019c. Reservin koulutus. (HP809). Helsinki

Raitasalo, J. & Sipilä, J. 2005. Sodan tutkimus strategian näkökulmasta. Teoksessa: Raitasalo, J. & Sipilä, J. (toim.) Muuttuva sota. Gummerrus kirjapaino Oy. Jyväskylä

Raitasalo, J. 2019. ”Hybridisota Ja Hybridiuhat – Paljon vanhaa. Onko mitään Uutta?”. *Tiede Ja Ase* 76. [<https://journal.fi/ta/article/view/77541>]. Luettu 17.12.2019.

Rantapelkonen, J. & Koistinen, L. & Kivimäki, V-P. 2018. Informaatioisota 2030+ sodankäynnin muutos ja pysyvyys. Teoksessa: Rantapelkonen, J. (toim.) Tuleva sota - Tulevaisuuden sodan tulevaisuus. Edita publishing Oy. Keuruu

Rautiainen, A. 2015. PVMoodlen käyttö reserviläisen oppialustana. Teoksessa: Ylisipola, J. (toim.) Reservin koulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustus: Velvollisuus, vapaaehtoisuus, omatoimisuus. Juvenes Print 2015. Helsinki

Rautio, S. 2017. Reserviläisten henkilökohtaisen puolustustahdon motiivit 2010-luvulla. Diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki

Reisinger, H., & Golts, A. 2014. Russia’s Hybrid Warfare. *Research Paper, NATO Defense College*, (105) [https://ftalphaville-cdn.ft.com/wp-content/uploads/2014/11/rp_105.pdf] Luettu 16.12.2019

Reserviläisliitto ja Suomen Reserviupseeriliitto. 2015. Reserviläisjärjestöt omaehtoisen toiminnan järjestäjinä. Teoksessa: Ylisipola J (toim.) Reservin koulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustus: Velvollisuus, vapaaehtoisuus, omatoimisuus. Juvenes Print 2015. Helsinki

Rauste-Von Wright, M. & Von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Juva: WS Bookwell Oy.

Rimpi, K. 2005. Suomen puolustusratkaisu, Puolustusvoimien toiminnan voimavarat, Puolustusvoimien koulutusjärjestelmä. Teoksessa Maanpuolustuskorkeakoulu. Tietoja Suomen kokonaismaanpuolustuksesta 2006. Edita prima oy. Helsinki.

Ruotuväki. 2019. Kenraali Lindberg: Valmiuskomppanioita kasvatetaan valmiuspataljooniksi. https://ruotuvaki.fi/uutinen/-/asset_publisher/kenraali-lindberg-valmiuskomppanioita-kasvatetaan-valmiuspataljooniksi?fbclid=IwAR0g8gtP3hR96wSwPmrgA4ZC3VXZyCTkySr7rIVO4KhLdSC3djej1Xpxry0. Luettu 12.3.2020

Saarelainen, M. & Savonen, T. 2009. Sotiluus verkostoituvassa toimintaympäristössä 2030. Teoksessa Siren, T. (toim.) Verkkoavusteinen puolustus 2030. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N:o 2. Helsinki

Saarelainen, J. & Metteri, J. (toim.) 2000. Sodan ja taistelun kuva. Maanpuolustuskorkeakoulu. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 2, N:o 3. Helsinki

Salo, M. 2013. Yleinen asevelvollisuus strategisena ratkaisuna. Teoksessa Ukkonen, M. (toim.) 2013. Asevelvollisuus kansalaisoikeutena - kuka kasvattaa, kuka kouluttaa? Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu

Sinkko, R. 2012. ”RESERVIUPSEERIT – KÄYTTÄMÄTÖN RESURSSI?”. Tiede Ja Ase 69. <https://journal.fi/ta/article/view/7471>. Luettu 2.9.2019

Sinkko, R. 2015 ”’ONKS’ PAKKO JOS EI TAHO?’ – Maanpuolustusajattelun ja sotilaan sosiaalisuuden yhteydestä”, Tiede ja ase, 72(1). Saatavissa: <https://journal.fi/ta/article/view/50811>. Luettu 12.8.2019

Sirén, T. & Pekkarinen, O. 2017. Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu - tutkielman laadintaan. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3. [<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-2909-4> / luettu 20.9.2017]

Sirén, T. 2018. Tieteenfilosofia ja metodologia. Luento Maanpuolustuskorkeakoululla 26.10.2018. Aineisto tekijän hallussa.

Sirén, T. (2010) "Verum est ipsum factum – True Is What Has Been Made as Such", julkaisussa: *Journal of Military Studies*, vol. 1/2010, s.1–43. Saatavissa: <http://ojs.tsv.fi/index.php/jms/article/view/3552/3361>. Luettu 30.11.2018

Sipilä, J. 2013. Asevoiman järjestämisen tavat ja Suomi. Teoksessa Mäkinen J. (toim.) Asevelvollisuuden tulevaisuus. Maanpuolustuskorkeakoulu. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2. N: o 9. Helsinki.

Sunzi, Samuel B. toimittaja Griffith, Wolf H. Halsti, Heikki Karkkolainen, Sun Tzu, Tzu Sun, ja Sun Tzu. Sodankäynnin Taito. 4. p. Helsinki: Tietosanoma, 1995.

Toiskallio, J. 2002. Kohti kouluttajuutta. Teoksessa: Toiskallio, J - Kalliomaa, M. - Halonen, P. -Anttila, J. Sotilaspedagogiikkaa kouluttajille. Ykkös-Offset. Vaasa.

Toveri, P. 2018. Suomen puolustuksen kehittäminen. Teoksessa: Hyytiäinen, M. (toim.) Tuleva sota - Nykyhetki ennakointien valossa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Edita Prima oy. Helsinki.

Tuomi, J. Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Hansaprint Oy. Vantaa

Vainio, S. 2013. Johtamisen problematiikasta uudistetussa taistelutavassa. Teoksessa Kiikka, J. (toim.) Ajatuksia taktiikasta - Maavoimien taistelu 2015. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 4 N:o 1. Helsinki.

Vehviläinen, A. 2003. Mitä hyvältä johtamiselta vaaditaan? Teoksessa: Sinkko, R. (toim.) 2003. Joukkosi eessä: Ajatuksia reserviläisarmeijan johtamisesta. Kadettikunta: Suomen reserviupseeriliitto: Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen laitos. Helsinki

Valtioneuvosto. 2012. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Valtioneuvoston kanslia julkaisusarja 5/12

Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017, Valtioneuvoston kanslia julkaisusarja 5/2017

LIITTEET

LIITE 1. Tutkimuksen pilottikysely (Reserviläinen)

LIITE 2. Tutkimuksen pilottikysely (Palkattu henkilökunta)

LIITE 3. Tutkimuksen kyselylomake (Reserviläinen)

LIITE 4. Tutkimuksen kyselylomake (Palkattu henkilökunta)

Vastaajan taustatiedot:

Henkilöstöryhmä (AU, UPS):

Nykyinen tehtävä (Jos ei tiedossa, vastaa ”Ei tiedossa” / Esimerkiksi: Joukkueenjohtaja, ryhmänjohtaja panssaritorjunta tai muu vastaava):

Ammatti siviilissä:

Ikä:

Aktiivisuus reservissä (esim. 1-10khv/vuosi):

Kuulutko johonkin reserviläisjärjestöön?

Jos vastasit kyselyyn kertausharjoituksen aikana, mikä harjoitus oli kyseessä:

1. Mitkä ovat näkemyksesi tämän hetken sodan kuvasta ja toimintaympäristöstä suomalaisen sotilaan näkökulmasta?
2. Mitkä koet olevan keskeisimmät osaamistarpeet omassa sodanajantehtävässäsi? (huomioi edellä kuvailemasi sodan kuva ja toimintaympäristö)
3. Miten näet oman osaamisesi vastaavaan kysymykseen numero 2?
4. Kuinka usein olisit valmis kouluttautumaan, jotta kokisit olevasi tarpeeksi ”valmis” omaan sodanajan tehtävääsi? (esimerkiksi: ” 5shv/vuosi)
5. Kerro omin sanoin:
  - a. Miten varusmiespalvelus mielestäsi palveli ammattitaitosi kehittymistä sodanajantehtäväsi näkökulmasta? (jos tehtäväsi on vaihtunut, peilaa varusmiespalveluksesta saatua koulutusta nykyiseen tehtävääsi johtajan näkökulmasta)
  - b. Mikä on näkemyksesi reserviläisenä tämän hetken mahdollisuuksista kehittyä omassa sodanajantehtävässäsi?
6. Kerro omin sanoin:
  - a. Miten ja millaista koulutusta sinulle tulisi tarjota, jotta koet kehittyväsi omassa sodanajantehtävässäsi?

b. Minkäläisten asioiden näkisit vaikuttavan myönteisesti tahtoosi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?

c. Minkäläisten asioiden näkisit vaikuttavan negatiivisesti tahtoosi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?

7. Minkäläisten asioiden näet haittaavan kehittymistäsi omassa sodan ajan tehtävässäsä?

8. Kerro omin sanoin:

a. Kuvaile mahdollisimman tarkasti ja laajasti kertausharjoitusta, sen rakennetta, sisältöä, olosuhteita, opetusmenetelmiä, koulutusvälineitä, lähi-/etäopetusta, tilannetta, laajuutta, sijaintia ja kestoja joka palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla kehittymistäsi omassa sodanajantehtävässäsä.

b. Kuvaile mahdollisimman laajasti mielikuvitustasi käyttäen minkäläistä tulevaisuuden reserviläiskoulutus tulee olemaan 2020-luvulla. Huomioi kaikki uutisissa ja muissa medioissa kuulemasi ja näkemäsi tiedot, sekä omat villitkin näkemyksesi tässä vastauksessa.

9. Miten koet oman sodan ajan tehtäväsi näkökulmasta tiedon saatavuuden? Onko sitä saatavilla?

Vastaajan taustatiedot:

Henkilöstöryhmä (AU, OU, UPS):

Nykyinen tehtävä (RA):

Ikä:

Kuinka usein olet ollut kouluttajana kertausharjoituksessa:

Milloin viimeksi olit kouluttajana (vast.) kertausharjoituksessa:

- 1. Mitkä ovat näkemyksesi tämän hetken sodan kuvasta ja toimintaympäristöstä suomalaisen sotilaan näkökulmasta?**
- 2. Mitkä koet olevan keskeisimmät reserviläisjohtajan osaamisvaatimukset kuvailemassasi toimintaympäristössä? (riippumatta aselajista)**
- 3. Miten ja millä tavoin koet reserviläisten valmistautuneen kertausharjoitukseen, jossa olet toiminut kouluttajana?**
- 4. Kerro omin sanoin:**
  - a. Millä tavoin varusmiespalveluksen aikainen johtajakoulutus ml. aselajikoulutus näyttäytyivät reserviläisten johtamistoiminnassa (Taktinen/aselaji/vast.)**
  - b. Mikä on näkemyksesi kantahenkilökuntaan kuuluvana, reserviläisjohtajien tämän hetken mahdollisuuksista kehittyä omassa sodanajantehtävässään (Reserviläisjohtajan näkökulmasta)?**
- 5. Kerro omin sanoin:**
  - a. Miten ja millaista koulutusta reserviläisjohtajille tulisi tarjota, jotta koet heidän kehittyvän omassa sodanajantehtävässään?**
  - b. Mitkä ovat henkilökohtaiset näkemyksesi keskeisimmistä reserviläisjohtajan koulutustarpeista?**
  - c. Millaiset koulutukset palvelisivat parhaiten reserviläisjohtajien kehittymistä omassa sodanajantehtävässään?**

6. Minkälaisien asioiden näet haittaavan reserviläisjohtajien kehittymistä heidän sodanajantehtävässään?

7. Kerro omin sanoin:

a. Kuvaile mahdollisimman tarkasti ja laajasti kertausharjoitusta, sen rakennetta, sisältöä, olosuhteita, opetusmenetelmiä, koulutusvälineitä, lähi-/etäopetusta, tilannetta, laajuutta, sijaintia ja kestoja joka palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla reserviläisjohtajan kehittymistä omassa sodanajantehtävässään.

b. Kuvaile mahdollisimman laajasti mielikuvitustasi käyttäen minkälaista tulevaisuuden reserviläiskoulutus tulee olemaan 2020-luvulla. Huomioi kaikki uutisissa ja muissa medioissa kuulemasi ja näkemäsi tiedot, sekä omat villitkin näkemyksesi tässä vastauksessa.

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Taustatiedot

1. Mihin henkilöstöryhmään kuulut?

- ☐ Reservinupseeri
- ☐ Reservinalliupseeri

2. Nykyinen tehtäväsi

- ☐ Komppanian päällikkö
- ☐ Komppanian varapäällikkö
- ☐ Joukkueenjohtaja
- ☐ Joukkueen varajohtaja
- ☐ Ryhmänjohtaja
- ☐ Muu, mikä?
- ☐ Ei tiedossa

3. Ammatti siviilissä?

4. Ikä?

5. Kuinka aktiivinen olet reservissä? (Esim. 1-3päivää/vuodessa ja mpk:n kursseilla)

6. Kuulutko reserviläisjärjestöihin?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

7. Milloin viimeksi olet ollut kertausharjoituksessa, vapaaehtoisessa harjoituksessa tai harjoitellut omatoimisesti omaa sodan ajantehtävääsi? Minkälainen harjoitus oli kyseessä?

Edellinen

Seuraava

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Näkemyksiä sodan kuvasta ja osaamistarpeista

8. Mikä on näkemyksesi tämän hetken sodan kuvasta? Millaista sota on?

9. Mikä on näkemyksestäsi nykyaikaisesta sodan toimintaympäristöstä suomalaisen sotilaan näkökulmasta? Millainen taistelukenttä on?

10. Mitkä koet olevan keskeisimmät osaamistarpeet omassa sodanajantehtävissäsi? (huomioi edellä kuvailemasi sodan kuva ja toimintaympäristö)

11. Miten näet oman osaamisesi vastaavaan edelliseen kysymykseen ja miksi?

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Koulutus ja oppiminen

12. Laita seuraavat aihekokonaisuudet oman näkemyksesi mukaiseen tärkeysjärjestykseen. Pohdi järjestystä oman sodan ajan tehtävän näkökulmasta (1- [Ei niin tärkeää] - 5 - [Erittäin tärkeää tärkeää])

	1	2	3	4	5
Ase ja ampumakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Taktiikka	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakykykoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Kouluttajakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Johtajakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Kalustokoulutus	☐	☐	☐	☐	☐

13. Perustele edellisessä kysymyksessä tärkeimmäksi ja ei tärkeimmäksi valitsemasi vaihtoehdot

14. Jos olet ollut harjoittelemassa sodan ajan tehtävääsi, millaista koulutusta olet saannut?

15. Mikä tai mitkä asiat paransivat oppimistasi?

16. Mikä tai mitkä asiat heikensivät oppimistasi?

17. Mikäläinen koulutus, opetus ja menetelmät näkemyksiesi mukaan palvelisi kehittymistäsi omassa sodan ajan tehtävissäsi ja miksi?

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Yhteiskunnan muuttuessa myös sota ja sodassa tarvittava osaaminen elää muutoksessa.

Olet vastaamassa reserviläisjohtajien tulevaisuuden koulutuksen sisältöä tutkivaan Pro gradu tutkimuksen kyselyyn. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää reserviläisjohtajien ja puolustusvoimien kantahenkilökunnan näkemyksiä tulevaisuuden reserviläisjohtajien koulutuksen sisällöistä ja menetelmistä, joiden vastaajat kokevat kehittävän reserviläisjohtajien osaamista omassa sodan ajan tehtävässään. Tutkimus on julkinen, mutta kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti ja tutkimuksesta ei ole pääteltävissä vastaajien henkilöllisyyttä.

Tutkimuksen kyselyyn vastaaminen kestää noin 20-35 minuuttia. Kysely koostuu taustatietojen kirjaamisesta, sekä avoimista kysymyksistä. Avoimissa kysymyksissä pyritään selvittämään vastaajien näkemyksiä kysymyksen aihealueesta.

Kiitos että olet osallisena tämän tutkimuksen toteutumiseen

1. Henkilöstöryhmä

- ☐ Upseeri
☐ Opistoupseeri
☐ Aliupseeri
☐ Joku muu, mikä?

2. Kuinka monta kertaa olet kouluttanut reserviläisiä? (Johtajia)

3. Missä tehtävässä olet kouluttanut reserviläisjohtajia?

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Näkemyksiä sodan kuvasta ja osaamistarpeista

4. Mitkä ovat näkemyksesi tämän hetken sodan kuvasta?

5. Mikä on näkemyksesi tämän hetken taistelukentästä? (toimintaympäristö)

6. Mitkä koet olevan keskeisimmät reserviläisjohtajan osaamisvaatimukset kuvailemassasi toimintaympäristössä? (riippumatta aselajista)

Reserviläisjohtajien koulutus 2020-luvulla

Koulutus ja oppiminen

7. Laita seuraavat aihekokonaisuudet oman näkemyksesi mukaiseen tärkeysjärjestykseen. (Voi olla useita samoja vaihtoehtoja) Pohdi järjestystä reserviläisjohtajan näkökulmasta. (1- [Ei niin tärkeä] - 5 [Erittäin tärkeä])

	1	2	3	4	5
Ase ja ampumakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Taktiikka	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakykykoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Kouluttajakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Johtajakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐
Kalustokoulutus	☐	☐	☐	☐	☐

8. Perustele edellisessä kysymyksessä tärkeimmäksi ja ei tärkeimmäksi valitsemasi vaihtoehdot

///

9. Miten ja millä tavoin koet reserviläisten valmistautuneen kertausharjoitukseen, jossa olet toiminut kouluttajana? Minkälainen harjoitus oli kyseessä?

///

10. Minkälaiset oppimiskyvyt koet reserviläisten omaavan tulevaisuudessa? Perustele vastauksesi

///

11. Minkälaiset opetusmenetelmät mielestäsi palvelevat reserviläisjohtajien koulutusta tulevaisuudessa? Perustele vastauksesi

///

12. Mitkä ovat henkilökohtaiset näkemyksesi keskeisimmistä reserviläisjohtajan koulutustarpeista 2020-luvulla? Perustele vastauksesi

///

13. Miten ja millaista koulutusta reserviläisjohtajille tulisi tarjota, jotta koet heidän kehittyvän omassa sodanajan tehtävässään?

///

14. Kuvaile mahdollisimman tarkasti sellaista harjoitusta (olosuhteita, ympäristöä, välineitä, menetelmiä, kestoja jne), jossa koet reserviläisjohtajan kehittyvän omassa sodanajantehtävässään

///